

ÄÄNIOIKEUSASIA

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNASSA

VALTIOPÄIVILLÄ 1904—05

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

HELSINGISSÄ 1905
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ

**Perustuslakivaliokunnan
mietintö N:o 1 Keisarillisen Majes-
teetin armollisen esityksen johdosta, joka
koskee Suomen Suuriruhtinaanmaan Valtio-
päiväjärjestyksen 12, 13, 14 ja 15 §:n
muuttamista toisin kuuluviksi.**

Tämän armollisen esityksen ovat kaikki säädyt lähettäneet Perustuslakivaliokuntaan valmisteltavaksi. Keisarillisen Senaatin Puheenjohtajalle tekemästään pyynnöstä on Valiokunta sittemmin saanut erinäisiä tätä asiaa Senaatissa käsiteltäessä syntyneitä asiakirjoja, niiden joukossa myöskin pöytäkirjan äänestyksestä, joka Senaatissa oli toimitettu erästä aikaisempaa valtiopäiväesityksen ehdotusta asiasta laadittaessa.

Katsaus kysymyksen kehitykseen.

Huhtikuun 15 (3) p:nä 1869 annetun Valtiopäiväjärjestyksen kautta vakaantuivat ja kehitettiin monessa suhteessa ne muodot, joissa valtiopäiväin työ on toimitettava, mutta sitävastoin valtiopäiväin kokoonpanon perustus, niiden jako neljään suljettuun säätyyn jätettiin pääasiassa koskematta. Ritaristoon ja Aateliin nähden jäi syntyperään nojautuva itseoikeutus edelleenkin määrääväksi, vaalioikeuden välttämättömänä ehtona pysyi Pappissäädystä osallisuus papiston erioikeuksiin, vaalioikeuden Talonpoikaissäädystä tuotti kuten ennenkin ainoastaan manttaaliin pannun maan omistus- tai hallinto-oikeus. Kahteen viimeksimainittuun säätyyn otettiin kuitenkin. sanotuissa rajoissa pysyen, eräitä uusia

*Vaalioikeu-
den laajitus.*

vaalioikeutettuja luokkia, nimittäin edelliseen Yliopiston opettajat ja virkamiehet sekä alkeisopistojen opettajat ja jälkimmäiseen rälssimaan omistajat ja kruununtilojen vuokraajat. Mitä Porvarissäätyyn tulee laajennettiin oikeutta kaupunkien edustajain valitsemiseen, joka oikeus vanhastaan oli ainoastaan kaupunkien porvaristolla, vain sikäli, että, paitsi porvarillisten ammattien harjoittajia, vaalioikeuden tähän säätyyn saivat V. J:n 12 §:n kautta myöskin kaupungissa verollekirjoitetut talonomistajat sekä kaupunkien vakinaiset pormestarit ja raatimiehet.

Sittenkuin joulukuun 8 p:nä 1873 annettu asetus kunnallishallituksesta kaupungissa oli siirtänyt niinhysin päättämisoikeuden kaupunkikunnan asioista kuin velvollisuuden ottaa osaa sen tarpeitten vaatimain menojen suorittamiseen kaupungin kaikille asukkaille, sekä laajemman elinkeinonvapauden vaatimus oli johtanut lainsäädäntötoimiin siinä tarkoituksessa, että oikeus kaupan tai ~~eläin~~ porvarillisen elinkeinon harjoittamiseen kaupungissa saattettaisiin riippumattomaksi porvarioikeuden hankkimisesta tahi muista sellaisista ehdoista, ulotettiin 20 (8) p:nä maaliskuuta 1879 annetulla armollisella ilmoituskirjalla oikeus olla osallisena Porvarissäädyn valtiopäivämiehen vaalissa yleensä niihin kaupunkikunnan jäseniin, jotka lähinnä edellisen taksoituksen mukaan olivat velvolliset maksamaan veroa kunnan yhteiseksi tarpeeksi, mikäli he eivät kuuluneet muuhun säätyyn. Vaalioikeutta vaille jäivät kuitenkin edelleenkin, paitsi naisia, kauppamerimiehet, alhainen sotaväestö, yleisten ja yksityisten laitosten ja yhteiskuntain vahtipalvelijat, sekä ne, jotka ovat toisen palveluksessa tahi alituudessa työssä, päiväpalkkalaiset ja muut senkaltaiset, jotka elättävät itsensä satunnaisella työnteolla, niin myös ne, jotka vaan omaksi elatukseksen harjoittavat jotakin elinkeinon. Vaalioikeutta eivät myöskään saaneet ne, joilla on useamman kuin lähinnä edellisen vuoden kaupunkimaksut suorittamatta.

V. J:n 12 §:n yllämainittuja poikkeusluokkia koskevan säännöksen epäselvän sanamuodon täytyi käytännössä välttämättä aikaansaada paljon epätasaisuutta, sitä kun tulkittiin enemmän tai vähemmän sananmukaisesti. Niinpä sanoja »jotka toisen palveluksessa tahi alituisessa työssä ovat» muutamissa kaupungeissa on käsitetty siten, että vaalioikeutta ei ole annettu sellaisillekaan henkilöille, joilla on vakinainen toimi toisen palveluksessa, esimerkiksi kauppaliikkeen, tehtaan tahi työhuoneen hoitajille, kun taas toisissa kaupungeissa ainoastaan palkolliset on suljettu vaalioikeudesta osattomiksi. Niinikään on sattunut, että henkilöitä, joihin jonkin edellämainituista poikkeusmääräyksistä on katsottu soveltuvan, on jätetty vaaliluettelosta pois, vaikkapa he samalla ovat olleet talonomistajia. Sittenkuin 1882 vuoden valtiopäivillä oli tehty ehdotus puheena olevain säännösten selventämisestä ja tarkemmin määräämisestä, pyysivät Valtiosäädät alamaisella anomuksella, muun muassa, että määräykset niistä henkilöistä, jotka Porvarissäädystä eivät nauti vaalioikeutta, tehtäisiin tarkemmiksi ja äänioikeus sen ohessa annettaisiin sellaisillekin V. J:n 12 §:ssä lueteltuihin poikkeusluokkiin kuuluville henkilöille, joiden yhteiskunnallinen asema on verrattain itsenäinen. Anomukseen suostuen hallitus seuraavilla valtiopäivillä antoi Valtiosäädylle esityksen tähän kuuluvien säännösten muuttamisesta siten, että Porvarissäädyn vaalioikeutta vailla olisivat ainoastaan naiset, vapaasukuiset ja ne, jotka kuuluvat pappissäätyyn, vakinaisen sotaväen miehistö, laillisesti pestatut palkolliset, jotka ovat isäntänsä ruuassa, sekä ne, joilla on useamman kuin lähinnä edellisen vuoden kaupunkimaksut suorittamatta. Tätä ehdotusta ei kuitenkaan hyväksytty Porvarissäädystä palkollisiin nähden ja asia raukesi tämän johdosta, eikä siitä saatu aikaan yksimielistä Valtiosäätöjen päätöstä muissakaan osissa, joita seuraavassa kosketellaan.

Sittenkuin ne anomukset, joita puheenalaisesta asiasta annettiin säädyille 1888 ja 1894 vuoden valtiopäivillä, ensinmainituilla olivat jääneet valiokunnalta käsittelemättä ja jälkimmäisillä Lakivaliokunnan mie-
tinnössä alempana mainittavilla perusteilla ehdotettu hyljättäviksi, otettiin asia taas esille 1897 vuoden valtiopäivillä anomusehdotuksien kautta, joita kaikissa säädyissä tehtiin samassa tarkoituksessa kuin ennenkin, ja tämän johdosta Valtiosäädyt päättivät tehdä alamaisen anomuksen asiasta.

Sen sijaan kuin kaupunkien vilkkaampi elämä ja niiden asukasten jakautuminen eri toimiansa perusteella useampiin ryhmiin jo pian Valtiopäiväjärjestyksen ilmestyttyä, saattoivat näkyviin sen heikkoudet Porvarissäädyn vaalioikeuteen nähden, viipyi paljokaudemmin, ennenkuin olot maaseudulla olivat kehittyneet niin pitkälle, että uudistusten tarpeellisuus Talonpoikaissäädyn kokoonpanoon nähden alkoi saavuttaa yleisempää huomiota. Valtiopäivillä 1885 ehdotettiin tosin Porvaris- ja Talonpoikaissäädyn, että ne, joilla oli päättämisvalta kuntakokouksissa, saisivat olla osallisina valitsijamiehiä Talonpoikaissäätöön valittaessa, mutta jälkimmäisessä säädössä anomusehdotusta ei edes lähetetty valiokunnan käsiteltäväksi. Porvarissäädössä tehty anomusehdotus taas ei ennättänyt tulla Lakivaliokunnassa valmistelluksi. Vasta 1894 vuoden valtiopäivillä tehtiin taas, tällä kertaa kaikissa säädyissä, anomuksia asiasta. Niissä osittain ehdotettiin pyydet-
täväksi esitystä V. J:n 13 §:n muuttamisesta niin, että vaalioikeuden saisi jokainen maalaiskunnan jäsen, jolla on oikeus olla osallisena kuntakokouksen päätösten tekemisessä eikä kuulu muuhun säätyyn tahi ole maan palveluksessa, osittain yleisesti vaadittiin, että hallitus tutkituttaisi, missä määrin äänioikeutta voitaisiin ulottaa sellaisiin maalaisväestön kerroksiin, jotka ovat sitä vailla, ja sittemmin antaisi Valtiosäädylle esityksen

asiasta. Tunnustaen ehdotetun uudistuksen tärkeyden katsoi Lakivaliokunta, jonka valmisteltavaksi anomukset oli lähetetty, asian vaativan kaikkien siihen kuuluvien seikkain perinpohjaisempaa tarkastusta, kuin aika silloin myönsi, sekä ajan myöskin olevan vähemmän soveliaan perustuslain muutoksia koskevain kysymysten nostamiseen. Tämän johdosta raukesi asia valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

Vuoden 1897 valtiopäivillä pantiin tämä asia taaskin vireille anomuksilla, jotka tarkoittivat, että äänioikeus valitsijamiehiä Talonpoikaissäätöyn valittaessa myönnettäisiin myöskin tilattomalle väestölle maaseudulla, paitsi erälle poikkeusryhmille, joiden joukossa erittäin mainittiin laillisesti pestatut palkolliset ja sotaväen miehistö sekä muuhun säätöyn kuuluvat henkilöt. Valtiosäädöt olivat myöskin puolestaan yksimielisiä sellaisen mainittuun suuntaan käyvän uudistuksen suotavuudesta, minkä kautta erityisille maalaisväestön luokille, jotka nykyään ovat edustus-oikeutta vailla, hankittaisiin tilaisuus saada äänensä kansaneduskunnassa kuuluviin.

Pappissäädyn kokoonpanoa koskevat Valtiopäiväjärjestyksen määräykset, jotka aikaisemmin eivät olleet muutosehdotusten esineinä, joutuivat myöskin käsittelyn alaisiksi 1897 vuoden valtiopäivillä Pappis- ja Porvarissäädystä tehtyjen anomusehdotusten kautta. Tarkoituksena oli osittain sen selventäminen, mitenkä sanat »vakinaisessa virassa tahi palveluksessa olevain hippakunnan papismiesten» oikeastaan ovat ymmärrettävät, osittain edustajain lukumäärän lisääminen yliopistolle ja koulunopettajille, osittain Pappissäädyn perinpohjaisempi uudistus siten, että säätö ottamalla siihen uusia aineksia niistä virkamiesryhmistä, jotka eivät nykyään ole eduskunnassa edustettuja, niinkuin alituomarit maalla, piiri- ja kunnanlääkärit sekä seminaarien ja polyteknillisen opiston opettajat. suuremmassa määrässä kuin tähän

saakka tulisi edustamaan korkeampaa sivistystä sekä opettaja- ja virkamiesluokkia.

Samalla kun Valtiosäädyt havaitsivat V. J:n 11 §:n selvemmäksi saattamisen mainitussa tarkoituksessa tarpeen vaatimaksi, olivat Valtiosäädyt sitä mieltä, että koska neljännen hiippakunnan muodostamisen kautta koulunopettajien edustajien lukumäärä oli lisääntynyt kahdella sekä papiston oli ollut tapana valita joku tai joitakuita koulunopettajia, niin pitemmälle menevä koulunopettajain edustusta koskeva vaatimus ei ollut sitä laatua, että se yksin antaisi aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Ehdotus yliopiston edustajain lisäämisestä oli Valtiosäätäjien mielestä sitä vastoin enemmän oikeutettu. Mitä tuli edustus oikeuden Pappissäädystä myöntämiseen eräille maalla oleville virkamiehille, olivat Valtiosäädyt sitä mieltä, ett'ei tätä kysymystä voitu jättää sillensä, jos vaalioikeus Talonpoikaissäädystä ulotettaisiin periaatteen mukaisesti maalaiskuntien jäsenille ylipäänsä. Pappissäädyn nykyinen kokoonpano ei myöskään näyttänyt tekevän mahdottomaksi mainittuun säätöyn yhdistää vielä joku yliopiston sivistyksellä varustettu kansalaisryhmä.

Siinä anomuksessa, joka odelläkerrottujen, aatelittomain säätöjen kokoonpanon muutoksia koskevain ehdotusten johdosta tehtiin, pyysivät Valtiosäädyt, mitä asian ylläkosketeltuihin kohtiin tuli, että Valtioapäiväjärjestystä selvennettäisiin ja kehitettäisiin niin, että poistettaisiin se epäselvyys, joka on olemassa V. J:n 11 §:n sanoissa »vakinaisessa virassa tahi palveluksessa olevain hiippakunnan papismiesten» ja 12 §:n säännöksessä »niistä kaupunkikuntain jäsenistä, jotka ovat äänioikeutta vailla, sekä että sellaiset maan väestön ryhmät, jotka eivät ole eduskunnassa edustettuina, mikäli mahdollista, saisivat oikeuden ottaa osaa valtiopäivämiehen vaaliin ja tulla siksi valituiksi.

Noudattaen periaatetta, että oikeudet ja velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan edellyttävät toisiansa, oli vanhempina aikoina kaupunkien hallinnossa osallisina paitsi pormestari ja raati porvariston edustajia, ja porvariston oli myöskin suoritettava hallinnon menot. Kaupunkien asukasten verovelvollisena osana porvariston jäseniä pidettiin myöskin oikeutettuina vaikuttamaan kaupunkien valtiopäiväedustajain vaaliin samassa määrässä kuin he maksoivat veroakin. Elokuun 23 p:nä 1731 julaistussa kunink. asetuksessa ynnä 5 p:nä kesäkuuta 1739 ja 16 p:nä lokakuuta 1741 siihen annetuissa selityksissä, jotka asetukset on annettu Valtiosäätyjen suostumuksella, säädettiin kaupunkien valtiopäivämiehen vaaleista, että, kun vaalit toimitettiin valitsijamiesten kautta, oli porvaristo jaettava kunkin kaupan ja elinkeinon sekä niiden perustuksella hänen suoritettavakseen pannun maksun mukaan eri luokkiin, kauppiaat erikseen ja ammattikunnat erikseen, huomioon ottaen, että mikäli kussakin elinkeinossa oli mahdollista luokat keskenään tulisivat yhtäläisiksi joko niiden kaupungille maksettavaan veroon taikka äyri-lukuun taikka muuhun perusteeseen nähden, joka on hyväksytty tasaukselle porvariston kesken. Välittömissä vaaleissa olivat äänet niinkään luettavat sen osallisuuden mukaan, mikä kullakin oli veroihin. Tarkoitettiinko yllämainitulla tasauksella porvariston jäsenten kesken myöskin sitä, että vaalioikeutetut saisivat oikeuden sopia äänirajoituksesta vaaleissa, vai koskiko puheenalainen lauseparsi ainoastaan verojen suorittamisen eri perusteita, joista eri kaupunkien porvaristo oli keskenään sopinut, ei käy täysin selville mainituista asetuksista. Asiaa valaiseva näyttää kuitenkin olevan se seikka, että Ruotsissa 1810 vuoden valtiopäiväjärjestys alkuperäisessä muodossaan ei tiennyt mistään äänirajoituksesta kaupunkien valtiopäivämiesvaaleihin nähden. Tähän tehtiin sittemmin vuonna 1858 sellainen muutos, että kaupunkien vaalioikeutetut asukkaat saivat oikeuden sopimuksen kautta, joka

kuitenkin oli alistettava kuninkaan vahvistettavaksi, määrätä toisenlaisenkin perusteen äänten laskemiselle valtiopäivämiesvaaleissa. Sen mukaisesti hyväksyttiin eri kaupungeille vaalijärjestyksiä, joissa äänimäärä oli rajoitettu ja jotka olivat voimassa, kunnes eduskuntalaitoksen uudistuksessa v:nä 1866 ääniasteikko kokonaan poistettiin.

Sen säännöksen kautta, että valtiopäivämiesvaaleissa äänet ovat luettavat veroäyrien tai niiden muiden perusteiden mukaan, joita noudatetaan määrättäessä mitä minikin valitsijan tulee maksaa kaupungin kassaan yleisiä tarpeita varten, Valtiopäiväjärjestys ei vahvista mitään rajoitusta vaalioikeuden perustuksena olevalle varallisuusasteikolle. Seuraus tästä oli, että ratkaiseva valta valtiopäivämiesvaalissa oli verrattain vähälukuisilla valitsijoilla, jopa eräissä pienemmissä kaupungeissa joidenkuiden tai toisinaan yhden ainoankin henkilön käsissä. Poistaakseen tai ainakin vähentääkseen tämän epäkohdan vaikutuksia ovat äänioikeutetut useimmissa maamme kaupungeissa, viitaten V. J:n 12 §:n säännökseen muutoksen saamisesta vaalien tapaan ja järjestykseen, asianomaisen maistraatin edessä sopineet, että äänioikeutta on käytettävä määrätyn, enimmäkseen suhteellisesti kunnallisten veroäyrien kanssa nousevan ääniasteikon mukaan sekä korkeimmasta äänimäärästä, joka kellään saa olla, ja nämä sopimukset ovat, sittenkuin Keisari ja Suuriruhtinas ne on vahvistanut, olleet valtiopäivämiesvaaleissa noudatettavina. Muutamissa kaupungeissa on, sen jälkeen kuin asetus kunnallishallituksesta kaupungissa joulukuun 8 p:ltä 1873 julaistiin, sitä valtiopäiväjärjestyksen säännöstä, että valtiopäivämiesvaali on toimitettava »kaupungissa tavallisen vaalittavan mukaan» käsitetty niin, että kunnallista vaalijärjestystä on sovellettu myöskin valtiopäivämiesvaaleihin. Tätä nykyä käytetään rajoittamatonta ääniassteikkoa ainoastaan Uudessakaupungissa, Kristiinankaupungissa ja Kaskisissa, jota vastoin ääniasteikko muissa kaupungeissa on rajoitettu siten, että korkein äänimäärä

on Pietarsaaressa 50 ääntä, Helsingissä, Porvoossa, Loviisassa, Tammisaaressa, Hangossa, Turussa, Naantalissa, Porissa, Maarianhaminassa, Hämeenlinnassa, Viipurissa, Haminaassa, Kotkassa, Sortavalassa, Nikolainkaupungissa, Uuskaarlebyssä. Kokkolassa, Raahessa, Torniossa ja Kemissä 25 ääntä sekä Raumalla, Tampereella, Lappeenrannassa, Käkisalmissa, Mikkeliissä, Savonlinnassa, Heinolassa, Kuopiossa, Joensuussa, Iisalmissa, Jyväskylässä, Oulussa ja Kajaunissa 10 ääntä.

Se seikka ettei perusteita erälle yksityisten tärkeimmistä kansallisoikeuksista, nimittäin oikeudelle vaikuttaa kansaneduskunnan kokoonpanoon, oltu tarkemmin laissa järjestetty, havaittiin kuitenkin vähemmän tyydyttäväksi. Niinpä jo 1882 vuoden valtiopäivillä nostettiin kysymys asian järjestämisestä lainsäädännön kautta, Valtiosäädty kun, hyväksyen eräät Porvarissäädystä tehdyt anomusehdotukset, anoivat armollisen esityksen antamista V. J:n 12 §:n muuttamisesta siihen suuntaan, että valtiopäivämiesvaalia varten kaupungeissa yhteinen vaalijärjestys tulisi noudatettavaksi, jossa muun muassa olisi määräyksiä siitä vähimmästä vuotuisesta tulosta, joka voi oikeuttaa sellaisessa vaalissa äänestämään, sekä korkeimmasta äänimäärästä, jota vaalioikeutettu saa käyttää. Tämän mukaisesti antoi hallitus 1885 vuoden valtiopäivillä Valtiosäädylle esityksen sellaisesta äänioikeuden järjestämisestä valtiopäivämiehiä Porvarissäättyyn valittaessa, että jokainen, jolle kunnallisessa taksoituksessa oli pantu vähintäinkin 800 markan tuloa vastaava veroäyri-luku, ottaisi vaaliin osaa yhdellä äänellä, sekä että sen lisäksi kultakin sen yli menevältä veroäyrieltä laskettaisiin yksi ääni 25 ääneen asti, joka olisi korkein äänimäärä. Kukaan ei kuitenkaan saisi äänestää enemmän kuin $\frac{1}{60}$:n puolesta äänivaltaisten yhteenlasketusta äänimäärästä. Sittenkuin asia, jota V. J:n 47 §:n mukaan käsiteltiin kaikkien säättyjen yhteisessä neuvottelussa, oli rauennut sen johdosta että säädty tulivat eri päätöksiin, jäi se lepäämään 1894

vuoden valtiopäiviin saakka, jolloin anomusten kautta vaadittiin sellaista valtiollisen äänioikeuden järjestämistä kaupungeissa, että vähin verotettu tulo, joka tuotti kunnallisen äänioikeuden, myöskin oikeuttaisi ottamaan osaa valtiopäivämiesvaaliin sekä että korkein äänimäärä rajoitettaisiin niin, ettei kellään olisi missään tapauksessa enempää kuin 10 ääntä. Pääasiallisesti samojen perusteiden mukaan näytti vaalisensus ja ääniasteikko maallakin voitavan järjestää. Tunnustaen että sellaisen perustuslakisäännöksen puute, joka määräisi vähimmän, äänioikeutta Porvarissäätyyn tuottavan tulomäärän sekä koko maata varten yhtenäisen rajoituksen tämän oikeuden käyttämiselle, oli käynyt tuntuvaksi, ehdotti Lakivaliokunta asiasta antamassaan mietinnössä, toisessa yhteydessä mainituilla syillä, että anomusehdotukset eivät antaisi aihetta toimenpiteeseen, ja sen johdosta jäi sillä kertaa alkuunpano asian ratkaisemiseksi Valtiosäätyjen puolelta siksensä.

Parempi menestys oli niillä anomusehdotuksilla, jotka seuraavilla 1897 vuoden valtiopäivillä tehtiin vaalisensusta ja ääniasteikkoa koskevien säännösten tarkastamisesta. Porvarissäädyn vaalioikeuden ehdoksi oli tarkoitus säätää määrätty kunnallisesta veroäyristä riippumaton tulo, joka olisi eri suuri eri kaupungeissa, erilaisiin elatuskustannuksiin nähden, ja ääniasteikko oli määrättävä siten, että korkein äänimäärä saavutettaisiin määrätyn suuruisella vuositulolla. Kysymys, tuliko asteiden ääniasteikossa perustua kunnallisiin veroäyriin tai erityisesti määrättyihin tulomääriin, jätettiin anomusehdotuksissa avoimeksi. Vihdoin vaadittiin eräässä anonusehdotuksessa, että varallisuuteen perustuva ääniasteikko Porvarissäädyn vaaleissa kokonaan poistettaisiin. Oikeus ottaa osaa Talonpoikaissädyn valitsijamiesvaaleihin oli saavutettava vähimmällä tulomäärällä, joka voi tuottaa kunnallisen äänioikeuden, ja äänias- teikko oli kenties kokonaan poistettava tahi ainakin rajoitettava mahdollisimman pieneksi. Toisen ehdotuksen

mukaan ei kenellekään voitaisi antaa enempää kuin 10 ääntä. Samoin kuin Lakivaliokunta lausuvat Valtiosäädyt ennen kosketellussa, asiasta tekemässään alamaisessa anomuksessa, että Porvaris- ja Talonpoikaissäädyyissä sekä vaalisensus että myöskin ääniasteikko olisi tehtävä riippumattomaksi kunnallisverotuksesta sekä perustuslaissa vahvistettava, ja että Valtiopäiväjärjestyksessä siis olisi määrättävä sekä alin vuositulo, joka oikeuttaa äänioikeuteen, että se tulojen määrä, joka tuottaa korkeimman äänimäärän, kuin myöskin ääniasteikko.

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on vaalitapa rakennettu sille periaatteelle, että vaalipiirissä toimitetussa vaalissa ainoastaan se henkilö tai — jos vaalipiiristä on valittava useampia edustajia — ne henkilöt, jotka ovat saaneet enimmät äänet, ovat katsottavat valituiksi. Näin ollen ei vähemmistönkin etuja turvaavan vaalitavan käyttämisestä ole katsottu voivan tulla kysymykseen, vaikkapa vaalioikeutetut olisivat siitä tehneet sopimuksen. Sitävastoin on vaalipiirin valitsijain enemmistöllä, olipa sen absoluuttinen suuremmuus vähemmistöön verraten kuinka pieni tahansa, aina vallassaan täysin yksimielisellä esiintymisellä kokonaan vallita vaalia. Edellämainittujen 1897 vuoden valtiopäivillä sekä Pappis- että Porvarissäädyyissä tehtyjen, Valtiopäiväjärjestyksen muuttamista tässä kohden tarkoittavien anomusehdotusten johdosta lausuttiin Valtiosäätäjien ennenmainitussa anomuksessa myöskin se toivomus, että Keisarillinen Majesteetti suvaitsi ottaa tutkiakseen, saatettaisiinko ja missä määrin erittäinkin Pappissäädyn edustajia valittaessa sallia n. s. suhteellisia vaaleja, kun äänioikeutetut sellaisesta vaalitavasta suostuvat.

*Suhteellinen
vaalitapa.*

Valiokunnalle tiedoksi annetuista asiakirjoista on saatu tietää että, sittenkuin Senaatti oli puoltanut Valtiosäätyjen ennenmainittua anomusta ja Keisarillinen Majesteetti sen oli armossa hyväksynyt, oli Senaatti valmistanut ehdotuksen valtiopäiväesitykseksi asiasta Valtiosäädylle 1900 vuoden valtiopäivillä annettavaksi. Niistä kansalaisryhmistä, joille ei olisi annettava vaalioikeutta, oli ehdotuksessa samallaisia määräyksiä kuin vuonna 1885 Valtiosäädylle annetuissa esityksessä, ainoastaan sillä poikkeuksella että, kun viimeksimainitun esityksen mukaan vain laillisesti pestattu palkollinen isäntänsä ruuassa oli suljettu vaalioikeuden osallisuudesta, niin puheenalainen poikkeus nyt jäi noudatettavaksi laillisesti pestattuihin palkollisiin nähden yleensä. Porvaris- ja Talonpoikaissäättyjen äänioikeuden ehdoksi säädettiin vähintään 500 markan vuositulo ynnä velvollisuus taksoituksen nojalla suorittaa veroa kunnan yhteisiin tarpeisiin, jonka lisäksi kultakin mainitun määrän yli menevältä 500 markan tulolta oli tuleva yksi ääni lisää aina kymmeneen ääneen saakka. Korkein äänimäärä olisi siis saavutettu 5,000 markan tuloilla. Asiata Senaatissa käsiteltäessä lausuttiin eri mielipiteitä, muutamat jäsenet kun tahtoivat, siihen nähden että 500 markan vaalisensus ei ollut sopusoinnussa veroäyrin nykyisen suuruuden kanssa pienemmissä kaupungeissa ja että vaalioikeus ulotettaisiin suuriin kansalaisryhmiin, jotka siihen asti olivat olleet sitä vailla, osittain vaalioikeutta varten Porvarissäättyyn yleensä vahvistaa sensuksen 800 markaksi, osittain Helsingin, Turun, Tampereen, Viipurin, Oulun, Nikolainkaupungin ja Porin kaupunkeja varten määrätä 800 markan ja muita kaupunkeja sekä maaseutua varten 600 markan sensuksen ynnä samain tulomääräin mukaan kohoavan ääniasteikon.

Senaatin valmistama esitysehdotus ei kuitenkaan saavuttanut armollista hyväksymistä, mutta alamaisen anomuksen johdosta, jonka Valtiosäädyt 1900 vuoden valtiopäivillä

tekivät maan hallinnossa ilmenevään epäsuuntaan poistamista tarkoittavista toimenpiteistä, sai Senaatti uudelleen käskyn ryhtyä tarkastamaan erinäisiä Valtiopäiväjärjestyksen kohtia, ja silloin myöskin kysymys kolmannen ja neljännen säädyn äänioikeuden järjestämisestä otettiin käsiteltäväksi laajan tilastollisen tutkimuksen johdolla, joka sitä ennen oli toimitettu näiden säätöjen äänioikeusoloista*). Koska sanotun tutkimuksen kautta oli käynyt selville, että Senaatin ylläkerrotun V. J:n 12 ja 13 §:n muuttamista koskevan ehdotuksenkin kautta varattomampain valitsijain vaikutus vaaleihin jäisi kohtuuttomasti rajoitetuksi ja vaaliharrastus tämän johdosta laimentuisi, niin Senaatti valmisti ja alisti Keisarillisen Majesteetin tutkittavaksi vuonna 1902 oleellisesti toisille perusteille rakennetun ehdotuksen asiasta. Samalla kuin siinä pysyttettiin tuloihin perustuva vaalisensus, oli varallisuuden nojautuva moniäänijärjestelmä katsottu olevan Valtiopäiväjärjestyksestä poistettava. Tämän ehdotuksen mukaan tuottaisi — ennenmainituilla poikkeuksilla — äänioikeuden kaupungissa vähintään 800 markan vuositulo ja maalla 600 markan vuositulo sekä myöskin kiinteistön omistusoikeus ja maalla eräissä tapauksissa hallintooikeuskin, tuloihin katsomatta.

Täydelleen yhtäläinen äänioikeus kaikille vaalioikeutetuille ei Senaatista kuitenkaan näyttänyt suotavalta. Senaatin mielestä oli nimittäin olemassa painavia syitä siihen, että sellaisia tosiasiallisia ja yhteiskunnalliselta kannalta tärkeitä eroavaisuuksia valitsijain kesken, jotka johtuvat korkeammasta iästä, perheenisänä olemisesta ja korkeammasta sivistyksestä, otettaisiin huomioon yksi-

*) „Rösträttsförhållandena i Borgareståndet och deras reformering“ sekä „Rösträtten i Bondeståndet och inkomstförhållandena på landsbygden“. Enligt Keiserliga Senatens uppdrag utförda af Aug. Hjelt. Helsingfors 1902. Ennemmin oli tästä asiasta ilmestynyt „Några statistiska beräkningar afseende en reform af rösträtten i Präste-, Borgare- och Bondestånden enligt chefens för Justitieexpeditionen uppdrag utförda af Aug. Hjelt. Helsingfors 1899.“

tyisille valitsijoille vaalien tulokseen nähden myönnettävän vaikutuksen suuruutta määrättäessä. Ja sentähden Senaatti ehdotti, että vaalioikeutettu yleisen perusäänensä lisäksi saattoi saada korkeintaan kolme lisääntä sen perusteen mukaan että se, joka oli päässyt 35 vuoden ikään ja samalla oli perheenelättäjä, saisi *yhden* lisäänen, se, joka oli läpikäynyt viisi luokkaa lyseota tahi vastaavaa oppilaitosta, taikka myöskin korkeamman kansakoulun ja sen lisäksi vähintään kaksi luokkaa tai kaksivuotisen kurssin kansakoulunopettajaseminaarissa, meri-, teollisuus- tai maanviljelyskoulussa, niinkään *yhden* lisä-äänen, sekä vihdoin se, joka oli päästetty maan yliopistoon tai suorittanut oppijakson Suomen kadettikoulussa, polyteknillisessä opistossa, Mustialan maanviljelysopistossa, tai metsänhoito-opistossa, *kaksi* lisä-ääntä.

Mistä syystä edelläkerrottuja määräyksiä ei ole siinä armollisessa esityksessä, joka näillä valtiopäivillä on annettu Valtiosäätäjien hyväksyttäväksi, siitä eivät Valiokunnalle toimitetut asiakirjat anna tietoa. Valiokunnan Keisarillisen Senaatin Puheenjohtajalle kirjelmässä 22 p:ltä helmikuuta 1905 tekemään esitykseen, että valiokunta saisi tiedokseen nekin asiakirjat, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kuin Senaatin alainen esitys vuodelta 1902 ynnä ehdotus armolliseksi esitykseksi oli Keisarilliselle Majesteetille lähetetty, ei vielä ole tullut vastausta.

Valiokunnan ehdotuksen perustelu.

Oleellinen edellytys jotta kansaneduskunta voisi täyttää tehtävänsä on, että siinä ovat edustettuina ne eri kansalaisryhmät, jotka muodostavat kansakunnan. Ainoastaan sen kautta, että ne eri harrastukset ja toiveet, jotka kansassa liikkuvat, kuvastuvat eduskunnassa, voi se olla kansantahdon todellisena ilmaisijana. Edus-

kuntakokousten kokoonpanossa noudatetaankin nykyai-
kana tavallisesti sitä periaatetta, että niitten jäsenet tai
— jos kokous työskentelee kahtena osastona eli ka-
marina — ainakin toisen kamarin jäsenet valitaan yleis-
ten ja tavallisesti välittömien vaalien kautta. Tämä
ei kuitenkaan sisällä, että kaikilla kansalaisilla poik-
keuksetta olisi oikeus ottaa osaa vaaleihin. Poikkeuk-
sena ovat ne, jotka eivät ole päässeet laissa määrät-
tyyn ikään. Samoin on naiset, jos Austraaliaa ja muu-
tampia Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain valtioita ei oteta
lukuun, jätetty vaalioikeutta vaille. Niihinkin kan-
salaisiin nähden, jotka täyttävät vaalioikeuden käyt-
tämisen yleiset vaatimukset, on tapana tehdä eräitä
poikkeuksia. Siten ovat vaalioikeutta vaille henkilöt,
jotka ovat asetetut holhuunalaisiksi tai konkurssi-
tilaan taikka saavat vaivaisapua, sekä ne, jotka ovat
julistetut menettäneiksi kansalaisluottamuksensa, sinä
aikana, joksi sellainen seuraamus on tuomittu. Usein
riippuu vaalioikeus myöskin siitä, että on asunut vaalipi-
rissä määrätyn ajan ennen vaalia. Sen laatuinen yleinen
vaalioikeus on Euroopassa muun muassa Belgiassa, Tans-
kassa, Ranskassa, Kreikassa, Schweitsissä, Espanjassa,
Saksan valtakunnassa ja Itävallassa sekä Norjassa, jossa
vaalit kuitenkin ovat välilliset.

Toisissa maissa taas on, vaikka niissä onkin hyväk-
sytty periaate kaikille kansanluokille tulevasta vaali-
oikeudesta, siihen merkitykseen nähden, mikä tämän
oikeuden käyttämisellä voi olla koko yhteiskunnan ke-
hitykselle, kuitenkin katsottu tarpeelliseksi vaatia eri-
näisiä takeita siitä, että äänioikeutta todellakin käytetään
yhteiskunnan parhaaksi. Tässä suhteessa on vaalioikeu-
den ehdoksi vaadittu erinäisiä mieskohtaisia ominaisuuksia.
Tällöin on kuten esim. Italiassa ja Portugliassa tyy-
dytty vaatimaan ainoastaan sellaisia alkeistietoja vaalioi-
keuden edellytykseksi kuin luku- ja kirjoitustaitoa. Niissä
maissa sitä vastoin, joissa tämä sivistysmäärä jo on kan-
sassa yleinen, ei sellaisen vaatimuksen asettaminen ole

näyttänyt tarjoavan tarpeellisia takeita valtiollisen äänioikeuden väärinkäyttämistä vastaan sellaisten kansalaisten puolelta, joitten harrastus yleisiin asioihin ei ole tarpeeksi herännyt tai kehittynyt. Äänioikeus on sen vuoksi yhdistetty määrättyihin taloudellista laatua oleviin edellytyksiin. Sisällykseltään vaihtelevat määräykset siitä kuitenkin tuntuvasti. Niinpä riippuu vaalisensus osittain määrätyn suuruudesta vuositulosta, osittain säädetyn vähimmän veromäärän suorittamisesta valtiolle tai kunnalle, osittain kiinteistön omistus- tai hallintaoikeudesta, osittain määrättyä taksoitusarvoa vastaavasta omasta vakinaisesta asunnosta. Esimerkkeinä sellaisista maista mainittakoon Suur-Britannia, Alankomaat, osa Saksan valtioita, Itävallan kruununmaat, Unkari, Rumania ja Ruotsi.

Enimmäkseen on yleiseen äänioikeuteen yhdistettynä yhtäläinen äänivalta kaikille vaalioikeutetuille. Näin on tavallisesti laita sielläkin, missä äänioikeutta on rajoittamassa määräykset vaalisensuksesta. Muutamissa maissa on kuitenkin yleisen äänioikeuden vaikutuksen tasoittamiseksi myönnetty suhteellisesti suurempi vaikutusvalta niille valitsijoille, joilla on katsottu voitavan edellyttää, suuremman kyvyn ohella yleensä, ominaisuuksia, jotka ovat omiansa ehkäisemään liian suurta halua äkkinäisiin mullistuksiin olevaisissa oloissa. Siinä tarkoituksessa ovat valitsijat Preussissa, Saksenissa ynnä parissa Saksan pikkuvaltiossa sekä Rumiassa erilaisen varallisuutensa mukaan jaettavat eri luokkiin. Näissä maissa ovat vaalit myös tavallisesti välilliset. Belgian vaalijärjestys vuodelta 1894, joka nähtävästi on ollut Senaatin vuonna 1902 laatiman esitysehdotuksen mallina, suo kullekin valitsijalle tulevan yhden perusäänän lisäksi muutamia lisä-ääniä niille, jotka joko ovat täyttäneet 35 vuotta, jos he sen ohella ovat perheenelättäjiä ja suorittavat määrätyn suoranaisen veron, taikka jotka omistavat määrätyn omaisuuden, samaten kuin niillekin

joilla on suurempi tietomäärä. Kolmea ääntä enempää ei kuitenkaan kukaan voi saada.

Kuten edellisessä on huomautettu, johtuvat vaali-oikeusolot maassamme oleellisesti historiallisista, jo kauvan vallinneista edellytyksistä. Ilmoituskirja maaliskuun 20/8 p:ltä 1879 on tosin muuttanut Porvarissäädyn vaalioikeusolojen luonnetta siten, että siinä nykyään on edustettuna ei ainoastaan erinäisten ammattien harjoittajat, vaan kaupunkien väestö yleensä. Mutta sen johdosta, että Valtiopäiväjärjestyksen mukaan muutamat kaupunkilaisväestön ryhmät eivät ole vaalioikeutettuja, oli, kuten Senaatin Oikeustoimituskunnan toimeenpanema tilastollinen selvitys osottaa, kaupunkien kunnallisen verotuksen alaisista asukkaista vuonna 1900 ainoastaan 41,0 % valtiolliseen äänioikeuteen osallisia kun sitä vastoin 58,1 % (18,2 % naisia niihin luettuina) oli sitä vailla. Sanottuna vuotena oli nimittäin kaupunkien kaikkien vaalioikeutettujen lukumäärä yhteensä 23,469 eli 7,2 % kirkonkirjoissa olevasta väkiluvusta. Vielä suurempi heikkous äänioikeusoloissa ilmenee kuitenkin, jos otetaan huomioon asteikko, jonka mukaan äänioikeutta eri kaupungeissa käytetään. Edellisessä mainittujen vaalijärjestyksien mukaan on 13 kaupungissa korkein äänimäärä 10, 20 kaupungissa 25, yhdessä kaupungissa 50 ja 3 kaupungissa on äänias-teikko rajaton. Siinäkin tapauksessa että vaalioikeus armollisen esityksen mukaisesti ulotettaisiin nyt vaalioikeudesta suljettuihin poikkeusryhmiin, jonka kautta vaalioikeutettujen luku, vuoden 1900 olojen mukaan, olisi 41,885 ja äänten 204,197, tulisivat nykyisten vaalijärjestyksen mukaan nämä 17,1 % koko äänimääräänsä nähden olemaan vahvemmat kuin jäljellä olevat 82,0 %.

Pääasiallisesti yhtäläiseksi tulee kuva nykyisistä äänioikeusoloista maaseudulla, vaikka täysin vastaava perustusta vertaukselle kaupunkien oloihin puuttuu sen johdosta, että Talonpoikaissäätö tähän päivään asti on säilynyt maaseutuväestön yhtä ainoaa luokkaa edustavana, sitä nimittäin, jonka muodostavat manttaaliin pantujen rälssi- tai verotilain omistajat, kruununtalojen asukkaat sekä erinäisten kruunulle kuuluvain tilain vuokraajat. Näitä itsenäisen maanviljelyksen harjoittajia oli, lukuunottamatta niitä, jotka eivät nauttineet vaalioikeutta, vuonna 1900 yhteensä 102,184. Jos ei otakaan huomioon sitä seikkaa, että puheena oleva ryhmä maaseudun väestöä oli ainoastaan 4,3 % sanotun vuoden alussa kirkonkirjoissa olevasta asukasmäärästä, ei se nyt enään likimainkaan vastaa sitä maaseudun väestön osaa, joka on päässyt sellaiseen taloudellisesti itsenäiseen asemaan, että siitä johtuu verovelvollisuus kunnalle. Kunnallisverotuksen alaisten henkilöitten lukumäärä maaseudulla oli nimittäin vuonna 1900 365,073. Mitä tulee siihen valitsijain keskenäiseen suhteeseen, joka johtuu siitä että äänirajoitusta ei ole olemassa, puuttuu tilastollista selvitystä, mutta on se seikka tietystikin omiansa vielä enemmän keskittämään vaalien ratkaisun vähemmistön käsiin.

Se mitä edellä on esitetty osottaa, että äänioikeusolot yhtä vähän kaupungeissa kuin maallakaan ovat tyydyttävällä kannalla. Mikäli maamme kehitys on tuottanut taloudellisen tilan vaurastumista siinä kohden tähän asti vähemmän onnellistenkin kansanryhmäin keskuuteen, mikäli kansansivistys on tunkeutunut syviin yhteiskuntakerroksiin, sikäli on myös harrastus ja tarve ottaa osaa yleisiin asioihin levinnyt sekä samalla herättänyt tyytymättömyyttä oleviin oloihin. Valiokunnan mielestä ei ainoastaan puheena-olevain kansanryhmäin etujen valvominen, vaan myöskin koko kansan onni vaatii, että tämän tyytymättömyyden syyt poistetaan. Kansallisen olemassaolomme säilyttämiseksi on

välttämätöntä, että keskinäiseen luottamukseen perustuva yhteyden tunne vallitsee kansan eri kerrosten kesken. Kuta suuremmassa määrin maamme valtiopäiville kokoontuneet edustajat ovat lavealla pohjalla toimitettujen vaalien kautta määrättyt, sitä täydellisemmin kykenevät Valtiosäädyt vastaamaan tarkoitustaan edustaa Suomen kansaa, kuten V. J:n 1 §:ssä sanotaan.

Mutta ei ainoastaan kansan tahdon tarkemman ilmaisuuden saavuttamiseksi, vaan myöskin kansaneduskunnan työn arvoon nähden on tärkeätä, että siihen liittyy suurempi niiden kansankerrosten olojen tuntemus, jotka tähän asti ainoastaan vähässä määrin ovat voineet saada äänensä kuuluviin valtiopäivillä.

Kun Valiokunnan nyt on ollut ryhdyttävä määräämään äänioikeusuudistuksen perusteita, on Valiokunnassa huomautettu, että meillä jo olisi aika siirtyä yleisiin vaaleihin poistamalla kokonaan varallisuussensus. (Vastalause N:o 3). Tässä kohden on viitattu siihen, että niissä maissa, joissa äänioikeus on sellaisten periaatteitten mukaan järjestetty, ei ole sen johdosta ilmestynyt minkäänlaisia vaikeuksia, vaan että päin vastoin äänioikeudesta johdettu edesvastuun tunne on osottautunut erittäin kasvattavaksi ja kykeneväksi saattamaan jyrkimpienkin reformipuolueitten kannattajat lainsäätäjinä noudattamaan suurempaa kohtuutta. Erittäin on esimerkkinä mainittu Saksan valtiopäivät, jotka, vaikkakin ne valitaan mitä laajimman vaalioikeuden perusteella, ovat näyttäneet voivansa ennen muita kansaneduskuntia suorittaa sarjan mitä tärkeimpiä yhteiskunnallisia lainsäädäntötoimia. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan ole voinut suostua niin pitkälle menevään ehdotukseen. Enemmistön mielipiteen mukaan ei olisi hyvin harkittua äkillinen siirtyminen niin tuntuvasti rajoitetusta valtiollisesta vaalioikeudesta, kuin maassamme nykyään on voimassa, sellaiseen yleiseen äänioikeuteen, jollaista vielä ei ole toimeenpantu useitten meistä kehityksessä melkoisesti edellä olevain kansainkaan keskuudessa. Mah-

dollisuus, että ne tiedot ja se kokemus eri aloilla, jotka ovat olleet edustettuina kolmannessa ja neljännessä säädyssä, voisivat suureksi osaksi jäädä puuttumaan valtiopäiviltä, varottaa yhdellä kertaa menemästä liian pitkälle uudistuksissa. Sitä pelkoa, että kansanjoukot pyrkiessään toteuttamaan luokkaetujansa voisivat unhottaa velvollisuuden, joka vaatii loukkaamattomina pitämään saavutettuja oikeuksia, ei myöskään voida katsoa aiheettomaksi, etenkin kun siten kokoonpantu valitsijakunta helpommin saattaisi joutua henkilöiden johdettavaksi, jotka voivat väärinkäyttää vaikutusvaltaansa tarkoituksien saavuttamiseksi, joista kansalla itsellään ei ole hyötyä. Valiokunnan enemmistön ajatuksen mukaan, vaatii varovaisuus senvuoksi ainakin toistaiseksi valtiollisen äänioikeuden osallisuudesta sulkemaan henkilöt, joiden taloudellinen tila on siksi heikko, että se ei vastaa perheenelättäjän alinta toimeentulon mahdollisuutta, ja joilla yleensä ei voida otaksua olevan sitä itsenäisyyttä ja yleisten asiain harrastusta, jotka ovat välttämättömänä edellytyksenä valtiollisen äänioikeuden oikein käyttämiselle.

Siinä tarkoituksessa, että kansan kaikki yhteiskuntakerrokset saatettaisiin tilaisuuteen, joskin rajoitetussa määrässä, saamaan äänensä kuuluviin valtiopäivä vaaleissa on, nykyisten olojen pohjalla, eräässä Ritaristossa ja Aatelissa tehdyssä anomusehdotuksessa vaadittu, että lisäyksillä Porvaris- ja Talonpoikaissäätäjien vaalioikeutta koskeviin Valtiopäiväjärjestyksen säännöksiin varallisuussensuksen vuoksi äänioikeutta vailla oleville kansalaisille olisi valmistettava tilaisuus omien läänittäin valittujen luottamusmiesten kautta saada edustajia valtiopäiville siten, että kaupungissa asuvat valitsijat saisivat valita sopivan määrän edusmiehiä Porvarissäätöön ja maalla asuvat valitsijat sopivan määrän Talonpoikaissäätöön. Samaan suuntaan käy myös Valio-

kunnassa esitetty ehdotus, että valitsijat kussakin kaupungissa tai maalaiskunnassa jaettaisiin kahteen ryhmään siten, että toisessa olisi yleisten vaalien periaate noudatettavana ja toisessa vaalioikeuden ehtona kaupungissa 2,000 markan tulosensus ynnä suoritettu ylemmän kansakoulun oppimäärä ja maaseudulla taas tilallisenä oleminen. Kumpikin ryhmä, joiden keskuudessa jokaisella valitsijalla olisi yksi ääni, valitsisi vähintään yhden edustajan kunkin kaupungin puolesta, paitsi pienimmissä kaupungeissa, joiden olisi velvollisuus liittyä yhteen toisen kaupungin kanssa, ja vähintään yhden valitsijamiehen kunkin kunnan puolesta maalla. Niissä kaupungeissa, joitten edustajain luku on epätasainen, valitsisi tasaluvusta yli olevan edustajan erityinen valitsijaryhmä, jonka muodostaisi yliopistosivistyksen saaneet henkilöt. Valiokunta ei ole katsonut voivansa kannattaa kumpakaan näistä ehdotuksista. Luokkaedustuksen aate ei ole tuntunut Valiokunnan enemmistöstä miellyttävältä. Enemmistö pelkää nimittäin, että seurauksena sellaisesta järjestyksestä tulisi olemaan, että luokkavastakohtat yhteiskunnassa eivät tasaantuisi, vaan päinvastoin kärjistyisivät, ja siten yksi valtiollisen äänioikeus uudistuksen tärkeä tarkoitusperä jäisi saavuttamatta. Niinikään saattaisi olla syytä varoa, että sen johdosta syntyisi eripuraisuutta saman säädyn eri jäsenten kesken, joka asianhaara ei edistäisi valtiopäivätyötä. Sellaisen ryhmäjaon täytyisi vihdoin tuntua sisältävän ilmeisen vääryyden sen johdosta, että lukumäärältään verrattomasti suurempi osa valitsijoita saisi valita ainoastaan vähemmistön edustajia. Kansan suuri enemmistö tulisi näin ollen perustuslain säännöksellä nimenomaan tuomituksi aina eduskunnassa näkemään edustajansa olevan vähemmistönä, jonka seikan siinä ehdottomasti täytyy synnyttää syrjäytetyksi joutumisen tunnetta.

Valiokunnan käsiteltävänä on lisäksi ollut ehdotus, joka sisältyy vastalauseeseen N:o 2, perustuen tämäkin ehdotus yleisiin vaaleihin, joihin olisi yhdistettyinä välillisiä vaaleja siten, että kaupunginvaltuusmiehet kaupungissa sekä manttaaliin pannun maan haltijat maalla valitsisivat osan edustajia Porvaris- ja Talonpoikaissäätymiin. Tämän kautta saavutettaisiin ehdotuksentekijän mielestä se etu, että toiselta puolen kansan kaikki kerrokset tulisivat edustetuiksi näissä säädyissä, mutta toiselta puolen tarpeellinen vaikutusvalta säätyjen neuvotteluissa säilyisi varakkaammille ja suurempia tietoja omaaville luokille. Ehdotusta vastaan täytyy kuitenkin huomauttaa, että kunnalliset luottamusmiehet valitaan aivan toisia tehtäviä varten kuin valtiollisten valitsijakuntien muodostamiseksi. Ne valitaan sitä paitsi osittain varsin pitkiä aikoja ennen valtiopäivävaaleja, kun sitävastoin aivan näitten vaalien edellä useinkin uusia kysymyksiä tunkeutuu etualalle ja muodostaa mielipiteitten ryhmyksiä, joita nämä kunnalliset luottamusmiehet eivät edusta. Mitä kaupunkeihin tulee, olisi siitä lisäksi seurauksena osaksi palautuminen välillisiin vaaleihin, ja se heikentäisi valtiollisten asiain harrastusta valitsijoissa. Tämän ehdotuksen käytännöllistä laatua olevana haittana on niinkään huomautettu, että kuntain luottamusmiehiin myöskin kuuluu kahden ensimmäisen säädyn jäseniä. Jos nämä saisivat ottaa osaa nyt puheena oleviin vaaleihin, olisivat he tilaisuudessa vaikuttamaan kahden eri säädyn kokoonpanoon, joka ei olisi asianmukaista. Vastakkaisessa tapauksessa taas supistuisivat kunnalliset valitsijakunnat toisinaan sangen tuntuvasti jäsenluvultaan, kun ei ole olemassa säännöksiä kuntain edustajain varamiehistä. Vihdoin on vielä mainittava, että niissä maissa, missä erityisiä kunnallisten laitosten valitsemia edustajia on kansaneduskuntaan otettu, niille yleensä on suotu sija ylemmässä kamarissa eikä kansanvalitseman eduskuntaosan keskuudessa.

Perusajatus Valiokunnan enemmistön kannattamassa ehdotuksessa on, kuten edellä jo on viitattu, ollut se, että vaalioikeus on tuleva jokaiselle kansalaiselle, jolla on ne ominaisuudet, mitkä todenmukaisesti voidaan katsoa vaikuttavan, että vaalioikeutta käytetään yhteiskunnan hyödyksi. Nämä ominaisuudet ovat tosin alkuperäisin laadultaan henkisiä ja siveellisiä. Viime-mainittuihin kuuluu ennen kaikkea itsenäisyys toisten pakotuksia ja viekotteluja vastaan. Mutta sen mukaan kuin kokemus osottaa ei sitä useimmiten ole tarpeellista määrää henkilöllä, joka on siinä taloudellisessa asemassa, että hän toimeentuloonsa nähden on riippuvainen toisten avusta. Valiokunta on sen vuoksi, samoin kuin armollinen esitysikin, ollut sitä mieltä, että vaalioikeuden ehdoksi on asetettava vaatimus sellaisista tuloista, joiden voidaan katsoa suovan välttämättömän elatuksen ruumiillista työtä tekevissä kansanluokissa Valtiosäätyjen 1897 vuoden valtiopäivillä tekemässä alamaissessa anomuksessa huomautettiin, miten tärkeätä olisi, että alin äänioikeutta tuottava tulomäärä on perustuslaissa säädetty, koska sen kautta valtiollinen äänioikeus vapautuisi veroäyriä koskevista kuntain päätöksistä. Hyväksyen tämän käsityksen on armollisessa esityksessä ehdotettu yhteiseksi vaalisensukseksi kaikissa kaupungeissa 800 markan ja maaseudulla 500 markan vuositulo. Valiokunta täysin tunnustaa niiden periaatteellisten syitten tärkeyden, jotka ovat aiheuttaneet vaalisensuksen määräämisen Valtiopäiväjärjestyksessä. Varallisuuteen perustuva vaalisensus, joka on kokonaan verotuksesta riippumaton, tuntuu kuitenkin aina pakostakin suuremmassa tai vähemmässä määrin mielivaltaiselta. Ja sen johdosta, miten taloudelliset olot todellisuudessa ovat maamme eri osissa muodostuneet, ei Valiokunnan mielestä voitaisi sellaista järjestystä toimeenpantaessa välttää vääryyksiä ja haittoja. Eri seuduissa ovat elantokustannukset varsin erilaiset. Tähän katsoen ovat kunnallisasetukset jättäneet asianomaisten kuntain

itsensä säädetyissä rajoissa määrättäväksi sen vähimmän tulomäärän, joka on oleva kunnallisen verotuksen alaisena. Tämän tulon täytyy kaiketi säännöllisesti katsoa vastaavan vähintä toimeentulomäärää asianomaisilla paikkakunnilla. Tulo voi vaihdella, kaupungissa 400 ja 800 markan, maalla 200 ja 600 markan välillä. Tätä nykyä on vaalisensus 6 kaupungissa 800, 1 kaupungissa 700 markkaa, 6 kaupungissa 600 markkaa, 2 kaupungissa 500 markkaa ja 22 kaupungissa 400 markkaa. Esityksessä ehdotetun 800 markan vaalisenuksen voimaan tullessa menettäisivät näin ollen äänioikeutensa kaikki ne kaupunkien nykyään äänioikeutetut asukkaat, joita on taksoitettu sanottua määrää pienemmistä tuloista. Näiden henkilöjen lukumäärä oli vuoden 1900 olojen mukaan 3,150, yhteensä 23,469 vaalioikeutetusta, eli 13 %. Jos nekin poikkeusryhmät luetaan mukaan, joihin äänioikeus armollisen esityksen mukaan tulisi ulotettavaksi, sulkisi 800 markan sensus vaalioikeuden osallisuudesta aina 11,029 kunnallisveroa maksavaa henkilöä eli 26 % niistä 41,885 henkilöstä, jotka nykyisen sensuksen jäädessä voimaan olisivat äänioikeutettuja.

Jos taas vaalisensus määrättäisiin alle 800 markan, tulisi siitä seuraukseksi, että niissä kaupungeissa, joissa vähin taksoitettu tulomäärä on suurempi kuin sensus, erityisen arvioiminen olisi toimitettava äänioikeuden määräämistä varten puheenaoleville tuloryhmille. Kun tästä taksoituksesta tulisi riippumaan ainoastaan oikeuden nauttiminen, siihen olematta yhdistettynä mitään veronmaksuvelvollisuutta, kävisi arvioiminen arveluttavan vaikeaksi ja tulisi käytännössä varmaankin monessa tapauksessa johtamaan jotenkin samaan tulokseen, kuin jos mitään sensusta ei olisi määrätty.

Vielä tuntuvammin tulisi edellä sanottu vaikuttamaan maaseudulla, missä 469 kunnasta vuonna 1900 ainoastaan 3 oli määrännyt vähimmän taksoitettavan

tulon 600 markaksi, kun se sitä vastoin 50 kunnassa oli 400 markkaa ja muissa kunnissa sitäkin pienempi.

Esitettyjä seikkoja harkitessaan on Valiokunnan enemmistö yhtynyt siihen, että kaupungissa se sensus, joka tuottaa oikeuden valtiollisten vaalien osallisuuteen, on jätettävä riippuvaksi kunnallisesta veronmaksuvelvollisuudesta, sekä myöskin katsonut olevansa velvollinen puoltamaan samaa äänioikeusperustetta maaseudulla. Näin menetellessään ei valiokunnalta ole jäänyt huomaamatta edellä kosketeltu toivomus, että sensus olisi Valtiopäiväjärjestyksessä määrättävä kunnallisesta veroäyristä riippumatta. Huomattava kuitenkin on, että sensusta tähän asti aina on ajateltu varallisuuteen perustuvan ääniasteikon yhteydessä. Hankaluudet järjestelmästä, jossa ei ainoastaan sensus vaan myöskin ääniasteikon kaikki asteet olisivat riippuvaiset kunnallisesta veroäyristä, ovat ilmeiset ja verrattomasti suuremmat kuin voitaneeko katsoa olevan Valiokunnan ehdotuksella, joka tosin vaalioikeuden ehdoksi asettaa velvollisuuden suorittaa kunnalle veroa taksoituksen mukaan, mutta joka muuten »mies ja ääni» periaatteen mukaisesti jättää äänioikeuden kokonaan kunnallisesta veroäyristä riippumattomaksi.

Armollinen esitys on, mitä tulee oikeuteen ottaa osaa Talonpoikaissäädyn valitsijamiesten vaaliin, ehdotetun tulosensuksen ohella pysyttänyt sanotun oikeuden niille manttaaliin pannun maan haltijoille, joilla se V. J:n 13 §:n mukaan on. Kun kerran tuloihin yleensä perustuva varallisuussensus pannaan toimeen Talonpoikaissäätöyn nähden, sisältää tämä luopumisen siitä periaatteesta, että edustus-oikeus on maaseudun maataviljelevän luokan erioikeutena, ja sisältää siis muutoksen, joka on verrattava siihen, mikä Porvarissäädyn suhteen tehtiin 1879 vuoden vaalireformilla. Koska Valiokunta pitää tätä aivan oikeana, ei näytä olevan syytä, sittenkuin kerran on luovuttu säätyperiaatteesta, jättää puheenalasta hyljätyn järjestelmän jäännöistä edelleenkin voi-

maan. Valiokunta katsoo puheenaolevan määräyksen voitavan poistaa sitä suuremmalla syyllä, kuin sen kautta sanottavaa vääryyttä ei tehdä niille, joilla nyt on äänioikeus, koska tarkemman taksoituksen kautta, kuin mitä nyt usein toimitetaan, useimmilla niillä tilanhaltijoilla, joita tämä lainmuutos kohtaisi, kyllä havaitaan olevan siksi suuret tulot, että heiltä voidaan kunnallisveroa vaatia. Yllämainitun poiston johdosta on myöskin esityksessä oleva määräys erityisesti äänioikeudesta kaupunkikiinteimistön omistajille jätetty pois.

Tarve saada kansaneduskunnassa mahdollisimman suuren osan kansaa edustetuksi, josta on johtunut valtiollisen äänioikeuden ulottaminen yhä laajempiin kansankerroksiin, on myöskin synnyttänyt tietoisuuden siitä, että kaikilla vaalioikeutetuilla tulee olla yhtäläinen äänioikeus. Joskaan kaikilla ei ole yhtä suuria edellytyksiä yhteiskunnan hyväksi käyttämään oikeutansa olla vaikuttamassa eduskunnan kokoonpanoon, on paljon vaikeampaa keksiä perustus sanottua tarkoitusta todella vastaavalle asteettaiselle äänioikeudelle, kuin jos on kysymys vaalisensuksen määräämisestä. Tähän tulee lisäksi, että jos on mieli saada asteettainen äänioikeus käytännössä täysin tehokkaaksi, niin suosituille valitsijoille on annettava suhteellisesti korkea äänimäärä, josta vuorostaan on seurauksena, että muissa valitsijoissa kärsityn vääryyden tunne pääsee vallalle ja harrastus vaaleihin laimenee eikä vaalin tulos siis tarkoin ilmaise kansantahtoa, minkä seikan kuitenkin tulisi olla äänioikeusjärjestelmän ytimenä. Siellä, missä ei ole siirretty yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen, on tavallisesti suurempi varallisuus se, joka osalle vaalioikeutettuja tuottaa suuremman vaikutusvallan, joko niin että äänimäärä asteettain, kuten meillä on laita, määrättyissä rajoissa kohoaa rinnan tulojen kanssa, taikka niin että vaalioikeutetut suorittamansa veromäärän mukaan jaetaan eri luokkiin ja että kukin luokka

sitten valitsee erikseen, jota järjestelmää, kuten jo mainittiin, noudatetaan eräiden Saksan valtioiden maapäivävaaleissa.

Valiokunta puolestaan arvelee, että eri suuri varallisuus on aivan liian puutteellinen mitta valitsijoiden suhteellisen valtiollisen kypsyyden määrittämiseksi. Erittäinkin koskee tämä ääniasteikkoa sellaisena, kuin se meillä on järjestettynä. Ansiokyky riippuu monestikin ominaisuuksista, joilla on hyvin vähän yhteyttä valtiollisen kypsyyden ja valtiollisten luonteenominaisuuksien kanssa. Mutta ennen kaikkea puuttuu päteviä perusteita järjestelmältä, joka kultakin muutaman sadan markan suuruiselta tulomäärältä tuottaa omistajalleen suuremman vaikutusvallan valtiollisissa vaaleissa. Vähemmän räikeänä esiintyy tämä seikka tosin niissä maissa, joissa luokkajako veroluokkain perusteella on käytännössä. Mutta näissäkin maissa on varakkaammille kansanluokille, jotka kuitenkin lukumäärältään aina ovat tuntuvasti heikommat, annettu siihen verraten niin paljon suurempi äänimäärä, että tyytymättömyys kansan suuressa enemmistössä siitä täytyy olla seurauksena.

Luonnollisempana perusteena suuremman äänimäärän myöntämiselle eräille vaalioikeutetuille näyttää tosin korkeampi sivistysmäärä itsessään olevan. Mutta mahdollisena on aina pysyvä tällekin perustukselle luoda ääniasteikkoa, josta jonkinlaisella todennäköisyydellä voisi sanoa, että se on osunut oikeaan. Ei näet ole mahdollista esiintuoda syitä, miksi jonkun tiedonnäytteillä osotetun erotuksen sivistyksessä tulisi tuottaa juuri se eri äänioikeus, mikä ääniasteikossa sille on vahvistettu. Myöskin sivistysmäärään perustuvassa ääniasteikossa tulee senvuoksi olemaan mielivallan leima, samalla kuin sellaisella ääniasteikolla ei voida saavuttaa käytännössä mitään merkitsevää tulosta. Täytyy nimittäin joka tapauksessa asettaa kysymyksenalaiseksi, voidaanko suurempaa tietomäärää katsoa seuraavan siksi paljon parempi käsitys valtiollisista asioista, kuin mitä

käytännöllisen toiminnan kautta voidaan saavuttaa, että se oikeuttaisi tietomäärältään joukkojen yläpuolella olevien henkilöiden äänimäärän lisäämisen niin suureksi, kuin tarpeellista olisi, jotta tämä vähemmistö kykenisi vaaleihin vaikuttamaan. Niin pitkälle ei olekaan menty Belgiassa, ainoassa maassa, joka on käytäntöön soveltanut aatteen sivistyksen tuottamista lisäämistä. Belgian vaalilaki antaa nimittäin niille, jotka ovat suorittaneet keskikoulu- tai yliopistokurssin taikka muulla tavalla osottaneet vastaavia tietoja, ainoastaan kaksi lisää-ääntä. Mutta sen vuoksi ei belgialaisella äänias-teikolla sellaisenaan olekaan mitään tehokasta merkitystä. Samoin olisi asianlaita ennen mainitun, Senaatin yhtäläisten perusteiden nojalla vuonna 1902 asiasta valmistaman esitysehdotuksen mukaan.

Kerrottuja hankaluuksia ei myöskään niitten kahden asteettaiselle ääniasteikolle perustuvan äänioikeuden järjestämistä tarkoittavan ehdotuksen ole onnistunut poistaa, jotka asiaa käsiteltäessä on Valiokunnassa tehty ja jotka ovat esitettyinä erinäisissä Valiokunnan mientintöön liitetyissä vastalauseissa. Toinen niistä pysyttää puhtaan varallisuusasteikon, johon on yhdistettynä valitsijain jako niissä kaupungeissa, jotka saavat lähettää vähintään kolme edustajaa, kahteen luokkaan siten, että toiseen on luettu kaikki vaalioikeutetut, joilla on vuosituloja pienemmissä kaupungeissa 600 markasta ja suuremmissa 800 markasta alkaen aina 1,200 markkaan saakka, ja toiseen kaikki muut, joiden tulot nousevat viimemainittua määrää suuremmiksi. Vaalioikeutetut edellisessä luokassa saisivat valita kolmannenosan edustajain lukumäärästä. Jäljellä olevat kaksi kolmasosaa valitsisi jälkimäinen vaaliluokka tuloista riippuvan ääniasteikon mukaan, jossa 10 ääntä olisi korkein äänimäärä. Ääniasteikon periaatteen mukaisesti järjestettäisiin äänioikeus myöskin maaseudulla. Siihen nähden, mitä ylempänä on esitetty varallisuutta suosivaa ääniasteikkoa ja luokkavaaleja vastaan yleensä, ei Valiokun-

nan enemmistö ole voinut puoltaa puheenaolevaa ehdotusta. Yhtä vähän Valiokunta, edellä esitetyistä syistä, on voinut kannattaa sitäkin ehdotusta, joka, lähtien samallisesta sensuksesta kuin edellinenkin ehdotus, sisältää siten yhdistetyn sivistys- ja varallisuusasteikon, että sivistys tuottaisi vähintään yhden, enintään kolme lisääntä sekä että suuremman kunnallisverotuksen perusteella sen lisäksi vielä saataisiin kaksi tai kolme ääntä. Valitessaan näitten ehdotusten ja sen määräyksen välillä, joka armollisessa esityksessä on kaikkien vaalioikeutettujen yhtäläisestä äänioikeudesta, on Valiokunta katsonut esitykselle olevan myönnettävä ehdoton etusija.

Muutamissa maissa, joissa on laaja valtiollinen vaalioikeus, on koitettu estää valitsijakuntaan tulemasta kypsymättömiä aineksia siten, että on vaalioikeuden saamista varten määrätty korkeampi ikäraja kuin se, mistä siviilioikeudellinen täysi-ikäisyys alkaa. Niinpä on sanottu ikäraja säädetty Preussissa ja Itävallassa 24 vuodeksi, Saksan valtakunnassa ja useimmissa Saksan valtioissa, Belgiassa, Alankomaissa, Espanjassa ja Norjassa 25 vuodeksi, jopa Tanskassa 30:kin ikävuodeksi. Edellä viitatusista syistä ehdotetaan myöskin armollisessa esityksessä (14 §:ssä), että vaalioikeus saavutettaisiin vasta 25 vuoden iässä, sen sijaan kuin sellainen oikeus nykyään voimassa olevan lain mukaan alkaa 21 vuotta täyttäneille. Valiokunnankin mielestä on sellainen määräys varsin paikallaan, sillä kieltämättö on, että siinä iässä, jolloin laki myöntää henkilöille oikeuden itse hallita omaisuuttaan, arvostelukyky valtiollisissa asioissa monella vielä ei ole saavuttanut sellaista kypsyyttä, kuin vaalioikeuden käyttämiseen vaaditaan. Samalla kuin Valiokunta siis on tahtonut periaatteessa puoltaa ehdotettua lainmuutosta, ei se sanamuoto, jonka puheena oleva määräys on armol-

lisessa esityksessä saanut, ole näyttänyt täysin tarkoitustaan vastaavalta. Sen mukaan olisi jokainen, joka vaalitulaisuudessa on saavuttanut 25 vuoden iän ja muuten täyttää valioikeuden ehdot, oikeutettu ottamaan osaa valtiopäivämiesvaaleihin. Kun ääniluettelot laaditaan henkikirjain perustuksella, jotka osottavat vuoden vaihteessa olleet olot ja joihin on merkitty hengillepantujen syntymävuosi, mutta ei syntymäpäivää, täytyisi niiden, jotka vaalivuotena ovat täyttäneet 25 vuotta, itse pitää huolta siitä, että tulevat vaaliluetteloihin merkityiksi. Estääkseen laiminlyönnin tässä kohden johtamasta yksityistapauksissa siihen, että henkilöitä jäisi vaaliluetteloon viemättä ja nämät sen johdosta menettäisivät valioikeutensa, on Valiokunta laatinut säännöksen sellaiseen muotoon, että valioikeutettu olisi se, joka ennen sitä vuotta, jona vaali toimitetaan, on täyttänyt 24 vuotta.

Sellaisten toisen palveluksessa olevain henkilöjen isännistänsä riippuvaan asemaan nähden, jotka ovat palkkaussäänön alaisina, on armollinen esitys jättänyt valioikeutta vaille pestatut palkolliset. Valiokunnan mielestä ei kuitenkaan ole olemassa riittäviä syitä sellaiseen syrjäyttämiseen. Jo 1885 vuoden valtiopäiville esitetty vaaliolojen muutosehdotus myönsi, kuten ennen on huomautettu, valioikeuden pestatulle palkolliselle, joka ei ole isännän ruoassa. Niinä kahtenakymmenenä vuotena, jotka siitä asti ovat kuluneet, on yksityisten palkollistenkin yhteiskunnallinen asema monessa suhteessa parantunut, ja sen vuoksi Valiokunta ei ole katsonut olevan perustettua aihetta pitää arveluttavana valioikeuden antamista palkollisillekin, varsinkin kun tästä edusta osallisiksi kuitenkin tulisivat ainoastaan ne palkolliset, joiden palkkaedut nousevat sellaiseen määrään, että heiltä on kunnallisveroa taksoitettu.

Periaatteellista laatua oleviin kysymyksiin, jotka koskevat valioikeuden uudistusta, kuuluu myöskin se, tuleeko naisen edelleenkin kuten tähänkin asti olla val-

tiollista äänioikeutta vailla. Naisen pyrkimistä valtiollisen elämän osallisuuteen vastustaa yhä vielä, olevien olojen ja totutun katsantotavan voimalla, lainsäädäntö kaikissa Euroopan maissa. Mutta katsoen niihin tärkeisiin etuihin, joita naiset, ollen toinen puoli ihmiskuntaa, edustavat, sekä siihen tuntuvaan lisään nähden, jonka moni heistä tuottaa sivistystyöhön, lisääntyvät kuitenkin päivä päivältä naisen äänioikeusaatteen kannattajat. Sitä tarkoittavat vaatimukset uudistuvat kerta kerrasta eduskuntakokouksissa, ja yhä kasvavat vähemmistöt äänestävät niiden hyväksymisen puolesta.

Kysymys sellaisesta muutoksesta V. J:n 12, 13 ja 14 §:ään, että naisille, jotka täyttävät perustuslaissa säädetyt vaalioikeuden ehdot, myönnettäisiin samallinen äänioikeus kuin miehillekin, tuli Valtiosäätäjien harkittavaksi Porvarissäädyllä 1897 vuoden valtiopäivillä annetun anomusehdotuksen johdosta. Lakivaliokunnassa lausuttiin asiasta eriäviä mielipiteitä, mutta Valiokunnan enemmistö katsoi ehdotuksen olevan hyljättävän, eivätkä Valtiosäädetytkään sitä hyväksyneet. Näillä valtiopäivillä on kysymys uudistunut kolmen Porvaris- ja Talonpoikaissäädäyksissä anomustietä asiasta tehdyn ehdotuksen johdosta. Anomuksentekijät ovat huomauttaneet muun muassa että naiset ollessaan vailla erästä tärkeimmistä kansalaisoikeuksista — vailla valtiollista ääni-oikeutta — ovat jääneet osattomiksi muistakin oikeuksista. Niinpä puuttui naisilta tarpeellinen vapaus elinkeinoa valitessa ja mahdollisuus siten saavuttaa parempi toimeentulo. Avioliittolain säädännöllä oli naisen persoonallinen toimintavapaus ja hänen oikeutensa lapsiin ja omaisuuteen rajoitettu. Sitävastoin oli nainen aivan samoin kuin mieskin velvollinen maksamaan veroa valtiolle ja kunnalle. Siitä huolimatta oli nainen kyennyt tekemään itsensä huomatuksi sekä yksityiselämän eri työaloilla että opetuksen ja kunnallisen itsehallinnon yhteydessä olevissa yhteiskuntalaitoksissa. Kun naiset täten olivat olleet tilaisuudessa

osottamaan tietoja ja kokemusta aloilla, jotka koskettelevat lainlaatijan käsiteltävänä olevia kysymyksiä, olisi oikeudenmukaista, että he saisivat käyttää myöskin valtiollista äänioikeutta. Että naisten omassa keskuudessaakin pyrkimys valtiolliseen äänioikeuteen oli voitannut alaa, ilmeni siitä, että tämä aate oli saavuttanut kannatusta runsaasti kaikkiin kansankerroksiin kuuluvain naisten keskuudessa.

Armollisessa esityksessä ei ehdoteta muutosta nyt vallitseviin oloihin. Tätä kantaa on Valiokunnassakin puolustettu. Naisen vetäminen valtiollisen elämän yhteyteen tulisi vierottamaan hänet varsinaisesta kutsumuksesta, kodin vaalijana ja kasvattajana olemasta. Olisi senvuoksi harha-askel saattaa naiset antautumaan muihin tehtäviin, joiden täyttämiseksi edellämainitut tehtävät jäisivät syrjäytetyiksi. Sikäli kuin naisten varallisuusoikeudellista asemaa koskeva lainsäädäntö kaipaa lisää korjausta, voitaisiin sellainen saada toimeen naisten siihen osaa ottamattakin. Valtiollisen äänioikeuden myöntämistä naiselle on sanottu arveluttavaksi niiden päätöstenkin johdosta, joihin Valiokunta on tullut äänioikeuden laajentamisesta ja ääniasteikon poistamisesta. Suuremmissa teollisuuspaikoissa, joissa on melkoinen luku sellaisia naispuolisia työntekijöitä, joita ainakin veroäyrin ollessa 400 markkaa alempi voitaisiin verottaa, tulisi vaaleihin tuntuvasti vaikuttamaan aines, joka siihen olisi varsin vähän kykenevä.

Valiokunnan enemmistö ei ole voinut yhtyä siihen teoreetiseen käsitykseen, johon ensinmainittu naisten valtiollista äänioikeutta vastustava väite perustuu. Sitä vastoin pitää Valiokunta sitovina ylläkerrottuja, edellämainituissa anomuksissa esitettyjä näkökohtia. Kunnallisasetusten kautta nainen, joka hallitsee itseään ja omaisuuttaan, on jo tätä nykyä saavuttanut oikeuden ottaa osaa kunnallisiin vaaleihin. Samoin on nainen äänioikeutettu kirkonkokouksessa. Näitä oikeuksia on kymmeniä vuosia käytetty kokemuksen osottamatta siitä

yhteiskunnalle koituvan mitään haittaa. Kun sen ohessa valtio sallimalla naisten maan yliopistossa ja ylemmissä teknillisissä oppilaitoksissa harjoittaa opinnoita ja suorittaa tutkintoja sekä suomalla naisten päästä muutamana-
laatuisiin yleisiin toimiin ja harjoittaa ammatteja, jotka aikaisemmin ovat olleet yksinomaan miehille varatut, on tunnustanut naisten kykenevän sellaisiin tehtäviin, näyttää yksinkertainen johdonmukaisuus vaativan, että naista ei kauvemmin kohdella valtiollisesti alaikäisenä. Mutta niin kauvan kuin miehen edusmiesoikeus vaimoon nähden on voimassa maan siviililainsäädännössä, voidaan valtiollinen äänioikeus Valiokunnan mielipiteen mukaan myöntää ainoastaan niille naisille, jotka hallitsevat itseään ja omaisuuttaan, ja siten jäisi naimisissa oleva nainen edelleenkin vaalioikeutta vaille.

Valiokunnassa on lausuttu se mielipide, että vaalikelpoisuuskin voitaisiin myöntää naisille. Tässä olisi nimittäin itse asiassa paljon vähemmän kysymys naiselle suotavasta valitsemisoikeudesta, kuin valitsijain oikeudesta antaa äänensä henkilöille, jotka heidän mielestään ovat eduskunnalle hyödyksi. Mutta kun laissa on myönnetty naisille oikeus ottaa osaa kunnalliseen itsehallintoon, on se tehty vielä sellaisella rajoituksella, että heitä ei ole julistettu vaalikelpoisiksi muihin kunnallisiin toimiin, paitsi vaivahoitohallitusten ja koulunjohtokuntain jäseniksi. Siihen nähden että tässä on kysymys kehitysasteesta, jonka toistaiseksi ainoastaan muutamat harvat maat ovat ottaneet, on tarpeellinen varovaisuus näyttänyt vaativan, että tätä nykyä ei meilläkään uloteta naisten valtiollisia kansalaisoikeuksia pitemmälle kuin kunnallisasetukset myöntävät, ja 14 §:n säännökset on tämän mukaisesti laadittu.

Myöskin säätyjaon täytyy vaikuttaa naisten valtiollisen äänioikeuden järjestämiseen. Mitä ensiksikin tulee aatelissäätyyn kuuluviin naisiin, niin on heille yhtä vähän kuin säädyn miespuolisillekaan jäse-

nille voitu myöntää oikeutta ottamaan osaa aatelittomain säätyjen valtiopäivämiesvaaleihin, koska tässä kohden sitä katsantokantaa on noudatettava, että aatelisukua kokonaisuudessaan edustaa se, joka Ritarihuonejärjestyksen mukaan on oikeutettu valtiopäivillä olemaan suvun edustajana. Pappissäätyyn kuuluvat taas ainoastaan ne henkilöt, jotka ovat vaalioikeutta tähän säätyyn tuottavissa viroissa, jotavastoin säätyyn eivät kuulu heidän perheensä jäsenet yhtä vähän kuin naispuoliset viranhaltijatkaan pappiserioikeuksilla varustetuissa viroissa. Valiokunnan mielestä on sen vuoksi näyttänyt oikealta, että aatelittomat naiset yleensä saisivat käyttää vaalioikeutta Porvaris- tai Talonpoikaissäädystä.

Niitten maamme asukasryhmäin lisäksi, jotka armollisen esityksen mukaan lisättäisiin valitsijain lukuun, tulisivat Valiokunnan ehdotuksen mukaan vielä palkolliset ja aatelissäätöön kuulumattomat naiset. Edellisten lukumäärästä puuttuu tilastollisia tietoja. Tarkkaan toimitetun kunnallistaksoituksen johdosta voisi kuitenkin lukumäärä ainakin maalla tulla melkoisen suureksi, minkä voi päättää siitäkin, että laskelmien mukaan, jotka on otettu vuonna 1899 Oikeustoimituskunnan toimesta julkaistuihin tilastollisiin tutkimuksiin aatelittomien säätyjen äänioikeuden uudistuksesta, rengin kaikkien palkkaetujen keskiarvo vuosina 1891—1896 on laskettu nousevan lähes 400 markkaan vuodessa. Kaupungeissa taas tulisi vaalioikeutettujen luku saamaan varsin tuntuvan lisäyksen kunnallisveroa maksavista naisista, joita vuonna 1900 oli kaikkiaan 10,205. Maaseudusta puuttuu vastaavaa tietoa, mutta päättäen siitä että manttaaliin pannun maan haltijana samana vuonna oli ainoastaan 3,915 naista, näyttää todenmukaiselta, että äänioikeutettujen naisten luku maalla tulisi olemaan suhteellisesti pieni.

Jos silmäilee vaaliuudistuksen tulosta, sellaisena kuin se tulisi esiintymään arnollisen esityksen ja Valiokunnan ehdotuksen mukaan, huomaa kolmannen ja neljännen säädyn yhteensä vastaavan niiden kansaneduskuntain toista kamaria, jotka perustuvat kaksikamarijärjestelmään. Ritariston ja Aatelin sekä Pappissäädyn kokoonpano jäisi sitävastoin edelleen puhtaan säätyperiaatteen mukaiseksi. Kysymystä tämän eduskuntalaitoksen osan uudistamisesta ajanmukaiseen suuntaan ei senvuoksi voida varsin pitkälle jättää sikseen. Edellä on viitattu siihen, että Lakivaliokunta 1897 vuoden valtiopäivillä erityisten anomustietä silloin esitettyjen ehdotusten johdosta lausui sellaisen muutoksen Pappissäädyn kokoonpanossa mahdolliseksi, että ainakin yliopiston edustajain lukua lisättäisiin ja joitakin yliopistosivistyksen saaneita kansalaisryhmiä säätyyn otettaisiin. Senaatin Valtiosäätyjen anomuksen johdosta vuonna 1900 laatimassa esitysehdotuksessa lausuttiin että, koska Talonpoikaissäätö ehdotuksen mukaan kokoonpanoltaan laajennettuna tulisi edustamaan maaseudun väestöä yleensä, samaten kuin Porvarissäätö edusti kaupunkilaisväestöä, ja kun niille kansalaisryhmille, joiden sijoittamisesta Pappissäätöyn säädöissä oli ollut kysymys, siten valmistettaisiin edustusosoikeus valtiopäivillä, niin enään ei ollut aihetta ehdotta mitään Pappissäädyn kokoonpanon laajennusta.

Tällä ei valiokunta kuitenkaan ole voinut pitää kysymystä Pappissäädyn uudistuksesta ratkaistuna. Jos tämä säätö samaten kuin Ritaristo ja Aateli säilytetään erityisinä valtiopäiväin osina, vaaditaan välttämättömästi niissä sen suuntainen uudistus, että nämä säädöt yhteensä saavat ensimmäistä kamaria vastaavan luonteen. Siinä tarkoituksessa on Valiokunnassa vaadittu, että opettajasäädyn tulisi saada Pappissäädössä täydellisempi edustus kuin nykyään, siten että yliopiston opettajat, jotka täysinpalvelleina ovat virasta luopuneet, edelleenkin kuuluisivat yliopiston valitsijakun-

taan sekä että seminaarien, polyteknillisen opiston ja ylempään ammattikoulujen opettajat ynnä kansakoulujen tarkastajat saisivat vaalioikeuden säätyyn. Edelleen on lausuttu, että laillistetut lääkärit, oppineen sivistyksen edustajina, näyttävät tulevan sopivammin saamaan edustus-oikeuden toisessa säädyssä kuin koimannessa tai neljännessä. Mutta niinhyvin tämän kuin erään toisen niinikään esitetyn ehdotuksen tarkoituksenmukaisuudesta, että Pappissäätyä lisäksi vahvistetaisiin myöskin hovioikeuksien ja maalla olevain alatuomarien edustajilla, varsinkin kun hovioikeudet nykyäänkin ovat oikeutetut lähettämään edustajia kirkolliskokoukseen, on Valiokunnassa oltu eri mieltä. Näitä ehdotuksia vastaan on muistutettu, osaksi että niiden kautta uudistus ulotettaisiin paljon pitemmälle kuin Hallitus on ehdottanut, osaksi että olisi kokonaan ristiriidassa valtiollisen edustus-oikeuden kehityksen kanssa, jos virkamiesainesten etuoikeutettua asemaa edelleen laajennettaisiin, osaksi ja ennen kaikkia, että niin rajoitettua uudistusta toisen säädyn kokoonpanossa ei voitaisi pitää tyydyttävänä.

Se katsantokanta, joka myöntää syntyperän nojalla itsenäisen oikeuden istunnon ja sananvallan käyttämiseen kansan eduskunnassa, ei kuulu nykyaikaan. Se seikka, että mitään ehdotuksia ensimmäisen säädyn uudestaan muodostamiseksi tähän asti ei ole meillä esitetty, riippunee ehkä lähinnä siitä, että parannusten tarve kolmannen ja neljännen säädyn kokoonpanossa on näyttänyt olevan pakottavampi. Kun Ritaristo ja Aateli kuitenkin kunnialla on täyttänyt tehtävänsä yhtenä valtiopäiväin neljästä säädystä sen riveissä kun on ollut tavattavana monipuolisia tietoja ja eteviä ominaisuuksia, on Valiokunnassa noussut kysymys siitä, eikö, samalla kun säätyyn otettaisiin uusia aineksia, ritarihuoneeseen otetuille suvuillekin tulisi järjestää vaaleihin perustuva edustustapa, joka ei olisi ristiriidassa sen historiallisen perustuksen kanssa, vaan pi-

kemmin ainoastaan sitä kehittäisi. Esimerkkinä siinä suhteessa on Englannin ylähuone, jonka skotlantilaiset ja irlantilaiset jäsenet näiden maiden pairiperheet valitsevat. Sellaisen uudistuksen tarkemmasta toimeenpanosta ei Valiokunta kuitenkaan asian selvittämättömään tilaan nähden katso tällä kertaa olevan annettava sen enempää lausuntoa.

Yhteydessä edellisen kanssa on Porvarissäädyille näillä valtiopäivillä annettu anomus siitä, että Keisarillinen Majesteetti tahtoi, sen jälkeen kuin lähempi selvitys on hankittu, esittää siihen perustuvan ehdotuksen kaksikamarisesta kansaneduskunnasta, joka muodostettaisiin yleisellä äänioikeudella toiseen kamariin ja sovivasti järjestetyllä suhteellisella vaalitivalla molempiin kamareihin. Puheena olevan vaatimuksen perusteeksi esitetään, muun muassa, että hallituksen esityksen johdosta olisi pelättävissä erimielisyyttä kaupunkien ja maaseudun välillä, josta kansanvaltaisten aatteitten toteutumiseksi ja siten kokonaisuuden menestykselle vaara olisi tarjona. Tasoittavat ainekset, runsaampi käytännöllinen kokemus sekä suurempi varallisuus ja riippumattomuus, jotka muka edullisesti esiintyivät nykyisissä Porvaris- ja Talonpoikaissäädissä, yleensä ne tiedot ja mielipiteet, joita muissa maissa ensi kamari edustaa, tulisivat ainoastaan heikosti edustetuiksi niin suljetuissa säädissä, kuin Ritaristo ja Aateli sekä Pappissäätty ovat. Jos kansamme kerran olisi kypsytynyt molempien kansan valitsemain säättyjen kokonaan uudestaan muodostamiseen, olisi se anomuksentekijän mielestä vielä suuremmassa määrin valmistunut poistamaan kahden ensi säädyn valtiolliset erioikeudet.

Ylläesitetuille syille ei kuitenkaan Valiokunnan mielipiteen mukaan voida antaa niin suurta arvoa, että Suomen Valtiosäädyt voisivat, ja että niiden tulisi jo näillä valtiopäivillä, ennen kuin kysymys täydellisestä eduskuntalaitoksen muutoksesta ja tulevan kansaneduskunnan järjestämisestä on perinpohjaisesti selvitetty,

lopullisesti päättää ryhtyä vaatimaan niin perinpohjaista muutosta, joka epäilemättä olisi paljon vaikeampi ratkaista kuin kahden ensimmäisen säädyn kokoonpanon muuttaminen. Sitä tosin ei käy kieltäminen, että se nelikamarijärjestelmä, jolle Suomen valtiopäivät ovat rakennetut, ei ole täydellinen ja erittäinkin että se työskentelee hankalammin kuin kahteen kamariin jaettu eduskunta. Mutta toiselta puolen ei saa myöskään jättää huomioon ottamatta, että tämä eduskunta puutteistaan huolimatta todellisuudessa on kyennyt yleensä tyydyttävällä tavalla täyttämään tehtävänsä. Ja myöskin ehdotetun eduskuntauudistuksen tarkoituksena voitaisiin osaksi saavuttaa neljän säädyn tarkoituksenmukaisen kokoonpanon kautta. Erityisesti voitaisiin saada kansanvaltaiset aatteet asianmukaisesti huomioon otetuiksi Porvaris- ja Talonpoikaissäätäjien vaalioikeuden uudistuksella, ensi kamarille kuuluvat yhteiskunta-edut taas ottaa varteen Ritariston ja Aatelin sekä Pappissäädyn uudestaan muodostamisella. Siinä tutkimuksessa, joka kaikissa tapauksissa olisi toimeenpantava, ennenkuin tästä annetaan armollinen esitys, olisi myös Valtiopäiväjärjestyksen perinpohjaisempi tarkastus avoinna ja sitä tarkoittava ehdotus voitaisiin, jos katsottaisiin tarpeelliseksi ja myöskin ajanoloihin nähden hyvin harkituksi, Valtiosäädylle esittää. Mutta tätä nykyä ei näytä asianmukaiselta, että Valtiosäädyt sitoisivat kätensä määrättyillä vaatimuksilla toimeenpantavan uudistuksen laajuudesta tai niiden muutosten lähemmästä laadusta kahden ensi säädyn kokoonpanossa, jotka voisivat tulla kysymykseen säilyttäen nelikamarijärjestelmän.

Valiokunnassa on myös lausuttu, että jos kahden ensi säädyn tai eduskunnan kokonaisuudessaan uudestaan muodostaminen ylläviitattuun suuntaan vastaisuudessa pantaisiin toimeen, tulisi uudistuksen tarkoittaman päämäärän täydellisempää saavuttamista varten välttämättömäksi samassa yhteydessä ottaa käsiteltäväksi

kysymys valtiopäivän väliaikain lyhentämisestä. Valtiopäivän kokoontuminen useammin olisi myöskin sen edellytyksenä, että Valtiosäätyjen vaikutus valtiovarain hoitoon tulee riittävän tehokkaaksi ja vastaa olosuhteiden vaatimuksia.

Valtiosäätyjen ennenmainitussa anomuksessa 1897 vuoden valtiopäivillä esittämä pyyntö, että Keisarillinen Majesteetti ottaisi harkittavakseen, voisivatko ja missä määrin n. s. suhteelliset vaalit erittäinkin Pappissäätyyn nähden tulla käytäntöön siellä, missä äänioikeutetut sellaiseen vaalitapaan yhtyisivät, on tullut huomioon otetuksi sikäli, että sen sanamuodon mukaan, minkä V. J:n 15 § on saanut esillä olevassa armollisessa esityksessä, Pappissäädyn valitsijat on selitetty oikeutetuiksi sopimaan sellaisesta vaalitavasta, että valitsijain vähemmistöllekin käy mahdolliseksi valita yksi tahi useampi valtuusmies, kuitenkin sillä ehdolla, että päätös alistetaan Keisarin ja Suuriruhinaan tutkittavaksi ja vahvistettavaksi. Se ajatus, joka on suhteellista vaalitapaa koskevain säännösten pohjana, ansaitsee epäilemättä tulla toteutetuksi ja yhä laajemmalti käytäntöön. Laajennettu äänioikeus, joka synnyttää uusia valitsijaryhmiä, aiheuttaa luonnollisesti vielä suuremmassa määrässä kuin nykyään erilaatusten puoleryhmitysten muodostamista niiden eri aatteiden mukaan, joita yhteiskunnan kunkin eri mielipiiteen mukaan on velvollisuus etupäässä toteuttaa. Missä saman valitsijakunnan on valittava useampia edustajia, täytyy sopivasti järjestetyn suhteellisen vaalitavan parhaiten olla omansa tuottamaan oikeudenmukaisen vaalituloksen, koska jokaisella ajatussuunnalla silloin on suurin mahdollisuus tulla edustetuksi suhteellisen voimansa mukaisesti. Siitä tunnustuksesta huolimatta, joka teoreetiselta kannalta on puheenalaiselle periaatteelle annettava, on vaikeus sen toimeenpanemiselle keksiä

sellaista muotoa, jonka kansan mieskin voisi käsitellä, tähän asti estänyt sen yleisempään käytäntöön ottamista. Tästä syystä ja koska suhteellinen vaalitapa sovellettuina ainoastaan eduskunnan toiseen puoleen samalla kuin sen toinen puoli tulisi edustamaan eräitä etuoikeutettuja yhteiskunta-aineksia, saattaisi johtaa siihen, että eduskunta kokonaisuudessaan ei antaisi tarkkaa kuvaa kansan mielipiteistä, ovatkin sitä koskevat ehdotukset, jotka hallitus naapurimaassamme Ruotsissa on esittänyt, valtiopäivillä kohdanneet epäilyksiä.

Sitä tarkoituksena, vähemmistöjen etujen suojelemista, jota suhteellisilla vaaleilla koetetaan saavuttaa, on armollisessa esityksessä mitä tulee Porvarissäädyn vaaleihin niissä kaupungeissa, jotka saavat valita yhtä useamman edusmiehen, koetettu saavuttaa siten, että suhteellisen vaalitavan asemesta nämät kaupungit olisivat jaettavat vaalipiireihin, jotka kukin yksinkertaisilla enemmistövaaleilla valitsisivat ainoastaan yhden edustajan. Koska eri kaupunginosat usein tuntuvasti eroavat toisistaan väestön yhteiskunnalliseen asemaan ja varallisuusoloihin nähden, niin on varsin todennäköistä, että yhteiskuntaluokat ja ajatussuunnat, jotka kaupungissa kokonaisuudessaan ovat vähemmistönä, jossakin eri kaupunginosassa tai piirissä voivat muodostaa enemmistön. Jos vaalipiirit, kuten esityksessä ehdotetaan, järjestetään siten, että ne muodostavat kaupungeissa yhtenäisiä alueita, joiden kunkin väkiluku mikäli mahdollista on yhtä suuri, niin on kieltämätöntä, että siten vähemmistöjen mahdollisuus tulla edustetuksi suurenee, joten suhteellisen vaalitavan tarkoittama päämäärä voidaan, jos kohta vaillinaisesti, saavuttaa. Niin kauvan kuin kysymys suhteellisista vaalitavoista ei muualla vielä ole saavuttanut täysin tyydyttävää ratkaisua eikä mitään meidän oloihimme soveltuvaa ehdotusta tällä alalla ole olemassa, ei Valiokunta ole epäillyt tässä kohden puoltaa armollista esitystä.

Valtiopäivämiesten lukumäärää vastaavista yhden edustajana valitsemista varten muodostetuista vaalialueista, jollaisiin ne kaupungit ovat jaettavat, jotka lähettävät useampia edustajia, käytetään esityksessä nimeä vaalipiiri. Vaalipiiri sanan sijaan tässä merkityksessä näyttää kuitenkin välttämättömältä panna toinen nimitys, koska Valtioapäiväjärjestys muissa kohdin, esimerkiksi 14 §:n 1 momentissa, 19 ja 20 §§:ssä vaalipiirillä tarkoittaa sellaista suurempaa aluetta, jonka puolesta edustajia on yhteisesti valittava, s. o. kaupunkikuntia ja tuomiokuntia ynnä Pappissäädyn valitsijakuntia. Valiokunta on siitä syystä vaihtanut vaalipiiri nimityksen vaalialueeksi. Täten ilmenee myös selvemmin se ajatus, että jako on tehtävä maantieteellisen perusteen mukaan. Esityksessä säädetään, että vaalipiirit ovat muodostettavat siinä järjestyksessä kuin henkikirja osottaa siten, että kuhunkin piiriin kuuluu määrätyt koko korttelit tahti muut sellaiset kaupungin alueen osat. Sen johdosta että määräykset henkikirjan laatimisesta annetaan hallinnollista tietä ja siitä syystä ovat helpommin muutettavissa, on 12 §:lle tässä kohden näyttänyt sopivammalta sellainen sanamuoto, että vaalialueet muodostetaan kaupunginosien, korttelien ja tonttien mukaan numerojärjestyksessä.

Vaalialueiden jaosta sisältää mainittu 12 §:n momentti sellaisen säännöksen, että tarkempia määräyksiä vaalipiirien muodostamisesta antaa Senaatti asianomaisia kaupunkeja kuulustettuaan. Vastamainittu lisäys lienee aiottu niitä tapauksia varten, jolloin kaupungin alue käsittää saaria tai sellaisia erityisiä järjestämättömiä osia, joita ei vielä ole jaettu kortteleihin ja tontteihin. Näiden tapausten varalta samaten kuin myöskin niiden henkilöiden jakamisesta vaalipiireihin kuuluviksi, joiden asetuksenmukaisesti tulee olla kaupungissa hengille kirjoitettuja siellä kuitenkin asumatta, saattaa olla tarpeen eri määräyksiä, jotka suuremman yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi eri kaupunkien kesken olisivat

Senaatin annettavat. Senlaatuisen säännöksen tarpeellisuuden Valiokunta tosin myöntää, mutta siinä yleisessä muodossa, jonka säännös on saanut, voisi sen katsoa käsittävän vaalialueisiin jakoa yleensä, jotenka se ei olisi sopusoinnussa saman momentin alussa lausutun ajatuksen kanssa. Puheenalaisen määräyksen on Valiokunta senvuoksi selventänyt siten, että se tulisi koskemaan ainoastaan sellaisia poikkeustapauksia, jolloin yleiset säännökset eivät anna riittävää johtoa. Lisäksi näyttää asianmukaiselta, että vaalialueiden jakoa koskevista maistraatin päätöksistä saadaan valittaa samaten kuin sen muistakin toimenpiteistä. Siinä tarkoituksessa on katsottu tarpeelliseksi V. J:n 16 §:ään lisätä säännös, että vaalialueiden jakoa koskevaan maistraatin päätökseen on oikeus hakea muutosta samassa järjestyksessä, kuin valtiopäivämiesvaalista valitetaan. Tarkoituksen saavuttamiseksi on niinkään nähty tarpeelliseksi 12 §:ssä säätää, että maistraatin puheena oleva päätös on julkisesti julistettava.

Myöskin 12 §:n seuraava momentti sisältää asiallisen muutoksen. Tätä nykyä toimitetaan kaupunkien valtiopäivämiesvaali aina maistraatin edessä. Jos kaupunki on jaettu useampiin vaalipiireihin, on sitä periaatetta, että maistraatti on vaalintoimittajana ylläpidetty siten, että ainakin puheenjohtajana kunkin vaalipiirin vaalilautakunnassa toimii maistraatin jäsen. Armollisen esityksen sanamuoto osottaa, että kaupungeissa, joissa useampia vaalilautakuntia on tarpeen, ne olisivat muuten erillään maistraatista paitsi että maistraatin tulee ne asettaa. Vaalilautakuntien luku tulisikin erittäinkin Helsingissä niin suureksi että niihin ei kaikkiin riittäisi maistraatin jäseniä. Lisäksi osottaa esityksen sanamuoto, että vaalilautakuntain olisi kokoonnettava eri vaalialueissa. Vaalioikeutetuille laajempialueisissa kaupungeissa saavutettaisiin täten kieltämätön etu. Mutta kuitenkin näyttää vaikeus joka vaalialueella löytää sopivaa huoneustoa joskus saattavan synnyttää hanka-

luuksia. Siitä syystä on tämä kohta muodostettu uudestaan siten, että vaalien ei ehdottomasti tarvitse tapahtua vaalialueen piirissä.

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on tätä nykyä kaupunkien vaalioikeutettujen asukasten vapaassa vallassa käyttää välitöntä vaalitapaa taikka toimittaa vaali valitsijamiesten kautta. Se suurempi valtiollinen virkeys, jonka kaupunkien kehittyneemmät olot synnyttävät, on vaikuttanut että välillinen vaalitapa niissä jo aikoja sitten on menettänyt merkityksensä. Armollinen esitys onkin täydellä syyllä 12 §:stä poistanut sen kohdan, jossa puhutaan valitsijamiesten kautta toimitettavista vaaleista, mutta kun määräys, että vaali toimitetaan *sillä tavalla ja* siinä järjestyksessä kuin vaalioikeutetut sopivat, ehkä voitaisiin esittää sen käsityksen tueksi, että edelleen olisi vaalioikeutettujen vallassa päättää välillisestä vaalitavasta, niin Valiokunta on ehdottamalla poistettavaksi sanat »sillä tavalla ja» koettanut poistaa kaikki, mikä muistuttaa välillistä vaalitapaa kaupunkeihin nähden.

Toisin on maaseuduilla. Kehittymättömämmät olot monilla paikkakunnilla ja ennen kaikkia se suuri alue, jonka puolesta yhteinen valtiopäivämies valitaan, jättäisivät välittömissä vaaleissa ratkaisun liaksi sattuman varaan, jotenka ne eivät olisi eduksi. Esityksen mukaan jäisivätkin välilliset vaalit Talonpoikaissäädystä edelleenkin voimaan. Valiokunnassa on tosin tuotu esiin, että kaikkialla ei olisi olemassa mainittua estettä välittömäin vaalien käytäntöön ottamiselle ja että senvuoksi olisi jätettävä vaalioikeutetuille kussakin tuomiokunnassa vapaus siitä päättää. Tässäkin muodossa on Valiokunta kuitenkin katsonut olevansa pakotettu tällä kertaa hylkäämään välittömäin vaalien käytäntöön ottamisen. On nimittäin pelättävissä että, kun laajennetun äänivallan kautta syntyneissä suurissa valitsijaryhmissä

on paljon sellaisiakin henkilöitä, jotka vielä ovat valtiollisissa asioissa kokemattomia, kiihotuksen kautta välittömän vaalittavan käytäntöön ottaminen mahdollisesti voitaisiin saada päätetyksi ja vaalit sittemmin tuottaisivat vähemmän tyydyttävän tuloksen.

Joskin Valiokunta siis ei ole pitänyt välittömiä vaaleja tätä nykyä sopivana keinona valtiollisen vaaliharastuksen lisäämiseksi maalaisväestön keskuudessa, edistettäisiin sitävastoin tätä tarkoitusta Valiokunnan mielihiteen mukaan tuntuvasti sen kautta, että maalaiskunnat valitsijamiesten vaaleja varten jaettaisiin eri vaalialueisiin, samoin kuin armollisessa esityksessä on ehdotettu eräistä kaupungeista. Sen mukaan kuin olot tähän asti ovat muodostuneet, ovat etupäässä vain ne valitsijat, jotka asuvat kunnanhuoneen lähiseuduilla, tulleet saapuville valitsijamiesvaaleihin. Siinä tapauksessa että valitsijamiehiä nyt, kuten armollisessa esityksessä ehdotetaan ja jota Valiokunta vaalioikeutettujen lisättyyn lukumäärään nähden omasta puolestaankin kannattaa, lisätään niin, että paitsi sitä valitsijamiestä, jonka jokainen kunta väkiluvusta riippumatta on oikeutettu valitsemaan, jokaista 1,000 eikä kuten tähän asti 2,000 henkeä kohti hengille kirjoitetun väkiluvun mukaan tulisi yksi valitsijamies lisäksi, niin johtuisi siitä, että useimmat maalaiskunnat saisivat valita vähintään kaksi valitsijamiestä. Niin ollen Valiokunnan mielestä olisi erittäin tarkoituksenmukaista jakaa kunta vastaavaan määrään vaalialueita, joissa kussakin mikäli mahdollista olisi yhtä suuri väkiluku. Eri suuri väen tiheys ja huonommat kulkulaitokset muutamissa osissa kuntaa tekevät kuitenkin välttämättömäksi, että tulee säätää jossakin määrin väljemmät perusteet maalaiskuntain vaalialueisiin jakamista varten. Siinä tarkoituksessa on Valiokunta ehdottanut, että vaalialueitten jaossa olisi paitsi väkilukusuhteita huomioon otettava myöskin se seikka, että vaalialue muodostaa yhtenäisen ja kulkuyhteysolojen mukaan sopivasti rajoitetun osan kuntaa.

Sellainen aluevaalijärjestelmä on Valiokunnan mielestä välttämättömänä ehtona, jotta Talonpoikaissäättyä varten nyt aiotun laajennetun vaalioikeuden vallitessa valitsijamiesvaalit edes jonkunmoisella todennäköisyydellä voisivat tulla kansan todellisen mielipiteen ilmaisijoiksi. Huitat nykyään vallitsevista oloista, joissa kuten mainittiin tavallisesti vaan harvalukuiset valitsijat ovat ottaneet osaa valitsijamiesvaaleihin, eivät ole olleet erittäin arveluttavia, koska valitsijakunta nykyään on erittäin yhdenmukainen. Aivan toisin tulisivat sitävastoin asiat olemaan vastaisuudessa. Kuntakokouksen kokoushuone, jossa vaali on toimitettu, sijaitsee usein sellaisessa osassa kuntaa, että sen ympäristön asukkaita ei mitenkään aina voi katsoa sopiviksi edustamaan koko kunnan väestöä. Ja kun luonnollisesti meidän laajoissa kunnissamme lähempänä asuvain osanotto vaaleihin tulee olemaan verrattomasti suurempi kuin kauempana asuvain, niin joutuisi nykyisen järjestelmän jäädessä voimaan vaalien ratkaisuvalla sellaiselle kunnan asukasten pienelle osalle, jonka kokoonpano ja mielipiteet, riippuen aivan satunnaisista asianhaaroista, eivät ehkä ensinkään ole sellaiset kuin kunnan todellisen enemmistön. Erittäinkin muodostuisi asiain tila sellaiseksi, jos vaalin toimituspaikan läheisyydessä sattuisi olemaan esim. teollisuuslaitos. Jos kunta sitävastoin jaetaan vaalialueihin, joista kukin valitsee yhden valitsijamiehen, niin on ilmeisesti olemassa paljon suurempi varmuus siitä, että vaalit tulevat edustamaan valitsijain mielipiteitä.

Jaon toimittaminen on Valiokunnan mielestä uskottava kunnallislautakunnalle eikä kuntakokoukselle, koska jälkimäisen kokoonpano voi riippua sattumasta, jota vastoin kunnallislautakunta on pysyvä valtuuskunta kunnan luottamusmiehiä. Siinä tarkoituksessa että kaikki ne asianhaarat, joita jakoon nähden on noudatettava, todella tulisivat huomioon otetuiksi myöskin oikeudelliselta kannalta, on näyttänyt tarpeelliselta, että kunnallislautakunnan tekemä jakoehdotus jätettäisiin tarkastettavaksi

kihlakunnanoikeudessa, johon vaalioikeutetut sitävarten kutsuttaisiin kuultaviksi. Tämän laatuiset tehtävät eivät ole kihlakunnanoikeuden toiminnalle vieraat. Niinpä säädetään Rakennuskaaren 24 luvun 6 §:ssä, että kihlakunnanmiesten tulee käräjissä tehdä sopimus paloapuyhdistyksestä. Samoin ovat kysymykset uuden yleisen tien rakentamisesta ja vanhan tien laajentamisesta Rakennuskaaren 25 luvun 1 §:n mukaan, verrattuna 15 p:nä tammikuuta 1883 asiasta annetun keisarillisen asetuksen 7 §:ään, kihlakunnanoikeuden edessä tutkittavat. Jos ehdotettua vaalialuejakoa vastaan muistutuksia tehtäisiin, ei kuitenkaan ole näyttänyt olevan syytä sallia kihlakunnanoikeuden tehdä tarvittavia korjauksia, vaan kihlakunnanoikeuden tulisi siinä tapauksessa palauttaa asia kunnallislautakuntaan takaisin sekä samalla luonnollisesti ilmoittaa, missä kohden aikaisempaa jakoa ei voida hyväksyä. Kihlakunnanoikeuden antamasta asiaa koskevasta päätöksestä saisi kuitenkin sen lisäyksen mukaan, joka on tehty V. J:n 16 §:ään, valittaa samassa järjestyksessä kuin valtiopäivämiesvaalista.

Valitsijamiesvaalit olisivat toimitettavat samalla aikaa kussakin vaalialueessa vaalilautakunnan edessä, johon kuuluisi kunnallislautakunnan valitsema vaalitoimittaja ja kaksi jäsentä, jotka vaalitulaisuuteen saapuneet vaalioikeutetut ennen vaalin toimittamista valitsevat. Tarpeellisen varmuuden hankkimiseksi siitä, että Valtiopäiväjärjestykseen säännöksiä vaaleissa noudatetaan, on näyttänyt välttämättömältä säätää, että vaalitoimitusten pöytäkirjain tulee olla laaditut kaavan mukaan, joka on Senaatin vahvistettava ja joka senvuoksi myöskin tulisi olemaan ohjeena vaalilautakunnille. Näiden kaavain tulee luonnollisesti olla laaditut niin yksinkertaisiksi kuin mahdollista.

Kun saattaa sattua, että valitsijamies saa esteen tai, kuten Valiokunnan ehdotuksen mukaan myöskin voisi käydä, tule valituksi useammista vaalialueista, on katsottu tarpeelliseksi säätää, että valitsijamiesvaaleja toimi-

tettaessa samalla on valittava kullekin valitsijamiehelle vähintäänkin yksi varamies, joka menettelytapa korkeimmassa oikeusasteessa hyväksytyin tulkitsemisen mukaan on tähänkin asti katsottu käyvän päinsä, vaikka siitä puuttuu määräystä Valtioapäiväjärjestyksessä.

Muistona aikaisemmasta käsityksestä, jonka mukaan valtiopäivämiehet olivat valitsijainsa asiamiehiä, on vielä voimassa V. J:n 20 §:n määräys, että valitun valtiopäivämiehen tulee saada ylöspito valtiopäivillä sekä palkkio matkakuluistansa valtiopäiville ja sieltä pois vaalioikeutuilta siinä piirikunnassa, joka hänen on valinnut. Kun äänet luetaan, Porvarissäädyn valtiopäivämiesvaaleissa valitsijain kunnallisen verovelvollisuuden mukaan ja Talonpoikaissäädyn valitsijamiesvaaleissa niiden maatilain manttaalimäärän mukaan, jotka ovat vaalioikeuden perusteena, niin on tästä johtunut luonnollisena seurauksena, että vaalioikeutetut samojen perusteiden mukaan ovat ottaneet osaa edusmiesten matka- ja ylläpitokustannuksiin, vaikka siitä ei ole ollutkaan erityistä määräystä. Niiden muutosten johdosta, joiden alaiseksi kolmannen ja neljännen säädyn vaalioikeus armollisen esityksen ja Valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisi, on Valiokunta pitänyt välttämättömänä, että samalla myös otetaan tarkastettaviksi määräykset niistä perusteista, joiden mukaan valtiopäivämiehen palkkion ja matkakulujen suorittamiseen on otettava osaa. Tässä kohden on tuotu esiin se mielipide, että jo olisi aika V. J:n 1 §:ssä lausutusta periaatteesta, että Suomen Valtiosäädyt edustavat Suomen kansaa, tehdä sama johtopäätös kuin kaikissa muissakin maissa, joissa kansanedustajat saavat palkkiota, nimittäin että tuo palkkio olisi ainakin kansanvalitsemille valtiopäivämiehille suoritettava yleisistä varoista, joita Valtiosäädyt sitä tarkoitusta varten osottaisivat. Vaikka onkin myönnetty oikeiksi ne periaatteelliset syyt, joihin

tuota vaatimus perustuu, on sitä vastaan kuitenkin väitetty, että ei olisi syytä nyt, kun uusille kansankerroksille myönnetään vaalioikeus, tässä kohden luopua siitä säännöstä, että oikeudet tuovat mukanaan myöskin velvollisuuksia. Edelleen on viitattu siihen että, kun Pappis-säädyn valitsijatkin ovat velvolliset maksamaan edustajilleen korvausta, niin olisi sopivinta jättää yleensä kysymys valtiopäiväedustajain palkkioiden valtion varoilla maksamisesta riippuvaksi ehdotetuista sanotun säädyn muutoksista. Tämän mielipiteen on Valiokunnan enemmistö hyväksynyt.

Niinikään on Valiokunta pitänyt kohtuullisena, että kustannukset valittujen edusmiesten ylläpidosta ja matkoista vastedeskin on vaalioikeutettujen suoritettava suhteellisesti heidän taksoitetun vuositulonsa mukaan, sekä että nimenomainen määräys tästä on valtiopäiväjärjestykseen otettava. Johdonmukaisesti kehitettynä näyttää tämä edelleen vievän siihen, että maaseuduilla, missä vaali-piirin muodostavat useammat eri kunnat, puheenalaiset kustannukset eri kuntain kesken jaetaan suhteellisesti kunkin kunnan vaalioikeutetuilta yhteensä taksoitetun tulon mukaan. Tieto tästä näyttää sopivasti voitavan kustakin vaalioikeutetusta erikseen merkitä vaaliluetteloon eri sarakkeeseen.

Talonpoikaissäädyn valitsijamiehille matkasta vaali-paikalle ja sieltä takaisin tulevan palkkion perusteista ei Valtiopäiväjärjestys sisällä mitään määräystä. Tätä seikkaa on senvuoksi pidetty kunkin kunnan yksityisenä asiana. Valiokunnan mielestä tämä kuitenkin on väärin. Koska valitsijamiehet yhteensä muodostavat sen valitsijakunnan, joka valitsee tuomiokunnan edustajan, sen seikan että toinen tai toinen kunta on heidät toimeensa valinnut vaikuttamatta heidän asemaansa vaaliin nähden, niin niitä kuntia, jotka ovat kauempana vaalin toimituspaikasta ei ole rasi-tettava suuremmilla vaalikustannuksilla. Valiokunnalla on ollut erityinen aihe tämän kysymyksen esille ottamiseen sen johdosta että, jos Valio-

kunnan ehdotus, joka tässä kohden on yhtäpitävä armollisen esityksen kanssa, hyväksytään, niin valitsijamiesten luku tulee melkoisesti suuremmaksi kuin tätä nykyä. Mainituista syistä on näyttänyt oikeudenmukaiselta ottaa Valtioapäiväjärjestykseen säännös, että valitsijamiestenkin matkakustannukset jaetaan ja kannetaan samalla tavoin kuin valtiopäivämiehen palkkio ja matkakulut. Mutta jos kerran valitsijamiehille maksettavaa palkkiota ei suoriteta yksin niistä kunnista, joiden puolesta he ovat valitut, ei myöskään ole sopivaa, että kunnat määräävät palkkion suuruuden, vaan se tulisi olla sen tuomiokunnan viranomaisen, kihlakunnanoikeuden, määrättävä, jonka edessä vaali armollisen esityksen (13 §:n. 1 momentin) mukaan tulisi toimitettavaksi ja jolla myös on katsottava olevan erityiset edellytykset näitä kustannuksia oikein arvioimaan.

Yllämainitut määräykset on Valiokunta ottanut V. J:n 20 §:ään. Sanotussa pykälässä lausuttu periaate, että valtiopäivämiehen tulee vaalioikeutetuilta saada riittävä ja sovelias ylläpito sekä palkkio matkakuluistansa, koskee myöskin Pappissäädyn edustajia ja samaten tulisi olemaan Valiokunnan ehdotuksenkin mukaan. Mutta kun Valiokunnan tarkoitus ei ole ollut muuttaa sanotun pykälän ensi momentin lopussa Pappissäädylle pidätettyä oikeutta tehdä erityinen sopimus edustajain palkkion kannosta, ja kun tätä säännöstä, sen mukaan kuin Valiokunta on saanut tietää, myöskin on sovellettu siten, että ylökanto on toimitettu asianomaisen tuomiokapitulin vaalioikeutettujen palkkatuloista toimittaman erityisen taksoituksen perusteella, niin puheenalaista määräystä on selvennetty siten, että sopimuksen saa tehdä mainittujen kustannusten suorittamisesta ja ylökannosta.

Sen jälkeen kuin edellisessä on tehty selkoa niiden muutoksien ja yleisempää laatua olevain lisäyksien syistä, joita Valiokunta on esilläolevaan lakiehdotukseen tehnyt,

käy Valiokunta alempana lyhyesti lausumaan mielensä muutamista ehdotuksen erikoissäännöksistä ja niistä muutoksista, joita Valiokunta niihin nähden on tehnyt.

12 §.

Kaupunkien, joiden väkiluku henkikirjan mukaan nousee 6,000 henkeen, tulee nykyään valita kaksi valtiopäivämiestä ja siitä päälle yksi edustaja kultakin täydeltä kuudentuhannen hengen luvulta. Kun suurempain kaupunkien väkiluku tavallisesti lisääntyy verrattain nopeammin kuin pienempain, on tämä omansa saattamaan ratkaisevan vaikutusvallan Porvarissäädyssä suurempain kaupunkien edustajille. Estääkseen kehityksen edelleen käymästä siihen suuntaan, ehdotetaan armollisessa esityksessä, että se asteikko, jonka mukaan edustajain luku nykyään lisääntyy, keskeytettäisiin väkiluvun noustessa 60,000 henkeen, jonka jälkeen yksi valtiopäivämies olisi valittava kultakin täydeltä kymmentuhannelta aina 100,000:een asti. Väkiluvun noustessa tätä määrää ylemmäksi, valittaisiin vielä yksi valtiopäivämies lisäksi kultakin täydeltä kahdenkymmentuhannen hengen luvulta. Valiokuntakin pitää sen suuren keskittymisen, joka johtuu nykyään voimassa olevista tätä asiaa koskevista määräyksistä, haitallisena suurempain ja pienempain kaupunkien etujen mahdollisesti ristiriitaan sattua, ja Valiokunta on senvuoksi yhtynyt esityksen ehdotukseen.

Tämän yhteydessä on Valiokunnassa otettu puheeksi se epäsuhte, että jokainen kaupunki, silloinkin kun sen asukasluku nousee ainoastaan muutamiin satoihin, on oikeutettu valtiopäiville lähettämään erityisen edustajan. On senvuoksi vaadittu, että 2 §:n säännös, että kaupunki, jossa on vähemmän kuin 1,500 asukasta, saa suostua yhteisestä valtiopäivämiehestä jonkun toisen kaupungin kanssa, olisi muodosteltava siihen suuntaan, että sellainen yhtyminen tehtäisiin pakolliseksi kaikkiin niihin kaupunkiin nähden, joiden asukasluku on 2,000:tta pienempi. Valiokunta myöntää, ettei ole asianmukaista myöntää kovin harvalukuisille kansalaisryhmille yhtäsuuri edustusoikeus kuin toisille suurilukuisemmille, koska edel-

lisää helpommin voidaan käyttää yksityisetujen ajami-
seksi. Mutta kun pikkukaupungit näihin asti ovat osot-
taneet panevansa niin suuren arvon omien valtiopäivä-
miesten valitsemisoikeudelleen, että ne muutamia kauvan
sitten sattuneita yksityisiä poikkeuksia lukuun ottamatta
eivät ole käyttäneet oikeutta suostua yhteisestä valtio-
päivämiehestä toisen kaupungin kanssa, eikä tätä vaali-
oikeutta myöskään ole edellä viitattuun tapaan väärin-
käytetty, niin on tuntunut kohtuuttomalta nyt riistää pu-
heenalaisilta kaupungeilta oma edustus-oikeus. Yllämai-
nittua ehdotusta vastaan täytyy sitäpaitsi muistuttaa,
että jos kahta kaupunkia pakollisesti yhdistettäessä kaikki
annetut äänet lasketaan yhteen, niistä suuremmalla aina
voisi olla enemmistö ja pienemmän kaupungin vaalioi-
keus siis käydä ainoastaan näennäiseksi. Vihdoin on
vielä muistettava, että sen suuntainen määräys sitäpaitsi
vaikuttaisi sen, että pienempäin kaupunkien edustajain
lukumäärän vähentyessä suuremmille edelleenkin jäisi
liian suuri vaikutusvalta pienempäin kustannuksella,
jonka asiantilan Valiokunta on katsonut kaipaavan muu-
tosta. Se mitä edellä on sanottu ei kuitenkaan estä vas-
taisessa eduskuntalaitoksen uudistuksessa, jolloin kau-
pungit ja maaseutu tulisivat edustetuiksi samassa kama-
rissa, yhdistämästä pienempiä kaupunkeja niitä ympäröivän
maaseudun kanssa yhdeksi vaalipiiriksi.

V. J:n 12 §:n 2 momentin mukaan verrattuna 14
§:n 1 momenttiin, käyttää Porvarissäädyn vaalioikeutta
siihen muuten oikeutettu henkilö siinä kaupungissa, jossa
hän asuu ja on verolle kirjoitettu ja jonka kunnallisiin
tarpeisiin hän lähinnä edellisen taksoituksen mukaan on
velvollinen maksamaan veroa. Armollisessa esityksessä on
sanojen »verolle kirjoitetut» sijaan pantu sanat »hengille
kirjoitetut» ja kaupungissa asumista koskevan määräyk-
sen sijaan on säädetty, että vaalioikeutetun tulee kuu-
lua vaalipiiriin. Kun vaalioikeutta järjestävän lainsää-
dännön silmämääränä tulee olla sen käyttämisen valitsi-
joille helpottaminen niin paljon kuin mahdollista, pitäisi

kai oikeastaan todellisen asuinpaikan tässä kohden olla määräävä. Mutta kun henkikirjoituksen perusteena yleensä on oleva asuinpaikka, ja missä ne eivät ole yhtäpitävät, asianlaita useimmiten on tuntematon sille vieranomaiselle, joka laatii vaaliluettelot, jotka luonnollisesti tehdään henkikirjan ja kunnallisen taksoitusluettelon johdolla, niin voi henkilöitä helpommin jäädä vaaliluetteloon merkitsemättä kuin esityksen mukaan jäisi, ja tästä syystä Valiokunta ei ole siinä kohden tehnyt mitään muutosta esityksen ehdotukseen.

Mutta se määräys, että sekä taksoitus määrätyssä kunnassa että asuminen tai henkikirjoissa oleminen siellä on vaalioikeuden käyttämisen ehtona samassa kunnassa, tuottaa kuitenkin hankaluuksia henkilön muuttaessa toiselta paikkakunnalta toiseen. Kunnallishallituksesta kaupungissa vuonna 1873 annetun asetuksen 62 §:n mukaan tulee toiseen kuntaan muuttaneen siltä vuodelta, jona hän muuttaa, suorittaa kunnallisveroa sille kunnalle, josta hän on lähtenyt. Henkikirjoitukselle, joka siitä voimassa olevan huhtikuun 10 p:nä 1894 annetun asetuksen mukaan on toimitettava maaliskuun 15 päivän ja kesäkuun 15 päivän välillä, tulee olla perusteena asumusolot saman vuoden tammikuun 1 päivänä. Se, joka on muuttanut toisesta kunnasta toiseen, merkitään siis seuraavan vuoden alkupuolella henkikirjaan sille paikkakunnalle, johon hän on muuttanut, mutta on mieskohtaisista tuloista taksoitettava siinä kunnassa, josta hän on muuttanut. Sen ajan kuluessa, jona taksoitus- ja henkikirjoituspaikat eivät ole samat, on puheenalainen henkilö vaalioikeutta vailla ja sen johdosta hän V. J:n 14 §:n mukaan ei myöskään ole vaalikelpoinen. Esimerkiksi se, joka on muuttanut toiselta paikkakunnalta toiseen vuoden 1904 kuluessa, menettää siis vaalioikeutensa ja vaalikelpoisuutensa koko vuodeksi 1905, jollei hän jo sitä ennen ole jälkimäisessä paikassa ollut taksoitettu kiinteistön tai elinkeinon tulosta.

Puheenalaista epäkohtaa on Valiokunta koettanut korjata ehdottamalla sellaisen uuden säännöksen 14 §:ään, että vaalioikeutettu, muuttaessa toiseen kuntaan, voi, heti kun hän on siinä kunnassa hengille kirjoitettu, saada siellä valioikeuden, jos hän näyttää lähinnä edellisenä vuonna lähtöpaikkakunnalla olleensa verotettu niin suuresta tulosta, että se tuottaisi vaalioikeuden siinä kunnassa, johon hän on muuttanut, s. o. tulosta, joka siellä vastaa kahta veroäyriä.

Useimpien maitten lainsäädännössä on pyrkimys pitää sotaväkeä valtiollisesta elämästä erillään saattanut rajoittamaan sen oikeutta kansaneduskunnan vaalien osallisuuteen. Samasta syystä on meilläkin sotaväen miehistö valtiollista äänioikeutta vailla. Koska lauseparren »alhainen sotaväestö» merkitys ei ole aivan selvä, ja kun puheenalaisen poikkeuksen Valiokunnan mielestä tulee tarkoittaa niinhyvin alapäällystää kuin miehistöäkin, on sitä koskeva säännös laadittu niin, että tämä selvästi käy ilmi. Sama syy, joka on aiheuttanut poikkeuksen sotaväen alapäällystään ja miehistöön nähden, näyttää myöskin vaativan, että vaalioikeutta ei myönnetä poliisipalvelijoille, jonkavuoksi siitäkin on otettu määräys ehdotukseen.

12 §:n viimeisen momentin määräyksillä ääniluettelon tarkastuksesta sekä siitä, missä järjestyksessä muistutukset sitä vastaan ovat tehtävät ja muutosta maistraatin niiden johdosta antamaan päätökseen haettava, täyttää armollinen esitys Valtiopäiväjärjestyksessä olevan aukon. Muutamia vähäisiä muutoksia ja selvennyksiä on kuitenkin tässä kohden katsottu olevan tarpeen. Niinpä niihin kaupunkeihin nähden, jotka on jaettu useimpiin vaalialueisiin, se määräys, että päätös ääniluetteloa vastaan tehtyjen muistutusten johdosta olisi julistettava vasta vaalipäivänä, on näyttänyt jättävän liian niukan ajan päätettyjen muutosten ääniluetteluihin merkitsemistä ja näiden asianomaisille vaalilautakunnille toimittamista varten, ja sen vuoksi sana »vaalipäivänä» on jätetty pois.

Näin ollen ei sitä neljäntoista päivän aikaakaan, jonka kuluessa ääniluettelon tulee olla julkisesti tarkastettavana, voitane nimeenomaan lukea taaksepäin vaalipäivästä. Puheena olevista säännöksistä ei myöskään käy täysin selville, saako päätöksestä, joka koskee ääniluetteloa vastaan tehtyä muistutusta, valittaa itse vaalitoimitukseen muutosta hakematta, johon Valiokunnan mielestä ei ole syytä, koska oikaisun saavuttamisella ääniluetteloon, jos ei ole tarkoituksena vaikuttaa itse vaalin tulokseen, aina on verrattain vähäinen merkitys.

Valtiopäiväjärjestyksessä ei ole mitään määräystä siitä, minkä viranomaisen asiana on toimittaa sen mukaan maistraatille kuuluvat tehtävät niissä kaupungeissa, joissa ei ole maistraattia. Vaikkakin järjestysoikeuden sellaisissa tapauksissa tietenkin tulee olla maistraatin sijassa, on kuitenkin näyttänyt olevan paikallaan, että se nimenomaan sanotaan, koska muussakaan laissa siitä ei ole yleistä säännöstä, ja siitä syystä on mainitun sisältöinen uusi momentti liitetty 12 §:n loppuun.

13 §.

Samalla kun Valiokunnan puolelta ei ole ollut mitään muistutettavaa ensimmäiseen momenttiin ehdotetun määräyksen johdosta että valtiopäivämiesvaalit Talonpoikaissäätöyn vastedes olisivat toimitettavat, ei kuten tähän asti tuomarin, vaan kihlakunnanoikeuden edessä, koska vaalit siten tulisivat julkisemmiksi, on Valiokunta, koska valituksia toisinaan on kuulunut siitä, että valtiopäivämiesvaalit on määrätty toimittaviksi sellaisella tuomiokunnan paikkakunnalla, jonne muutamilla valitsijamiehillä on ollut kovin pitkä matka, sanottuun momenttiin ottanut määräyksen, että vaali on toimitettava siinä tuomiokuntaan kuuluvassa kunnassa, joka valitsijoille havaitaan sopivimmaksi.

Toisesta momentista on määräys, että valitsijamiehiksi saisi valita ainoastaan kunnassa asuvia vaalioikeutettuja, jätetty pois, koska 14 §:ssä on vastaava säännös. Sitäpaitsi on osalla tämän momentin muusta sisällöstä näyttänyt olevan oikea paikkansa niitä toimituksia kos-

kevain määräysten yhteydessä, joissa valitsijamiehet ja niiden varamiehet valitaan.

Mitä tulee siihen, että henkikirjoitus ja kunnallisverotus on ehtona, jotta saisi oikeuden ottaa osaa valitsijamiehen vaaliin määrättyssä kunnassa, samaten kuin siitäkin, mikä vaikutus vaalioikeuteen on muuttamisella toisesta paikkakunnasta maaseudulla toiseen, viitattakoon siihen, mitä Porvarissäädyn vaalioikeudesta puhuttaessa siitä on esiintuotu.

Kysymys maalla asuvain virkamiesten vaalioikeudesta on kuten aikaisemmin on mainittu esityksessä ratkaistu siten, että ne on asetettu samaan asemaan kuin muutkin maalla asuvat henkilöt. Maan palveluksessa olevista tulisivat kuitenkin esityksen mukaan lääninvirkakuntaan kuuluvat virka- ja palvelusmiehet edelleenkin jäämään vaalioikeutta vaille. Kun puheenalaiset hallinnon ryhmät suuremmassa määrässä kuin muut ovat esimiehistään riippuvia, ja kun V. J:n 21 § nimenomaan turvaa valtiopäivämiesvaalien vapautta kaikelta vaikutukselta virkamiesten puolelta, niin Valiokunta ei epäile ehdottaessaan esitystä sanotussa kohden hyväksyttäväksi. Sitä seikkaa, että myöskin maalla olevat poliisipalvelijat, jotka ovat tulleet aikasempain lääninvirkakunnan palvelusmiesten, silta- ja jahtivoutien, sijaan, ovat ehdotetun sanamuodon mukaan luettavat tällä määräyksellä tarkoitetuiksi, on Valiokunta pitänyt epäilemättömänä.

Mitä tulee niihin säännöksiin, jotka koskevat vaaliluettelon tarkastusta ja muistutusten tekemistä sitä vastaan, on valiokunnassa esiintynyt samallaisia näkökohtia, kuin 12 §:ää käsiteltäessä on pidetty silmällä.

Sen johdosta että naisille on myönnetty äänioikeus on ensimmäisessä momentissa sana »mies» vaihdettu sanaa »kansalainen».

Määräys että se, joka on luovuttanut omaisuutensa velkojainsa tyydyttämiseksi, ei ole vaalioikeutettu eikä vaalikelpoinen, niinkauvan kuin hän ei voi näyttää olevansa vapautettu heidän vaatimuksistaan, on Valiokun-

nan mielestä aiheettomasti ankara. Henkilö, jonka on ollut pakko tehdä vararikko, ei senvuoksi voida sitä aikaa kauemmaksi, minkä konkurssi kestää, katsoa puuttuvan tarpeellista itsenäisyyttä vaalioikeuden ja edustajantoimen käyttämiseen. Kuitenkin näyttää olevan syytä antaa vaalioikeuden levätä, kunnes alioikeuden tuomio konkurssista annetaan tai konkurssi sitä ennen sopimuksella päättyy, ja on puheenalaiseen määräykseen siitä syystä tehty sen suuntainen muutos.

Sen jälkeen kuin pahan maineen käsite voimassa olevan rikoslain kautta on saanut toisen sisällön sekä rikoksen seuraamuksista kansalaisluottamuksen menettäminen ja kelpaamattomuus maan palvelukseen edellinen voidaan ja jälkimäinen tulee tuomita määrä-ajaksi, ovat puheenalaisen momentin seuraavat kaksi kohtaa tulleet siitä johtuneen muutoksen alaisiksi, samalla kuin ne on katsottu voitavan sopivasti yhdistää. Täten saavutettaisiin myöskin yhdenmukaisuutta kaupunkien ja maalaiskuntain hallitusta koskevissa asetuksissa olevain vastaavien säännösten kanssa.

Pappissäädyn valtiopäivämiesvaalissa menetellään usein säädyn pappisjäsenten keskuudessa tavaksi tulleen käytännön perusteella siten, että valitsijain kesken tehdyn sopimuksen mukaan kukin heistä lähettää vaalilippunsa suljettuna asianomaiselle lääninrovastille, joka sitten toimittaa kaikki rovastikunnasta saapuneet vaaliliput tuomiokapituliin. Valiokunnassa on epäilty, olisiko sanottu käytäntö ehkä katsottava olevan ristiriidassa sen säännöksen kanssa, että vaalioikeutta ei missään tapauksessa saa asiamiehen kautta käyttää, ja eikö tätä säännöstä senvuoksi olisi selvennettävävä niin, että sanottu menettely nimenomaan laillistutettaisiin. Valiokunta puolestaan on kuitenkin ollut sitä mieltä, että lääninrovasti, joka välittää vaalilippujen lähetystä tuomiokapituliin, ei senkautta tule asiamieheksi siinä merkityksessä kuin esillä olevassa 14 §:ssä tarkoitetaan, ja näin ollen näyttää selventävä lisäys siihen tarpeettomalta.

Syyt niihin vähäisiin muutoksiin, joita pykälän vaalikelpoisuutta koskeviin säännöksiin on tehty, selviävät siitä, mitä perusteluissa aikaisemmin on mainittu. Vihdoin on valiokunta katsonut tarpeelliseksi huomauttaa, että nyt ehdotellut muutokset vaalioikeuden yleisiin perusteisiin ja sen johdosta myös valtiopäivämieheltä vaadittavaan vaalikelpoisuuteen V. J:n 10 §:än mukaan myöskin aiheuttavat vastaavia korjauksia Ritarihuonejärjestyksen 9 §:ään.

Tämän pykälän kolmannen momentin sanamuoto, johon on otettu säännös siitä, että suhteellista vaalilupaa on sallittu käyttää Pappissäädyn vaaleissa, on vaatinut selventämistä siihen suuntaan, että puheenalainen vaalilupaa ei estä järjestämästä vaaleja niin, että niiden kautta saadaan valituksi useammankin kuin kahden eri ajatussuunnan edustajia. Sen ohessa on katsottu tarpeelliseksi lakitekstiin ottaa sanat »suhteellista vaalilupaa».

Kun vaalialueitten jako sekä kaupungissa että maalla on vaatinut 16 §:ään ottamaan uuden momentin, joka sisältää määräyksiä muutoksenhausta sellaista jakoa koskevaan päätökseen, on Valiokunnassa samassa yhteydessä nostettu kysymys, eikö olisi syytä muuttaa saman pykälän ensimmäistä momenttia mikäli tulee valtiopäivämiesvaalista tehtävän valituksen aikaan. Siinä kohden on käytännössä vallinnut epätietoisuutta muun muassa siitä, olisiko valitusaika luettava vaalipäivästä alkaen vaiko vaalipäivä mukaan luettuna, sekä siinä tapauksessa että vaalitoimitus ei päätty sitä varten määrättyä päivänä, vaan vaalin tulos julistetaan jonakin toisena päivänä, onko edellinen vai jälkimäinen päivä pidettävä valitusajan perusteena. Näistä seikoista on kuitenkin olemassa Senaatin Oikeusosaston antamia ennakkopäätöksiä, jotka käyvät siihen suuntaan, että ensinmainitussa tapauksessa vaalipäivää ei ole luettava mukaan, sekä että sellaisen vaalitoimituksen puheena ollessa, joka ei ole päättynyt sitä varten määrättyä päivänä, valitusaika kuitenkin alkaa siitä päivästä. Epäilystä 16 §:n tulkitsemisesta

näissä kohdin ei näin ollen enää pitäisi syntyä, jonka vuoksi pykälän muuttaminen tätä varten ei näytä tarpeen vaatimalta.

Enemmän aihetta epävarmuuteen antaa sitävastoin määräys, että valitus kuvernöörin valtiopäivämiesvaalia koskevasta päätöksestä on tehtävä viimeistään kahdeksantena päivänä tiedon saamisesta lukien. Tiedoksi-antamisesta yleensä niissä tapauksissa, jolloin yksi tai useampia yhteisön jäseniä tässä ominaisuudessaan voi esiintyä valittajina, on olemassa erilaisia määräyksiä, jotka valtiopäivämiesvaaleihin nähden ovat antaneet aihetta erilaiseen menettelyyn. Osaksi on tässä noudatettu sitä järjestystä, joka on voimassa kun valitetaan kuvernöörin valituksenalaisina olevain kuntakokousten päätösten johdosta antamista päätöksistä, nimittäin että päätös on katsottava tiedoksi annetuksi kun se on kuntakokouksessa esitetty, osaksi on käytetty sitä tapaa, joka kunink. kirjeessä tammikuun 5 p:ltä 1808 on säädetty noudatettavaksi sellaisia päätöksiä julistettaessa, jotka koskevat kokonaista yhteisöä tai useita henkilöitä ja jonka mukaan asiakirja on saarnatuolista seurakunnan kirkossa julkiluettava. Viimemainittu menettelytapa, joka myös on yhtäpitävä sen kanssa, mitä haasteen tiedoksi-antamisesta on säädetty kunink. päätöksessä toukokuun 29 p:ltä 1752 ja nykyisin Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä, sellaisena kuin tämä lainpaikka kuuluu keisarillisessa asetuksessa syyskuun 7 p:ltä 1901, on Valiokunnan mielestä oikea. Kuvernöörin päätöksen julistamisesta kaikissa tuomiokuntaan kuuluvain seurakuntain kirkoissa voi kuitenkin syntyä viivytystä ja siihen liittyvää epävarmuutta valtiopäivämiesvaalin lopullisesta voimassa pysymisestä. Valiokunnassa on huomautettu, että tämä voitaisiin välttää säätämällä, että kuvernöörin päätös on samaten kuin lainhakuasioista nykyään on voimassa, annettava lääninhallituksessa siitä tehdyn julkipanon jälkeen, sekä valitusaika luettava päätöksen antopäivästä. Tämä ehdotus on sittemmin kuitenkin saanut

rauetta, koska Valiokunta on pelännyt, että kuvernöörin päätös ei siten saavuttaisi sitä julkisuutta, joka on välttämätön, jotta se taikka ne, joiden oikeus on päätöksestä riippuvainen, eivät senvuoksi, etteivät ole saaneet siitä tietoa, menettäisi oikeutta päätöksestä valittaa. Tähän katsoen on Valiokunta päättänyt olla ehdottamatta mitään muutosta puheenalaiseen momenttiin.

Niistä syistä, minkä vuoksi 20 § on otettu käsiteltäväksi esityksessä Valtiopäiväjärjestykseen ehdotettujen muutosten yhteydessä, mitkä ovat aiheuttaneet nyt ehdotetut lisäykset valtiopäivämiehille ja valitsijamiehille tulevan palkkion suorittamisen perusteista, on ennen tehty selkoa. Jällellä on kuitenkin kysymys, missä määrin siihen säännökseen, että tarpeelliset määräykset valtiopäivämiehelle suoritettavan palkkion ja matkakulujen määräästä ovat tehtävät ennen vaalia, tulee vaikuttamaan määräykset siitä, että suuremmissa kaupungeissa vaalit tulevat toimitettaviksi erityisten vaalilautakuntain edessä. Tähän nähden katsoo Valiokunta, että 20 §:stä, verrattuna 12 §:ään, käy epäamättömästi ilmi, että puheenalainen sopimus on vaalioikeutettujen tehtävä maistraatin edessä sitä tarkoitusta varten kokoonkutsutussa kokouksessa.

Sen nojalla, mitä edellä on esitetty, saa Valiokunta, edellyttäen, että tuleva asetus annetaan Armollisena Julistuskirjana, joka sisältää ilmoituksen, että esillä olevat Valtiopäiväjärjestyksen muutokset tehdään Suomen Valtiosäätyjen saman Valtiopäiväjärjestyksen 71 §:n mukaan antamalla suostumuksella, kunnioittaen ehdottaa

että Valtiosäädyt tahtoisivat vastauksessaan armolliseen esitykseen alomaisuudessa ilmoittaa, että Valtiosäädyt pääasiassa

suostuen armolliseen esitykseen ovat hyväksyneet seuraavan

muutetun sanamuodon Suomen Suuriruhinaanmaan 15 (3) päivänä huhtikuuta 1869 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 12, 13, 14, 15, 16 ja 20^a §:lle, 12 §:lle sellaisena kuin se kuuluu armollisessa Ilmoituskirjassa 20 (8) päivälti maaliskuuta 1879.

12 §.

Porvarissäätynä ovat Suomenmaan kaupunkien edusmiehet. Jokaisen kaupungin puolesta valitaan yksi valtiopäivämies; mutta jos väkiluku henkikirjan mukaan nousee kuuteentuhanteen henkeen, valitaan kaksi ja siitä päälle yksi kultakin täydeltä kuudentuhannen hengen luvulta aina kuuteenkymmeneentuhanteen asti. Jos asukasluku nousee päälle kuudenkymmenentuhannen, valitaan lisäksi yksi valtiopäivämies kultakin täydeltä kymmentuhannen hengen luvulta aina sataantuhanteen asti sekä, kun asukasluku on sataatuhatta suurempi, vieläkin yksi valtiopäivämies jokaiselta sen yli nousevalta täydeltä kahdenkymmenentuhannen hengen luvulta. Kaupunki, jossa on vähemmän kuin tuhat viisisataa asukasta, saakoon joko panna erinäisen edusmiehen puolestansa taikka suostua yhteisestä valtiopäivämiehestä jonkun toisen kaupungin kanssa, joka, sen mukaan kuin tässä on sanottu, saattaa valtiopäiville lähettää vain yhden edusmiehen.

Oikeutetut olemaan osallisina Porvarissäädyn edusmiehen vaalissa ovat ne kaupungissa hengille kirjoitetut kunnan jäsenet, jotka lähinnä edellisen kunnallistaksoituksen mukaan ovat velvolliset suorittamaan veroa kunnalle. (*poist.*)

Vaali oikeutta ei ole:

(poist.)

sillä, joka on vapaasukuinen *tahi jolla on vaali oikeus*
Pappissäätyyn;

vakinaisen sotaväen *aläpäällikkökunnalla ja miehis-*
töllä *ynnä poliisilaitoksen palvelusmiehillä ;*

(poist.)

sillä, jolla on useamman kuin lähinnä edellisen
vuoden kruunun- *tahi kunnallisverot suorittamatta.*

Porvarissäädyn edusmiesten vaalissa on jokaisella
vaali oikeutetulla yksi ääni.

Kaupunki, joka valtiopäiville lähettää useamman
kuin yhden edusmiehen, on jokaista valtiopäivämies-
vaalia varten maistraatin jaettava *yhtä moneen vaali-*
alueeseen, joissa väkiluku mikäli mahdollista on yhtä suuri;
ja on kunkin sellaisen *alueen* valittava yksi valtiopäivä-
mies. *Vaali-alueet* muodostetaan *kaupunginosien, kortte-*
lien ja tonttien mukaan numerojärjestyksessä siten, että
kuhunkin *alueeseen* kuuluu määrätty koko korttelit *tahi*
muut sellaiset kaupungin osat. *(poist.) Tätä koskeva*
päätös on julkisesti julistettava. Jos nämä säännökset eri-
koisten olojen tähden eivät tarjoa kylliksi johtoa vaali alueen
muodostamiseen, antaa Senaatti, maistraatin ilmoituksesta
ja kuulustettuaan kaupungin vaali oikeutettuja asukkaita, tar-
peellisia määräyksiä.

Vaali toimitetaan kuulutettuna aikana maistraatin
edessä *tahi, missä vaali-alueita on useampia, maistraatin*
erittäin kutakin aluetta varten valitseman vaalilautakunnan
edessä, ääniluettelon mukaan suljetuilla lipuilla *(poist.)*
siinä järjestyksessä, kuin kaupungin vaali oikeutetut *asuk-*
kaat tämän Valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä *noudat-*
taen ovat maistraatin edessä sopineet taikka vastedes
sopivat. Kukin käyttää äänioikeuttaan *sen vaali-alueen*
vaalilautakunnan edessä, jonka ääniluetteloon hän on kir-
joitettu. *Ääniluettelon* tekee maistraatti erittäin *kuta-*
kin vaali-alueita varten ja siihen on kirjoitettava jo-
kainen vaali oikeutettu. Ääniluettelo on vähintään nel-

jätoista päivää (*poist.*) pidettävä ilmoitettuun paikkaan asetettuna julkisesti tarkastettavaksi. Muistutus sitä vastaan on, tutkinnon alaiseksi tullakseen, tehtävä maistraatille kirjallisesti tai suullisesti viimeistään kahta päivää ennen vaalia. Tehdyistä muistutuksesta tulee maistraatin (*poist.*) ennen vaalia julistaa päätös, jossa osotetaan, että *siihen saa hakea muutosta sellaisen valituksen yhteydessä, josta 16 §:ssä säädetään*; pankoon myös ääniluetteloon sellaisen oikaisun, johon päätös antaa aihetta, *sekä jättäköön sen jälkeen ääniluettelon asianomaiselle vaalilautakunnalle.*

Mitä tässä Valtiopäiväjärjestyksessä säädetään maistraatista, olkoon noudatettava myöskin niiden kaupunkien järjestysoikeuteen nähden, joissa ei ole maistraattia.

13 §.

Talonpoikaissäätynä ovat edusmiehet, joita valitaan yksi kunkin maamme tuomiokunnan puolesta. Vaali toimitetaan valitsijamiesten kautta, jotka ovat valitut jokaisesta tuomiokuntaan kuuluvasta kunnasta tai kunnan osasta, ja pidetään (*poist.*) *tuomarin sitä varten kuuluttamana päivänä sen tuomiokuntaan kuuluvan kärjäkunnan kihlakunnanoikeudessa, joka valitsijoille havaitaan sopivimmaksi.*

(*Poist.*) *Kutakin kuntaa varten (poist.) valitaan yksi (poist.) valitsijamies (poist.) ja sen lisäksi, hengille kirjoitetun väkiluvun mukaan, yksi jokaiselta täydeltä tuhanen hengen luvulta. (Poist.)*

Oikeutetut olemaan osallisina valitsijamiesten vaalissa ovat ne kunnassa hengille kirjoitetut kunnan jäsenet, jotka lähinnä edellisen kunnallistaksoituksen mukaan ovat velvolliset suorittamaan veroa kunnalle. (*poist.*)

Vaali oikeutta ei ole:

(*poist.*)

sillä, joka on vapaasukuinen tai *jolla on vaali-oikeus Pappissäätyn;*

läninvirkakuntaan kuuluvilla virka- ja palvelusmiehillä;

vakinaisen sotaväen *alipääällikkökunnalla* ja miehistöllä;

(poist.)

sillä, jolla on useamman kuin lähinnä edellisen vuoden kruunun- tahi kunnallisverot suorittamatta.

Jokaisella vaalioikeutetulla on yksi ääni.

Kunta, joka on oikeutettu valitsemaan useamman kuin yhden valitsijamiehen, on jaettava yhtä moneen vaalialueeseen, joissa väkiluku mikäli mahdollista on yhtä suuri. Vaalialueet muodostetaan kylien, talojen ja talonosien mukaan niihin kuuluvine torppineen sekä tiloilla olevine tehtaineen ja laitoksineen, kuitenkin huomioon ottaen senkin, että vaalialue mikäli mahdollista on yhtenäinen ja kulkuyhteysolojen mukaan sopivasti rajoitettu osa kuntaa. Vaalialueitten jakoehdotuksen laatii kunnallislautakunta ja lähettää sen sittemmin kihlakunnanoikeuteen, joka vaalioikeutettuja oikeuden edessä kuulustettuaan vahvistaa ehdotuksen taikka palauttaa asian kunnallislautakunnan uudestaan käsiteltäväksi. Vahvistettu vaalialueitten jako pysyy voimassa niin kauan, kuin kunta on oikeutettu valitsemaan saman määrän valitsijamiehiä eivätkä olot muutenkaan vaadi uutta jakou.

Valitsijamiesvaali toimitetaan yht'aikaa kaikkia vaalialueita varten viimeistään kahdeksan päivää ennen valtiopäivämiesvaalia päivänä ja paikoissa, joista kunnallislautakunta kuulutuksella antaa tiedon. Vaali kutakin aluetta varten toimitetaan Vaalilautakunnan edessä, johon kuuluu vaalintoimittaja, jonka ynnä varamiehen kunnallislautakunta määrää, sekä kaksi jäsentä, jotka saapuvilla olevat vaalioikeutetut ennen vaalin alkamista siihen kutsuvat. Vaalitoimituksessa on laadittava pöytäkirja Senaatin vahvistaman kaavan mukaan ja muuten noudatettava mitä kuntakokouksesta on voimassa, mikäli tässä Valtiopäiväjärjestyksessä ei ole toisin säädetty. Samassa tilaisuudessa valitaan kullekin valitsijamiehelle vähintään yksi varamies.

Ääniluettelon valitsijamiehen vaalia varten tekee kunnallislautakunta *erikseen kutakin vaalialuetta varten* ja on jokainen vaalioikeutettu siihen kirjoitettava. *Kaikkien vaalialueitten ääniluettelot ovat*, kunnallislautakunnan toimesta, vähintään neljätoista päivää pidettävät ilmoitettuun paikkaan *asetettuina* ja sitten kuulutettuna aikana viimeistään *kahta* päivää ennen vaalia kunnallislautakunnan edessä tarkastettavat. Muistutus *ääniluetteloa* vastaan on, tutkinnon alaiseksi tullakseen, tehtävä tässä tarkastuksessa; kirjallisesti laadittu muistutus jätettäköön kuitenkin sitä ennenkin kunnallislautakuntaan. Tehdystä muistutuksesta tulee kunnallislautakunnan *ääniluettelon tarkastustilaisuudessa tai viimeistään seuraavana päivänä* julistaa päätös; pankoon myös heti ääniluetteloon sellaisen oikaisun, johon päätös antaa aihetta, ja jättäköön sitten ääniluettelon *asianomaiselle vaalitoimittajalle*. Ennen *tarkastus- sekä myöskin* ennen vaalitoimituksen päättymistä ilmoittakoon *toimituksen johtaja*, että kunnallislautakunnan päätökseen, joka koskee ääniluetteloa vastaan tehtyä muistutusta, *saa hakea muutosta tahi vaalista valittaa sellaisen valituksen yhteydessä, josta 16 §:ssä säädetään.*

Valittujen valitsijamiesten pitää, valitsijamiehen vaalia koskevan pöytäkirjan otteella varustettuina, kokoontua määrättyinä aikana ja määrättyyn paikkaan valtiopäivämiestä valitsemaan. Valitsijamiehen poissaolo ei ole esteenä vaalitoimitukselle. Vaali toimitetaan suljetuilla lipuilla, ja on siinä kullakin valitsijamiehellä yksi ääni.

14 §.

Oikeutettu olemaan osallisena valitsijamiehen tahi valtiopäivämiehen vaalissa aatelittomaan säätyyn on, noudattaen 11, 12 ja 13 §:ssä säädettyjä perusteita, jokainen säätyyn (*poist.*) kuuluva Suomen kansalainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt neljäkolmatta vuotta.

Jos Porvarissädyn valtiopäivämiehen vaaliin tahi Talonpoikaissäädyn valitsijamiehen vaaliin oikeutettu on muuttanut toiseen Suomen kuntaan ja sinne hengille kirjoitettu, saakoon hän käyttää vaalioikeutta viimeksimainitussa kunnassa, vaikkei hän ole sen kunnan taksoitusluetteloon kirjoitettu, jos hän näyttää lähinnä edellisen taksoituksen mukaan olleensa verotettu tulosta, joka tuottaa vaalioikeuden tässä kunnassa.

Älköön kuitenkaan vaalioikeutettuna pidettäkö sitä:

joka ei kolmena viimeksikuluneena vuotena ole ollut maassa *hengille* kirjoitettuna;

joka on *edusmiehen tahi hollhoojan alainen*;

joka on luovuttanut omaisuutensa velkojainasa tyydyttämiseksi, *niin kauan kuin konkurssia kestää*;

joka *laillisen tuomion nojalla on katsottava olevan hyvää mainetta vailla taikka on kelvoton* maan palvelukseen tahi toisen puolesta puhumaan;

joka todistetaan syypääksi siihen, että on koettanut valitsijamiehen tahi valtiopäivämiehen vaalissa rahalla tahi lahjoilla keräillä ääniä taikka väkivallalla tahi uhkauksilla häirinnyt vaalivapautta;

joka on näytetty syypääksi siihen, että valitsijamiehen tahi valtiopäivämiehen vaalissa on äänensä palkintoa vastaan antanut;

joka jo on ollut valitsemassa valitsijamiestä tahi edusmiestä muuhun säätyyn kuin siihen, johon hän sittemmin valitsijaksi ilmoittautuu.

Vaalioikeutta älköön missään tapauksessa asiamiehen kautta käytettäkö.

Vaalikelpoinen valitsijamieheksi on jokainen *kunnassa* asuva, jolla itsellään on oikeus *siellä ottaa osaa valitsijamiehen vaaliin*.

Vaalikelpoinen valtiopäivämieheksi aatelittomaan säätyyn on, alempana mainituilla poikkeuksilla, jokainen joko vaalipiirissä taikka sen ulkopuolella asuva säädyn jäsen, jolla itsellään on oikeus olla osallisena

saman säädyn valitsijamiehen tahi edusmiehen vaalissa: älköön kuitenkaan velvollisuutta, jonka mukaan kolmena viimeksikuluneena vuotena on oltava maassa *hengille kirjoitettuna*, käytettävä sitä kohtaan, joka on Keisarin palveluksessa, vaikka ei Suomen virkamiehenä.

Valtiopäivämieheksi ei saa hyväksyä:

naista, naitua tai naimatonta;

sitä, joka ei ole kristinuskoo;

sitä, joka on ollut valitsemassa valitsijamiestä tahi edusmiestä muuhun säätyyn kuin siihen, johon hän ilmoittautuu valtiopäivämiehen tointa käyttämään.

Kaikki mitä tässä ylempänä sanotaan aatelitossa säädystä estävän vaalissa osallisuuden olemisen, vaalikelpoisuuden ja valtiopäivämieheksi hyväksymisen oikeutta olkoon myös Ritariston ja Aatelin edusmiehen hyväksymisen esteenä.

15 §.

Pappis- tahi Porvarissäädyn valtiopäivämiehen vaalissa päättäkoot enimmäkseen äänin, ja jos kaksi tahi useampi on saanut enimmäkseen ja yhtä monta ääntä, on heidän välinsä ratkaistava arpomalla.

Talonpoikaissäädyn valtiopäivämiehen vaalissa älköön sitä, joka toimitetussa ensimmäisessä äänestyksessä on saanut enimmäkseen äänin, katsottako valituksi, ellei valitsijain enemmistö ole äänestänyt häntä. Jos äänin ovat jakautuneet niin, ettei kukaan ole saanut äänin enemmistöä, on uusi vaali heti toimitettava korkeimman ääniluvun saaneiden välillä, taikka, jos ainoastaan yksi on saanut korkeimman ääniluvun, hänen ja sen tahi niiden välillä, jotka ovat saaneet sitä lähinnä korkeimman ääniluvun; ja on tuohon uuteen vaaliin nähden noudatettava mitä ensimmäisessä momentissa siinä mainitusta vaalista on säädetty.

Jos Pappissäädystä vaalioikeudet jossakin vaalipiirissä haluavat sellaista *suhteellista vaalitapaa*, että

rähemmällekin määrälle valitsijamiehiä käy mahdolliseksi valita yksi tahi useampi valtuusmies, on päätös siitä jätettävä Keisarin ja Suuriruhtinaan tutkittavaksi ja vahvistettavaksi; ja olkoon siten vahvistettu päätös noudatettava, siksi kuin toinen *määräys* on samassa järjestyksessä syntynyt.

Siten valitulle antakoon viipymättä valtakirjan Pappissäädyn valtiopäivämiehelle hiippakunnan Tuomiokapituli tahi Yliopiston konsistori, Porvarissäädyn valtiopäivämiehelle kaupungin maistraatti ja Talonpoikaissäädyn valtiopäivämiehelle tuomari. Valtakirjat pitää olla näin kuuluvat:

»Valtiopäivämiehen vaalissa, joka — — — — — ajan määrä — — — — — toimitettiin N. N. hiippakunnan papistossa; N. N. hiippakunnan koulunopettajain kesken; Aleksanderin-Yliopistossa; — N. N. kaupungissa — N. N. tuomiokunnassa, on N. N., N. N. pitäjän, kappelin tahi saarnahuonekunnan kirkkoherra, kappalainen, saarnaaja, pitäjänapulainen; koulunopettaja N. N. hiippakunnassa; Aleksanderin-Yliopiston opettaja, virkamies — asuva N. N. kaupungissa — asuva N. N. pitäjässä N. N. lääniä, valittu valtiopäivämieheksi Pappissäätöön — Porvarissäätöön — Talonpoikaissäätöön; ja valtuutetaan siis N. N. ottamaan niillä valtiopäivillä, jotka pidetään N. N. kaupungissa ja alkavat — —, osaa neuvotteluihin ja päättämään siellä esille tulevista asioista. Paikka ja aika.»

16 §.

Jos joku tahtoo valittaa Porvaris- tahi Talonpoikaissäädystä pidetystä valtiopäivämiehen vaalista, tulee hänen *vaalintoimittajalla* pyytää laillista pöytäkirjanotetta, joka viimeistäänkin kahden päivän päästä on valittajalle annettava; ja pitää hänen puhevaltansa menettämisen uhalla, neljässätoista päivässä, vaalinpito-

päivästä *lukien*, antaa valituksensa Keisarin ja Suuriruhtinaan käskynhaltijalle, jonka, jos syytä siihen on, tulee virallisesti vaatia siitä asianomaisten selitystä lyhyen *määräajan* kuluessa annettavaksi, ja sitten antaa päätöksensä asiasta viimeistäänkin päivänä sen jälkeen, jona selityksen antamisen määräaika loppui. Keisarin käskynhaltijan päätökseen tyytymättömällä on valta, viimeistäänkin kahdeksantena päivänä tiedon siitä saatuansa, sitä vastaan toimittaa valituksensa, jotka ovat annettavat samalle käskynhaltijalle ja *hänen*, siitä vaaditun selityksen ja oman lausuntonsa sekä asiakirjain kanssa, viipymättä lähetettävät maan korkeimpaan oikeusvirastoon, joka ne joutuisasti käsiteltäväksi ottaa ja päättää.

Joka tahtoo valittaa vaalialueitten jakoa koskevasta maistraatin tahi kihlakunnaoikeuden päätöksestä, tehkööön ja ajakoon perille valituksensa ensimmäisessä momentissa säädettyssä järjestyksessä. Kuitenkin on valituksenalaista jakoa, valituksen estämättä, noudatettava kunnes se on lopullisella päätöksellä muutettu tai kumottu.

Valtiopäivämiehen vaalista Pappissäätöyn valiteetaan, hiippakuntain papiston ja koulunopettajain puolesta, Tuomiokapituleihin; ja noudatetaan siinä muuten yhdenlaista järjestystä ja samanlaisia perusteita, kuin tässä ylempänä määrätty on. Valtiopäivämiehen vaalista yliopistossa *jätetään* valitukset neljässätoista päivässä sen perästä maan korkeimpaan oikeusvirastoon.

20 §.

Valittu valtiopäivämies saakoon riittävän ja soveliaan ylöspidon sekä palkkion matkakuluistansa valtiopäiville ja sieltä pois niiltä, jotka ovat vaalioikeutetut siinä piirikunnassa, joka hänen on valinnut. Tarpeelliset määräykset tästä tehdään ennen vaaleja. *Kustannukset Porvaris- ja Talonpoikaissäätöjen valtiopäiväedusmiehen ylöspidosta ja matkoista suorittavat vaalioikeu-*

tetut kunkin taksoitetun vuositudon mukaan. Talonpoikaissäädyn edusmieheen nähden jaetaan sanotut kustannukset kaikkien tuomiokuntaan kuuluvien kuntain kesken samassa suhteessa, kuin valioikeutettujen taksoituksenalaisten tulojen yhteenlaskettu määrä kussakin kunnassa on. Palkkion, joka on valitsijamiehelle tuleva matkoista vaalitoimitukseen ja sieltä pois, määrätköön Kihlakunnan oikeus, ja sen jaosta olkoon sama laki, kuin yllä on sanottu; asianomaiset Maistraatit ja Kruununvuodit ovat velvolliset edelliset Porvarissäädyn edusmiehille ja jälkimäiset Talonpoikaissäädyn edusmiehille ja valitsijamiehille, ilman eri palkkiota, nämä rahat ylöskantamaan ja niistä tekemään tilin. Pappissäätyn kuuluvain edusmiesten kustannusten suorittamisesta ja ylöskannosta on sovittava samassa kuin vaalijärjestyksestä sopimusta tehdään.

Jos valittu valtiopäivämies tekee palkkiostansa valituksen, olkoon asianomaisella säädyllä oikeus määrätä, kuinka paljo hänen tulee saada tästä toimituksesta.

Jos valittu ei oikeassa ajassa tule valtiopäiville, menettäköön palkkionsa poissa-olon ajalta, jos se säätyn, johon hän kuuluu, tutkittuansa tämän suhteen ilmoitetut esteet, katsoo olevan syytä niin päättää; ja on säädyllä myös valta asian laadun mukaan, sen lisäksi tuomita hänen korkeintaan yhtä suureen sakkoon. Sama laki olkoon sille, joka muutoin, säädyn luvatta, on säädyn keskusteluista esteettömästi poissa. Mitä poisjäänyt näin tuomitaan maksamaan, menköön säädyn kassaan.

Edellä esitetyillä perusteilla saa Valiokunta sen ohessa kunnioittaen ehdottaa

että Valtiosäädyt vastauskirjelmässään tahtoisivat alamaisimmasti anoa, että Keisarillinen Majesteetti suvaitsi, sen jälkeen kuin tarkka selvitys asiasta on hankittu, ottaa harkittavakseen, missä määrin Porva-

ris- ja Talonpoikaissäädyn kokoonpanoon nyt hyväksytyt muutokset aiheuttavat enempää eduskuntalaitoksen muuttamista, sekä että Valtiosäädylle annettaisiin jollakin tulevilla valtiopäivillä armollinen esitys asiasta.

Tämän asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja J. Grotenfelt, jäsenet Stjernvall, Rein, Hermanson, Danielson, Serlachius, Schwartzberg, Boisman, Kumlin, Ståhlberg, Fellman, Koskelin, Nissin ja Reuter, varajäsenet L. Gripenberg ja Mikkola sekä osittain varajäsenet Elis Furuhjelm, Tallgren, Donner, K. Grotenfelt, Söderholm, Toppelius ja Karlsson.

Helsingissä huhtikuun 13 päivänä 1905.

Liitteitä.

Arvoisalle Talonpoikaissäädylle.

Viime vuosikymmenien aikana ovat naiset Suomessa, kuten muissakin maissa, yhä enemmän olleet osallisina suoranaisessa yhteiskuntatyössä. Johtajattarina, opettajattarina, ja kouluneuvostojen ja -johtokuntien jäseninä ovat he saavuttaneet kokemusta kouluasioissa. Toimintansa kautta erilaisilla hyväntekeväisyys-aloilla sekä vaivashoidon johtokuntien jäseninä ja vaivaistalojen johtajattarina ovat he perehtyneet vaivashoitoon. Raittiustyössä ovat he osottaneet omaavansa tietoja, käytännöllisyyttä ja uhrautuvaisuutta. Eri työaloilla: suurteollisuudessa, pikkuteollisuudessa, kaupassa, maanviljelyksessä ja sen sivuelinkeinoissa näkee naisia toimessa. Tosin ei heidän työnsä ole täydellistä, yhtä vähän kuin muukaan inhimillinen työ sitä on, mutta tunnustettanee kuitenkin, että jos kaikki heidän toimintansa yllä mainituilla aloilla lakkaisi, niin syntyisi aukko kehityksemme. Tämän lisäksi tulee vielä heidän suurin vaikutuksensa, äitien suuriarvoinen toiminta, jonka merkitys yhteiskuntaan nähden on korvaamaton.

Naisten tulisi niin ollen periaatteelliselta kannalta katsoen olla yhtä oikeutettuja ottamaan osaa yleisten asiain järjestämiseen kuin miestenkin. Ja varsinkin, jos ei ole kysymys niistä yksityiskohtaisista tiedoista ja siitä poliitisesta kypsydestä, jota vaaditaan vaalikelpoisuuteen, vaan ainoastaan siitä välillisestä osanotosta lainsäädäntöön, jota kutsutaan äänivallaksi. Teoreettiselta kannalta katsoen on väärin estää ihmiskunnan toista puolta saamasta minkäänlaista sananvaltaa lainsäädännössä. Käytännölliseltä kannalta katsoen taas ovat naiset jo nyt osallisena työssä niillä eri aloilla, jotka koskevat lainsäätäjän käsiteltäviä tärkeimpiä kysymyksiä. Ja lopuksi on se ainoa vaikutusvalta, mitä naiset nykyisissä olosuhteissa voivat lainsäädäntöön nähden käyttää, nimittäin välillinen vaikutusvalta ilman vastuuta, aina epäilyksen alaista laatua.

Edellä esitetyn nojalla rohkenevat allekirjoittaneet kunnioittaen pyytää, että Arvoisa Talonpoikaissäätö yhdyisi muiden Säätöjen kanssa alamaisesti anomaan,

että säädöt tahtoisivat H. K. M:ltään ensin kokoontuville valtiosäädöille alamaisuudessa anoa armollista esitystä semmoisista muutoksista 15 p. huhtikuuta 1869 annetun armollisen valtiosäädöjärjestyksen 12, 13 ja 14 pykälään (12 pykälään kuten se kuuluu armollisessa julistuskirjassa 30 p:ltä marraskuuta 1879), että kaikille niille naisille, jotka täyttävät ne ehdot, mitkä perustuslakimme asettaa vaalioikeuden nauttimiseen, myönnettäisiin sama äänioikeus kuin miehille.

Helsingissä Joulukuun 17 p:nä 1904.

N. E. Huoponen.
J. H. Hakulinen.
Brynolf Roiha.
Vilho Penttilä.
Pekka Pennanen.
Oskari Lagerstedt.
John Winter.
Georg Paunonen.
Kyösti Kallio.
Yrjö Halonen.
Antti Kaasalainen.
J. Mynttinen.
E. Aug. Ekman.
Otto Thuneberg.
Matti Ikonen.

H. G. Brander.
Oskari Laine.
J. Koivisto.
Martti Kykkling.
Juho Astala.
Tuomas Suokas.
Arno Reuter.
K. V. Koskelin.
A. J. Horttanainen.
K. H. Tiihonen.
Juho Snellman.
T. Kirveskoski.
Urb. Koistinen.
T. Riihelä.
Pekka Siira.

Arvoisalle Talonpoikaissäädylle.

Yhteiskunnan kehittämiseksi sellaiseen suuntaan, että se tekisi mahdollisimman monta jäsentään onnelliseksi, on sitä, mikä siveellisessä suhteessa on oikein, noudatettava kaikessa — siis myöskin valtiollisessa yhteiskuntatoiminnassa. — Oikeuden syrjäyttäminen tahi loukkaaminen päämäärän voittamiseksi, jota jossakin suhteessa pidetään hyödyllisenä, johtaa kestävämmiin yhteiskunnan oloihin ja herättää oikeutettua tyytymättömyyttä niiden yhteiskuntaryhmien keskuudessa, joiden oikeus siitä on kärsinyt. Tällainen siveellisen oikeuden loukkaus on epäamattä tapahtunut meidän yhteiskuntamme asettaessa kansan toisen puolen, — naiset — heitä alentavaan poikkeusasemaan kansalaisoikeuksiin nähden. Vääräys on sitä suurempi, kun se on kohdannut naisia lakien nojalla, joiden säätämiseen he itse eivät ole ottaneet osaa. Tällä tavoin kieltämällä naisilta, olivatpa he sitten missä yhteiskunnallisessa asemansa tahansa, kallein yhteiskunnallisista oikeuksista — valtiollinen äänioikeus — on yhteiskunta edeltäkäs riistänyt heiltä paraimman keinon, jolla he olisivat voineet turvata toimeentulonsa ja asemansa siinä sekä muutenkin suojata sekä yksityisiä että yleisiä etuja.

Syillä ei suinkaan voida väittää että tämä mieltävaltainen, ehdoton poissulkemissysteemi kansan toista puolta kohtaan on aiheutunut siitä, että tämän olemassaolo tahi sen työ olisi kansan elämälle ja kehittymiselle vähemmän arvoista kuin toisen puolen. Päinvastoin on katsottava että naisten päivätyö suvun pysyvyyden ja edistymisen hyväksi on yhtä raskas ja täysin saman

arvoinen kuin miesten, olipa sitten puhe naimisissa olevista tai naimattomista naisista, ja käännettäköönpä katse syvien rivien naisiin, jotka otsansa hiessä tekevät raskainta ja huonoimmin palkattua työtä leipänsä itselleen ja lapsilleen ansaitaksensa tai sivistyneitten piirien naisiin, joista suuri ja yhä kasvava määrä valistuneita, lämminsydämisistä naisia harjoittaa hedelmiäkantavaa toimintaa kansan ja isänmaan hyväksi.

Yhteiskunnan väärää menettelyä naispuolisia jäseniään kohtaan kuvaava on sekin huomattava seikka, että tämä yhteiskunta, joka eroittaa naiset kansalaisoikeuksista, suurimmalla huolella valvoo että he veronmaksuun nähden täyttävät samat kansalaisvelvollisuudet kuin miehet, juuri ne velvollisuudet, jotka tähän saakka ovat tuottaneet miehille valtiolliset oikeudet. Tämän epäjohdonmukaisuuden seurauksia on, että itsenäiset, veroamaksavat naiset, jotka ovat omistaneet ja omistavat kykynsä ja voimansa kansan ja yhteiskunnan etujen palvelukseen kielletään vaaliurnien ääreen saapumasta, kun taas aivan sivistymättömätkin miehet, jotka suorittavat kymmenkertaisesti vähempään määrään veroja, ovat oikeutetut sekä valitsemaan että tulemaan valituiksi. Tällainen asiain tila on ehdottomasti käsittämätön ja on mahdollisimman pian korjattava.

On itsestään selvää, että koko naisten suvulle katkera ja heitä joka suhteessa ehkäisevä seuraus heidän pidättämisestään valtiollisista oikeuksista on ollut se, että naiset muutenkin ovat olleet pakoitettut asettumaan alhaisemmalle kannalle yhteiskunnassa. Kun he ovat tärkeintä itsensä säilyttämiskeinoa — valtiollista äänioikeutta — vailla, on luonnollisesti ollut varsin helppoa kieltää heitä muitakin oikeuksia. Täten on heidät voitu sulkea pois osallisuudesta korkeampaan sivistykseen (huomattava on ettei meillä vielä löydy ainoatakaan valtion oppilaitosta, joka valmistaisi tyttöjä yliopistoon). Tämän kautta on suuressa määrässä vaikeutettu heidän mahdollisuuttansa valita elinammattinsa ja hankkia kohtuullinen toimeen-

tulonsa. — Koko hallinnollisesta yhteiskuntatoiminnasta ja useista muista kansalaisoikeuksista ja eduista ovat naiset olleet ja ovat edelleenkin poissuljetut sen johdosta, että lainkäyttö on tehty miesten etuoikeudeksi.

Jos lopuksi luodaan silmäys avioliittolainsäädäntöön, joka syvemmältä kuin mikään muu oikeudenala vaikuttaa naisen elämään ja siitä huolimatta on, sekin, yksinomaan miesten työtä, niin huomaamme että se naisia erittäin alentavassa määrässä rajoittaa heidän persoonallista toimintavapauttansa ja loukkaa heidän oikeuttansa lapsiin ja omaisuuteen nähden.

Unohtaa ei myöskään saa että vaikka nämä puolet yhdyskunta-järjestystä lähemmin koskevat naista, niillä kumminkin on vastavaikutus miehiin ja siis sukuun kokonaisuudessaan.

Joukko muitakin seikkoja on sisällykseltään ontuvia sen kautta että ainoastaan miehet ovat olleet osallisina niiden järjestämisessä. Yksipuolisella tavalla ovat esim. sukupuolisiveellisyys, avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten isän- ja perintöoikeudet, köyhäinhoito, terveydenhoito, väkijuomien käyttely, sekä kunnallisten että yleisten verojen käyttö y. m. s. järjestetyt. Kaikilla näillä aloilla on naisilla oleva sama oikeus omien ja suvun etujen valvomiseen kuin miehilläkin. Mutta jotta tämä käy mahdolliseksi, täytyy heidän molempien valtiomahtien avulla saada valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus. Ettei tämä käsitys suinkaan ole vain joittenkuitten yksityisten vaan on laajalti levinnyt eri yhteiskuntakerroksiin maassamme kuuluvien naisten keskuudessa, osoittaa m. m. se suuremman osanotto ei ainoastaan pääkaupungin, vaan myöskin maaseudun puolelta, josta naisten suuri äänioikeus-kokous marrask. 7 p. sai iloita. Että tämä mielipide on saanut laajalti levinnyttä kannatusta myöskin vaalimiesten keskuudessa, on käynyt selville niistä valtiopäivillä esilletuotavista toivomuksista, joihin he edusmiestensä kanssa pidetyissä kokouksissa ovat yhtyneet.

Näitä vaatimuksia me emme perusta otaksumalle, että naisten astuminen valtiolliseen elämään voisi aikaansaada ihmetöitä, vaan tehdään — kuten jo on sanottu — tämä reformivaatimus ennen kaikkea siitä syystä, ettei yhteiskunnalla ole oikeutta pidättää naisilta heidän oikeutensa ja toiseksi, koska on toivottavaa että tällainen uudistus valmistaa tietä sille tasapainolle yhteiskunnallisessa elämässä, joka siltä nyt arveluttavassa määrässä puuttuu ja joka on todellisesti siveellisen kehityksen välttämätön ehto.

Tämän päämäärän saavuttamiseksi, on etupäässä sellainen muutos valtiopäiväjärjestykseen tehtävä että täysi-ikäisille veroamaksaville naisille myönnetään samat valtiolliset oikeudet kuin miehille. Kun kuitenkin on yhtä oikeutettua ja ainakin yhtä tärkeätä että naimisissa olevat naiset pääsevät nauttimaan kansalaisoikeuksia, koskee vaatimus myöskin heitä, minkä vuoksi niinkään ehdotetaan että tähän kuuluvat lait ja asetukset muutetaan sellaiseen suuntaan, joka tämän uudistuksen aikaansaamiseksi on tarpeen.

Sen perusteella mitä meillä tässä ylempänä on ollut kunnia esiintuoda, rohkenemme me arvoisalta Talonpoikaissäädyltä anoa säädyn myötävaikutusta siihen

että H. K. M:nsa antaisi Suomen Valtiosäädylle ensi valtiopäiville armollisen esityksen koskeva sellaisen muutoksen aikaansaamista perustuslakiin ja yleiseen lakiin, että naiselle, niin naidulle kuin naimattomalle, myönnetään valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus samojen perusteitten mukaan kuin miehiin nähden on voimassa.

Helsingissä Joulukuun 22 p:nä 1904.

K. J. Karlsson.

G. L. Toppelius.

Vastalauseita.

I.

Kuten Valiokunta kirjelmässä Tammikuun 31 päivältä 1905 on Säädyille ilmoittanut on Valiokunta ryhtynyt valmistelemaan kysymyksessäolevaa asiaa, mikä työ on tänään loppuunsaatettu. Sen jälkeen on Valiokunnassa vaadittu, että Valiokunta esittäisi Säädyille täten syntyneen ehdotuksen hyväksymistä, ja on se osa Valiokuntaa, joka erilleen pannun äänestyslipun kautta on ollut sen enemmistönä, päättänyt niin menetellä.

Kun kumminkin maan laillinen järjestys ei ole palautettu niin että, meidän mielestämme, säännöllinen valtiopäivätyö olisi mahdollinen ja esilläolevan asian asiallinen käsittely Säädyissä kävisi päinsä, saamme me Säädyille kunnioittaen ehdottaa:

että Valtiosäädyt, viittaamalla siihen mitä Valtiosäätäjien alamaaisessa kirjelmässä 31 päivältä Joulukuuta 1904 on lausuttu, tahtoisivat Hänen Keisarilliselle Majesteettillensa alamaisesti ilmoittaa että, koska maan laillinen järjestys ei ole palautettu ja säännöllisen valtiopäivätyön edellytyksiä siis

ei ole olemassa, Valtiosäädyt eivät ole ryhtyneet esillä olevaa asiaa asiallisesti tutkimaan.

Sen ohessa eivät allekirjoittaneet Grotenfelt, Stjernvall, Boisman ja Kumlin, jotka esitystä valmisteltaessa ovat lausuneet melkoisesti eriäviä mielipiteitä, ole asian nykyiseen tilaan nähden katsoneet tarpeelliseksi liittää ilmoittamiamme asiallisia vastalauseita.

J. Grotenfelt.
Lennart Gripenberg.
T. J. Boisman.
Arno Reuter.

Th. Rein.
F. Stjernvall.
Alex. Kumlin.
K. J. Karlsson.

II.

Se reformi, joka nyt on kysymyksessä, ei tosin koske Suomen eduskuntalaitosta kokonaisuudessaan, mutta on joka tapauksessa niin tärkeä, että sitä ei ole toimeenpantava pitämättä silmällä sitä tehtävää, minkä toteuttamisen tulee olla kaikkien nykyaikaisen kansaneduskuntalaitoksen kokoonpanoa koskevain määräysten tarkoituksena. Tämä on esilläolevassa tapauksessa sitä tärkeämpää, kun ne lainsäädäntötoimenpiteet, joihin nyt ryhdytään, todennäköisesti tulevat määräämään, mihin suuntaan vastaiset muutokset Suomen valtiopäiväin kokoonpanossa tulevat käymään. Erittäinkin on syytä pelätä, että jos nyt tekeillä olevan toimenpiteen kautta tapahtuu erehdys, sen korjaaminen ei ole vastaisuudessa helppoa.

Luonnollista on että mielipiteet kansaneduskuntalaitoksen kokoonpanoa koskevan lainsäädännön mainitusta tarkoituksiperästä ovat eriävät. Mutta joka tapauksessa saattanee se periaate odottaa jonkun verran tunnustusta, että kansaneduskunnan meidän aikoinamme pitäisi oleman kansan suuri neuvoskunta, jossa kansan eri yhteiskuntaryhmiä ja yhteiskunnallisia tarpeita edustavat niiden merkityksen mukaisesti henkilöt, jotka kykenevät keskenään neuvottelemaan ja punnittuaan näitä yhteiskunnan erilaisia tarpeita ratkaisemaan mitä yhteiskunnan tehtävät — s. t. s. yhteiskunnan kaikkien jäsenten yhteiset tehtävät — kulloinkin vaativat. *Yhteiskunnan edustaminen edusmiesten kautta ei ole alkuperäinen muoto. Tämä käy tarpeelliseksi ja välttämättömäksi vasta sitten kun valtion laajentuessa, voimistuessa ja sivistyessä yhteiskunnan tarpeet ja harrastukset ovat kasvaneet ja yleisten asiain sisällys senkautta laajentunut ja käynyt moni-

puolisemmaksi. Mutta todellisuudessa edustaaksensa yhteiskuntaa, sellaisena kuin se elää ja liikkuu eri toimintaloilla, on eduskunnan kokoonpanoon otettava ne ainekset, jotka muodostavat yhteiskunnan, ja eduskunnan täten itsensä oleminen koko yhteiskunnan kuvana.» (Nordström). Missä määrässä kysymyksessä olevaa tarkoituserää vastaavan eduskuntalaitoksen aikaansaaminen vaalilakien kautta on lainsäätäjän vallassa, on eri asia; kokemus osoittaa että määräykset, jotka ovat aiheutuneet oikeutetuista tarkoituseristä, eivät ole kyenneet toteuttamaan näitä; mutta tämä ei vapauta lainsäätäjää velvollisuudesta koettaa saavuttaa oikea päämäärä.

Että kansan eri ryhmien ja yhteiskunnallisten tarpeitten tulisi, mikäli mahdollista, olla eduskunnassa edustettuina riippuu siitä yksikertaisesta tosiseikasta, että yhteiskunnan tehtävänä on sellaisen järjestyksen toimeenpaneminen, joka edellyttää että yhteiskunta ja sen jäsenet saattavat toimia tarkoituseränsä saavuttamiseksi. On miltei tarpeetonta mainita, että kansassa löytyy, paitsi kaikille yhteisiä tarpeita, harrastuksia jotka ovat yhteiskunnan eri ryhmille kuuluvia, ja että mitä kehittyneempi yhteiskunta on, sitä useammat ja erilaisemmat ovat nämä ryhmät. Mutta tuntuu siltä kuin tämä tosiasia olisi vaalilaeissa liian vähässä määrässä otettu huomioon. On kyllä totta, ettei välttämättä tarvitse kuulua johonkin yhteiskuntaluokkaan, voidaksensa käsittää sen tarpeet ja harrastukset. Mutta asian laita on kuitenkin se, että jokainen etupäässä saa mielivaikutteita niistä tarpeista, jotka esiintyvät sen yhteiskuntaluokan keskuudessa ja niissä aatepiireissä yleensä, joihin hän kuuluu, jota vastoin ei ole yhtä helppoa perehtyä ja oikein arvostella tarpeita muulla taholla. Niinpä niidenkin keskuudessa, jotka kykenevät kohottautumaan rahvaan yläpuolelle ja näkemään eri yhteiskuntaluokkien tilat, jää tärkeitä seikkoja huomioon ottamatta ja oikein arvostelematta. Niitä tuskin löytynee, joilla on kyky kaikin puolin arvostella yhteiskuntaelämän ilmiöitä.

Nyt esitetystä asianhaaroista saavat mielipiteeni mukaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden vaatimukset varmaa tukea. Ilman sitä ei kansan syvien kerrosten ole mahdollinen saada äänensä niin kuuluviin ja voimaan kuin oikeus vaatii. Lisäksi tulee että näyttää siltä kuin totuus, että on olemassa yhteiskunnan kaikkien jäsenten yhteisiä tarpeita, vaatisi sitä tunnustusta, joka sisältyy yleisen äänioikeuden myöntämiseen. Pääasiallisesti näillä perusteilla, jotka tosin vaatisivat lähempää selvittelyä, mikä kuitenkin tätänykyä on mahdoton, katson että osa jäseniä porvaris- ja talonpoikaissäätöihin on valittava yleisten vaalien kautta; mutta myöskin vain osa. (Tulen seuraavassa käyttämään lyhyttä lausetapaa »yleiset vaalit» merkitsemään yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perustalla toimitettuja vaaleja).

Että kansaneduskunnan jäsenten tulisi mikäli mahdollista olla henkilöitä, joilla on sekä tahtoa että kykyä tapahtuvien neuvottelujen nojalla harkita mitä koko yhteiskunnan tehtävät olevissa oloissa vaativat, se tunnustetaan kyllä periaatteessa vaan ei läheskään aina käytännössä. Ja vieläpä kansaneduskunnan kokoonpanoa järjestettäessäkin pannaan usein kyllä liian vähän huomiota siihen tosiseikkaan että, kun yhteiskuntaolot ovat käyneet niin moninaisiksi kuin nykyään ja toinen uusi kysymys toisensa jälkeen esiintyy vaatien, koska yhteiskunta on tullut selvemmin ymmärtämään erilaiset tehtävänsä, lainsäädännön kautta tapahtuvaa järjestämistä, on kaikkein noitten olosuhteitten oikea järjestäminen erittäin vaikea tehtävä, joka asettaa suuria vaatimuksia kansanedustajiin — niiden tahtoon ja kykyyn. Mutta yleisen äänioikeuden perusteella tapahtuvissa vaaleissa ei tätä totuutta yleensä oteta huomioon — sen osoittaa kokemus.

Lopuksi täytyy kaiketi tunnustaa yksinkertaiseksi oikeuden vaatimukseksi sitä että eri yhteiskuntaryhmät ovat edustettuina kansaneduskunnassa sen merkityksensä mukaan, mikä niillä yhteiskunnassa todella on. Voi olla

vaikea määrätä tämä merkitys, ja vaikea vaalilaissa antaa sille oikeudenmukainen tunnustus aikaan saattamatta muita hankaluuksia, mutta vaalireformia toimeenpantessa on sanottua totuutta muistettava. Mutta että sitä yleisissä vaaleissa arveluttavalla tavalla syrjäytetään ei ole kiellettävissä.

Koska siis yleiset vaalit eivät anna tarpeellista vakuutta siitä että kykenevimmät ja parhaimmat valitaan ja koska edelleen se vaatimus, että eri yhteiskuntaryhmäin tulee yhteiskunnallisen merkityksensä mukaisesti olla edustettuina kansan suuressa neuvostossa, ei saa vaalien ollessa yleiset tarpeellista huomiota osakseen, katson että osa porvaris- ja talonpoikaissäädystä on valittava toisellaisten määräysten nojalla.

Että yleiset vaalit todellakin ovat erittäin puutteellinen keino sellaisten ainesten tuomiseksi kansaneduskuntaan, joista sen tulisi olla kokoonpantu, on väitös, jota nyttemmin tuskin voidaan kieltää. Mennyt on aika, jolloin voitiin Gambettan tavoin väittää että suffrage universal oli yhteiskunnan kaiken pahan parannuskeino. Epäkohdat, jotka yleisiä vaaleja haittaavat, eivät suinkaan ole vähäpätöiset.

Eräs niitä on se, että vähemmistöjä yleensä uhkaisi vaara joutua kerrassaan tappiolle, vaikka ne edustaisivat kuinka tärkeitä ja painavia yhteiskuntaetuja tahansa. Valaisevana esimerkkinä siitä on tulos Saksin kuningaskunnassa viimeksi toimitetuista vaaleista Saksan valtiopäiville, jotka, kuten tunnettu, valitaan yksinomaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perusteella. Sanotuissa vaaleissa valittiin nimittäin Saksin 22 vaalipiiristä yksistään sosiaalidemokraatteja, ja kuitenkin on Saksissa niinkin tärkeitä tieteitten ja taiteitten pesäpaikkoja kuin Dresden ja Leipzig, joista jälkimmäinen sen lisäksi on erittäin tärkeä, kaikkialla Euroopassa tunnettu kauppa- paikka sekä Saksan kirjakaupan keskus. Sellaiset esimerkit osottavat kuinka masentaviksi kunnioitettaville ja yhteiskunnassa tärkeille ryhmille joukkovaalit voivat

käydä. On tosin tämän esimerkin todistusvoimaa vastaan väitetty, että tulos oli seurauksena mielipahasta ja suuttumuksesta joka oli syntynyt siitä, että vähää ennen oli toimeenpantu reaktionääriseen suuntaan meneviä muutoksia vaaleihin Saksin maapäiville. Tämä vastaväite voinee korkeintaan kumota väitöksen että useimmat valitsijat Saksin kuningaskunnassa ovat sosiaalidemokraatteja, vaan ei väitöstä, että enemmistö yleisten vaalien kautta voi päästä tilaisuuteen kokonaan sortaa kaikki vähemmistöt. Tapahtuuko tämä satunnaisen suuttumuksen seurauksena vai ei, on verrattain yhdentekevää; toisen kerran voi toinen, toisen kerran toinen seikka aikaansaada ylläkerrotunlaisen tuloksen. On myöskin muistettava että juuri kansanjoukot helpoimmin ovat satunnaisen vaikutusten alaiset. Tämän johdosta täytyy myöskin pitää satunnaisuuksista riippuvana, jos kaikki yhteiskuntaryhmät, jotka todella ovat olemassa, tulevat yleisten vaalien kautta edustetuiksi. Todenmukaisimpana täytyy otaksua että ne eivät tule edustetuiksi, eivät ainakaan siinä määrässä, mikäli niillä todella on merkitystä yhteiskunnassa. Ja todennäköiseltä näyttää että yleisten vaalien tulos tulevaisuudessa käy vieläkin yksipuolisemmaksi. Sillä niinpian kuin kansanjoukot huomaavat valtansa, eivät ne jätä sitä käyttämättä ja tekemättä sitä tuntuvaksi. Kansanjoukot muodostavat inhimilliset olennot samoin kuin yksinvaltaisten hallitusten jäsenetkin. Ja kansanjoukot voivat olla yhtä suvaitsemattomat toisten mielipiteitä ja toisia yhteiskuntaryhmiä kohtaan kuin yksinvaltiaatkin.

Mutta ei sillä hyvä, että joukkovaalit helposti voivat johtaa vähemmistöjen ja toisten yhteiskuntaryhmien sortamiseen, ne eivät yleensä anna tarpeellista vakuutta siitä että todella etevä ja lujaluonteisia henkilöitä suuremmissa määrin tulee kansaneduskuntaan. Verrattain suurin mahdollisuus tulla valituiksi on häikäilemättömmillä henkilöillä, niillä, jotka voivat käyttää hyväkseen kansanjoukkojen intohimoja, ennakkoluuloja, toiveita

ja vaatimuksia, kun taas ne, jotka eivät tahdo tai pitävät vääränä mielistellä suurta yleisöä, taikka jotka, vaikka ovat kuinkakin kunnolliset ja etevät sekä muuten soveliaat olemaan kansanedustajain toimessa, eivät mielellään ryhdy toimenpiteisiin taivuttaakseen kansanjoukot puoleensa, eivät tule eduskuntaan. Yhä useammin todeksi vahvistuu myöskin väitös, että yleiset vaalit ovat omiaan vähentämään parlamenttien yleistä kuntoisuutta. Erittäin valitetaan Saksassa, jonka valtiopäivät valitaan yksinomaan yleisten vaalien kautta, että siellä on niin vähän todella etevä aineksia. Tunnettua on myöskin että Pohjois-Amerikassa kunnioitettavia aineksia yhteiskunnasta vetäytyy ottamasta osaa poliittiseen elämään syystä että se näyttää heistä hyödyttömältä, he kun joka tapauksessa joutuvat tappiolle; joku aika sitten luettiin sanomalehdissä että ei niinkään pieni osa kongressin omista jäsenistä ole tehnyt itsensä syypääksi lahjain ottamiseen. Että seuraukset eivät ole tulleet pahemmiksi voitane tuskin muulla tavoin selittää kuin että kansassa sittenkin on jäljellä tarpeellinen määrä tervettä sydäntä. Mutta voiko ja missä määrin Amerikan kansa ajan pitkään pysyä sillä verrattain korkealla asteella, jolla se tähän asti on ollut, sitä ei kukaan voi sanoa, ja joka tapauksessa ovat tässä kosketellut seikat omiansa kehoittamaan mallillisuuteen ajettaessa reformia, joka käsittää yleisen äänioikeuden toimeenpanemisen, sitäkin suuremmalla syyllä kun, mikäli kokemus on osoittanut, palaaminen vanhaan tai edes olevaisen muodostelu on miltei mahdoton, jos kerta yleinen äänioikeus on päässyt käytäntöön valitessa jäseniä edustajakokoukseen, mikä seikka riippuu osaksi siitä että yleinen äänioikeus on jotain itsessään oikeutettua, se kun on miltei ainoa keino, jonka kautta työväenluokka tai syvät kerrokset yleensä voivat päästä tilaisuuteen saada äänensä kuuluviin, osaksi taas siitä että vallanhimoa on olemassa yhtä hyvin syvissä kerroksissa kuin kaikissa muissakin, jotka kerta ovat valtaan päässeet.

Valiokunnan ehdotukseen en ole voinut yhtyä, koska toiselta puolen, ehdotettu sensus on liian alhainen antaakseen vaaleille luonnetta, joka oleellisesti poikkeisi niitten vaalien luonteesta, jotka toimitetaan yleisen äänioikeuden perusteella, ja koska toiselta puolen vaalisensuksen olemassaolo on omiansa synnyttämään kansan syvemmissä kerroksissa tyytymättömyyttä, jota ei tarvitsisi herättää.

Jos nimittäin sensus määrätään niin alhaiseksi kuin valiokunta on ehdottanut, on siitä seurauksena melkein pä samat epäkohdat kuin yleisistä vaaleista, ja peljätä voi, että jollei muita aineksia tuoda puheenalaisiin säätyihin, näitten ja ensimmäisten säätyjen vastakohtat kävisivät liian jyrkiksi, sekä että Suomen kansaneduskunta kadottaisi tasapainonsa suuntaan, mistä se ei enään voisi nousta. Tosin kyllä pappissäätö edustaa kansankirkkoa, yliopistoa ja koulua — joilla Suomen kansan elämässä on ollut paljoa suurempi merkitys kuin samallaisilla laitoksilla muissa maissa — mutta muitakin tärkeitä yhteiskunta-elämämme tekijöitä oli olemassa, joitten edustamisesta eduskunnassa valiokunnan ehdotus ei tarpeeksi huolehdi; ja kuinka tärkeä Ritariston ja Aatelin edellisen vuosisadan valtiopäivillä näyttelemä osa onkin ollut, täytyy kuitenkin asettaa kysymyksen alaiseksi, tuleeko sen merkitys tästä lähtien olemaan sama kuin ennen. Näyttää sen vuoksi arveluttavalta jättää porvaris- ja talonpoikais-säädyt kokoonpantaviksi ja yksinomaan valiokunnan ehdotetun määräysten mukaisten vaalien perusteella.

Toiselta puolen on, kuten edellä on huomautettu, päteviä syitä yleisen äänioikeuden toimeenpanemiseksi eikä tähän suuntaan käyvien toivomusten hylkäämiseen ole tarpeeksi perustusta, jos vaan sellaisia määräyksiä voidaan saada lakiin että yhteiskunnan sivistyneet ja varakkaat ainekset tulevat tarpeenmukaisesti edustetuiksi eduskunnassa. Tosin yleisen äänioikeuden perustukseksi mainittu peruste, että se oikeastaan on jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle kuuluva luonnollinen oikeus, ei ollenkaan pidä paikkaansa; ei missään yhteiskunnan kaikilla jäse-

nillä ole valtiollista äänioikeutta, ja siitä, että on inhimillinen olento, ei suinkaan seuraa että tulee olla oikeus ottaa osaa velvollisuuksien säätämiseen lähimmäsillensä. Mutta yleinen äänioikeus on miltei ainoa keino, jonka kautta yhteiskunnan syvät kerrokset voivat saada äänensä tehokkaalla tavalla kuuluviin kansaneduskunnassa, ja on aika että kysymyksessä olevain yhteiskuntaluokkien tarpeet ja erityiset edut tulevat tarpeenmukaisesti huomioon otetuiksi eduskunnassa. Sitä vaatii oikeudenmukaisuus.

Mitä sitten tulee keinoihin valmistaa porvaris- ja talonpoikaissäädädyissä sijaa niille suurilukuisille yhteiskuntaryhmille, jotka vaalien ollessa yleiset mahdollisesti tulisivat syrjäytytyiksi, näyttäisi tosin oikeimmalta antaa todella merkitystä omaavain yhteiskuntaluokkien valita sopiva määrä valtiopäivämiehiä. Muistutukset, jotka on tehty luokkavaaleja vastaan, eivät minun mielestäni ole oikeutetut. Jos kaikki luokat ja yhteiskuntaryhmät voisivat tulla edustetuiksi, ei kenenkään etu helposti pääsisi ylivaltaan, ja muuten johtuisi aivan varmaan asian luonnosta se, että esiintyvissä tapauksissa aina olisi selvä, että kaikista asioista päätettäissä on tarkattava mitä kaikkien yhteiset tehtävät — myöskin mitä tulee erityisiin luokkaetuihin — vaativat.

Mutta kun näistä periaatteista lähtevä ehdotus ei tulisi, mikäli valiokunnassa on näyttäytynyt, saamaan säätyjen hyväksymistä, olen katsonut velvollisuudekseni yhtyä toisien valiokuntajäsenien esittämään ajatukseen siitä että kaupunginvaltuusmiehet valitsisivat osan jäsenistä porvarissäätöyn. Sanottua ehdotusta vastaan on huomautettu että siitä olisi seurauksena että valtiolliset riidat tulisivat vaikuttamaan kunnallisiin vaaleihin. Asia ei kuitenkaan tulisi toiseksi kuin nyt jo on laita; kuten tunnettu ovat valtiolliset mielipiteet nykyäänkin määräävät kunnallisissa vaaleissa. Eikä voitane kieltää että kaupunginvaltuusmiehet yleensä olisivat intelligentti vaalikorporatsioni; olisi syytä otaksua että sen valitsevat

edustajat todellakin olisivat arvokkaita miehiä. Toinen kysymyksessä olevaa järjestystä vastaan esitetty syy, se nimittäin että osa kaupungin valtuusmiehistä saattaa olla valittu useita vuosia ennen sitä valtiopäivämiesvaalia, johon heidän tulee ottaa osaa, ei minun mielestäni puhu tätä järjestystä vastaan, vaan sen puolesta; yksi niitä seikkoja, joita on pidettävä mielessä vaalilakeja säädettyessä, on se että valitsijoiden satunnaiset mielohteet — mielohteet, jotka voivat olla ohimenevää laatua — eivät pääsisi vaikuttamaan vaaleihin. Se että vihdoin Ritariston ja Aatelin sekä pappissäädyn jäseniä on kaupunginvaltuusmiesten joukossa ei myöskään ole mikään oikea peruste tätä järjestystä vastaan. Muuallakin, missä yleiset vaalit ovat voimassa toisilla perusteilla toimitettujen vaalien ohella, kuten Itävallassa, katsotaan että ne, jotka ovat ottaneet osaa yleisiin vaaleihin, eivät ole estetyt ottamasta osaa pienemmän piirin vaaleihin. Mitä lopuksi tulee siihen seikkaan että, kun useitten kaupunkien valtuusmiehet tulisivat yhteisesti valitsemaan valtiopäivämiehiä, vaikeutta syntyisi siitä että valtuusmiesten luku on laissa asteellisesti määrätty, voisi tämän vähäpätöisen seikan monella eri tavalla järjestää.

Edempänä esitetyn ehdotuksen voidaan suovan liian monta sijaa yleisten vaalien kautta valituille edustajille; mutta kun valiokunnan hyväksymä jaotus vaalipiireihin antaa jotakin toivoa siitä että keskiluokka taikka sivistyneet luokat saavat jäseniänsä eduskuntaan valituiksi, en katso tarpeelliseksi että kaupunkien valtuusmiehet valitsevat useampia edustajia kuin ehdotukseni mukaan tulisi olemaan laita.

Vastamainittu myöskin talonpoikaissäädyn vaaleihin ehdotettu jaotus vaalipiireihin antaa toiveita siitä, että, joskin yleiset vaalit toimeenpantaisiin sanotussa säädystä, säädyn kokoonpano kuitenkin, niinkauan kuin olot maa-seudulla jäävät entiselleen, ei tulisi varsin erilaiseksi kuin talonpoikaissäädyn kokoonpano valtiopäivillä näkyään on. Mutta varmuutta siitä ei ole; päin vastoin olisi se vaara

olemassa että radikaaliset ainekset neljännessä säädyssä olisivat vallassa, ja varovaisuus vaatii sentähden ryhtymään toimenpiteisiin, jotka suojelevat säätyä odottamattomilta muutoksilta sen kokoonpanoon nähden. Meillä on Ruotsissa ja Suomessa ollut talonpoikaissäätö, joka ammoisista ajoista on ollut vapaa ja valtiopäivillä edustettuna, joka on ollut korkealla kannalla verrattuna talonpoikiin muissa maissa ja jota, niinkauan kuin se säilyttää alkuperäisen luonteensa, täytyy katsoa tueksi kumouksia vastaan. Minun mielestäni olisi suuri vahinko, jos neljännessä säädyssä vastaisuudessa ei olisi tarpeellista määrää todellisia kansan miehiä. Tämän talonpoikaissäädyn entisen luonteen turvaamiseksi katsoisin tarpeelliseksi että V. J:een otetaan määräys siitä että talonpoikaissäädyn muodostavat valtiutetut, jotka ovat valitut osaksi Valiokunnan ehdotuksen mukaan, osaksi tähän saakka voimassa olleitten määräysten mukaisesti. Ja luulin että olisi tarpeeksi jos kustakin läänistä valittaisiin kaksi kansanmiestä viimeksimainitulla tavalla. Mutta siinä tapauksessa tulisivat vaalikelpoisuudesta poissuljetaviksi ei ainoastaan ne, jotka ovat maan palveluksessa, vaan myöskin kaikki muut, joilla on palkattu kunnallinen tai yhteiskunnallinen toimi.

Yleisen ja saman äänioikeuden hyväksyminen ei tarkoita, kuten tunnettu, että jokainen yhteiskunnan jäsen on äänioikeutettu. Niiden joukossa, joihin nykyään valtiollista äänioikeutta melkein kaikkialla ei ole ulotettu, ovat myöskin naiset. Päinvastoin kuin valiokunta on minun nähdäkseni kysymyksenalainen poikkeus pysyttävä.

Tämän riidanalaisen kysymyksen täydellinen selvittäminen ei saata tässä tulla kysymykseen. Omasta puolestani täytyy minun lähteä siitä katsantokannasta, että nainen ei ole luotu toimimaan julkisen elämän alalla. Hänen olentonsakin osoittaa sen. Että tällä ei ole sanottu, että naisen työ olisi rajoitettu kodin piiriin, tarvitsee tuskin erittäin huomauttaa; löytyy lukuisia esimerk-

kiä naisten toiminnasta, joka on ollut siunausta tuottava laajoissa piireissä vaikka se on tapahtunut sitä varten määrättyjä rajoja huomioon ottaen. Ainoastaan se sa-nottakoon tässä, että nainen ottaessaan osaa valtiolliseen elämään, ei ole oikealla paikallaan.

Todistuksena tästä on jossakin määrässä se oikeu-tettu ja julkilausuttu pelko, että naiset, jos he saisivat valtiollisen äänioikeuden, yleensä, ja varsinkin rau-hattomina aikoina, tulisivat äänestämään äärimmäi-syyspuolueitten mukana. Niinpä sanotaan kirkollisissa maissa että naisten suuri enemmistö tulisi äänestämään pappisvaltaisesti, kansanvaltaisissa maissa että ne liittyisivät jyrkimpiin. Monet tosiseikat tukevat tällaista pelkoa.

Tähän tulee lisäksi että nainen itse luultavasti ei säilyisi vahingoittumasta, jos hän suuremmassa määrässä rupeisi ottamaan osaa valtiollisen elemän kiistoihin. Sil-loin, ehkä liian myöhään, kävisi selville, että naisen toi-minnalla hänen varsinaisella alallaan on suuri merkitys yhteiskunnalle kokonaisuudessaan, jos kohta se on vä-hemmän silmään pistävä ja pintapuolisesti tarkastettaessa saattaa näyttää vähemmän loistavalta.

Luonnollisesti ei kukaan saata vaatia että tässä suhteessa ennakolta mainittaisiin mitä seurauksia puheen-alaista laatua olevat muutokset voivat saada aikaan. Mutta epäilyksiä ei voida poistaa. Ja joka tapauksessa näyttää uskalletulta, että niin pieni kansa kuin Suomen ryhtyy toimeenpanemaan niin pitkälle menevää refor-mia, kuin valiokunnan ehdottama on, kun ne kan-sat, jotka käyvät kehityksen etunenässä, ovat epä-róineet käymästä niihin käsiksi. Voisi tapahtua, että vaatimukset naisten oikeudesta ottamaan osaa valtiolli-seen elämään jo läheisessä tulevaisuudessa näyttäytyisi-vät riippuneen erehdyksestä. Minä en siis voi kannattaa ehdotusta, että valtiollinen äänioikeus ulotettaisiin myös-kin naisiin.

Siltä varalta että säädyt hyväksyisivät yllämainitut periaatteet, saan kunnioittaen esittää:

että mietintö palautettaisiin valiokuntaan, jonka tulisi laatia uusi lakiehdotus seuraavien määräyksien perusteella:

a) Kaupungissa, jolla valiokunnan ehdotuksen mukaan on oikeus valita useampi kuin yksi edustaja, puolet valitaan yleisten vaalien kautta ja toisen puolen valitsevat kaupunginvaltuusmiehet. Jollei lukumäärää voi jakaa tasan, valitaan yleisten vaalien kautta yksi enemmän kuin kaupunginvaltuusmiesten toimesta.

b) Kaupunki, jossa on vähemmän kuin kuusituhatta asukasta, valitsee yhden valtiopäivämiehen yleisten vaalien kautta, mutta sen yli valitsee valtuusto kaikissa samaan läänin kuuluvissa tämän laatuisissa kaupungeissa yhteisesti yhden edusmiehen, jos kaupunkien yhteenlaskettu asukasmäärä nousee 1,000, kaksi jos se nousee 18,000 j. n. e. Jos läänissä on ainoastaan yksi kaupunki, jossa on vähemmän kuin 6,000 asukasta, eivät valtuusmiehet valitse yhtään valtiopäivämiestä.

c) Kaupunki jossa on vähemmän kuin 3,000 asukasta, on oikeutettu suostumaan valtiopäivämiehen, joka on valittava yleisten vaalien kautta, vaalista jonkun toisen kaupungin kanssa, joka saattaa yleisten vaalien kautta valita ainoastaan yhden edusmiehen.

d) Jos samassa läänissä löytyy useampia kaupunkeja, joissa on vähemmän kuin

2,500 asukasta kussakin, ovat ne kaikki velvolliset liittäytymään yhteen valtiopäivämiesvaalia varten, jotka valitaan yleisten vaalien kautta; ja ovat ne oikeutetut valitsemaan yhden valtiopäivämiehen asukasmäärää kohti, joka yhteensä ei nouse yli 2,500 henkilön, kaksi yhteensä 5,000 henkilön asukasmäärää kohti j. n. e.

e) Kaikissa niissä tapauksissa, joissa kaupunginvaltuusmiesten on yhteisesti valittava useampia kuin yksi valtiopäivämies, saattavat he päättää että suhteellisia vaaleja on noudatettava.

f) Talonpoikaissäädystä valitaan edusmiehet valiokunnan ehdottamien perusteiden mukaan, kumminkin siten että valitsijamiehet valitaan yleisten vaalien kautta. Sen lisäksi valitsevat manttaaliin pannun maan haltijat kussakin läänissä yhteisesti valitsijamiesten kautta nykyään voimassa olevien määräysten mukaan kaksi valtiopäivämiestä, kuitenkin siten että vaalioikeutta ja vaalikelpoisuutta ei ole niillä, jotka ovat maan palveluksessa, eikä myöskään kirkon tai kunnan palkkaamassa toimessa olevalla.

g) Vaaleissa, jotka tässä ovat mainitut yleisiksi, on osallisena jokainen vaalipiirissä asuva Suomen kansalainen, joka vaalin edellisenä vuonna on täyttänyt 25 vuotta; kuitenkin eivät vaalioikeutettuja ole ne, jotka valiokunnan ehdotuksessa ovat nimenomaan jätetyt sitä vaille, sekä sitäpaitsi: nainen,

laillisesti pestattu palkollinen, jolla ei ole omaa taloutta; sekä

se, joka itseään tahi jotakin perheensä jäsentä varten nauttii köyhäinhoidon apua, tai on sellaista apua ennen nauttinut, eikä ole suorittanut sen kustannuksia.

Robert Hermanson.

III.

Se ehdotus, jonka Perustuslakivaliokunta on päättänyt äänioikeusasiaa koskevan armollisen esityksen johdosta Valtiosäätyjen hyväksyttäväksi ehdottaa, sisältää kieltämättä sellaisenaankin huomattavan edistysaskeleen nykyisistä oloista. Varallisuusasteikon poistamisella saatettaisiin äänioikeutetut keskenään tasa-arvoisiksi, täysivaltaisiksi kansalaisiksi Porvaris- ja Talonpoikaissäätysten vaaleissa, kaupungeissa äänioikeutta vailla olevat ammattiryhmät otettaisiin valtiollisen äänioikeuden osallisuuteen, ja Talonpoikaissäätystä taas laajennettaisiin suljetusta tilallisten edustuksesta edustamaan maaseudun väestöä yleensä, joten valtiollinen äänioikeus maalla ja kaupungeissa tulisi järjestetyksi yhtenäisten periaatteiden mukaisesti.

Se esityksessä ja Valiokunnan mietinnössä ehdotettu muutos, että kullekin tulisi »ääni mieheen», on sitä enemmän paikallansa, kun sen tapaista varsinaista varallisuusasteikkoa kuin meillä enää tavattanee tuskin minkään maan valtiollisissa vaaleissa. Belgiassakin, jossa äänioikeus ei ole yhtäläinen, voi varallisuuden nojalla kuitenkin saada ainoastaan yhden lisä-äänen, joten sillä käytännössä ei ole paljon mitään merkitystä. Myöskin meidän maassamme on varallisuusasteikon poistamista valmisteltu kaupunkien vaalijärjestyksiin otettujen rajoitusten kautta; ja siinä kohden on kehitys oikeastaan jo ehtinyt melkoista etemmäksi, kuin mietinnössä (siv. 8—9) olevat tiedot osottavat. Sillä vuo-

sina 1902—1903 on 6 kaupunkia, nimittäin Kemi, Kuopio, Lappeenranta, Oulu, Savonlinna ja Tampere päättänyt lähestyä yhtäläistä äänioikeutta, niin että Savonlinnassa varallisuusasteikko kokonaan poistettaisiin ja annettaisiin ääni mieheen, toisissa kaupungeissa taas äänimäärä alennettaisiin korkeintaan 2 ääneen, joka kuitenkin Lappeenrannassa olisi tuleva vasta 50,000 markan vuositulosta. Vielä 5:ssä muussakin kaupungissa, nimittäin Hangossa, Helsingissä, Porissa, Turussa ja Uudessakaupungissa on äänestäjain enemmistö puoltanut ääniasteikon alentamista 2:een ääneen, vaikka vähemmistöt varallisuusasteikon nojalla onnistuivatkin saamaan asian raukeamaan. Ensinmainitutkin kaupunkien päätökset on tosin, valtiopäiville nyt annetun äänioikeusasian päätöstä odottaessa, jätetty hallituksessa ratkaisematta. Mutta nekin puolestansa kuitenkin selvästi osottavat, kuinka mielipiteet meilläkin ovat kypsyneet yhtäläiseen äänioikeuteen siirtymiseen, semminkin kun syynä siihen, että puheonalainen vaatimus enimmäkseen pysähtyi 2:een ääneen, oli epäily, ettei asteikon kokonaan poistamiselle olisi voitu saada vahvistusta.

Ansioksi Valiokunnan mietinnölle on tunnustettava, että se puoltaa äänioikeuden yhtäläisyyttä myöskin Valiokunnassa ehdotettuja luokkajakoja vastaan. Niiden kautta on sanottu tahdottavan turvata vähempivaraisillekin jonkun verran edustajia, ja tämän kautta ehkä saataisiinkin hiukan lievennetyksi ja peitehlyksi harvainvaltaa tukevan äänioikeusjärjestelmän vaikutuksia. Mutta tuo tulos, jopa sekin paljon todellisempi etu, että parin luokkajakoa tarkoittavan ehdotuksen mukaan varallisuussensus poistettaisiin, tulisi kuitenkin liian kalliilla hinnalla ostetuksi, jos samalla hyväksyttäisiin keinotekoinen raja, joka yksinomaan taikka ainakin pääasiallisesti varallisuuden nojalla jakaisi saman säädyn vaaleihin osanottajat toiselta puolen täysi-arvoisiin ja toiselta puolen ala-arvoisiin kansalaisiin sekä jo en-

nakolta ehdottomasti ja kaikkialla sulkisi vähempi-varaiset jäämään vähemmistöksi, kasvoipa heidän lukumääränsä etuoikeutettuihin verraten kuinka suureksi tahansa. Vähävaraisten ja erittäinkin työväestön etu ei kaipaa keinotekoisia takeita joittenkin vähemmistöpaikain saamisesta, vaan oikeutta tasa-arvoisina kansalaisina päästä vaikuttamaan kansan valtiollisiin vaaleihin ja siten koettamaan saavuttaa harrastuksillensa kannatusta. Ja yhteiskunnan etu, erittäinkin kansan eheyden edistämisen kannalta, on tässä kohden, niinkuin Valiokunnan mietinnössäkin (siv. 21) on osotettu, vähävaraisten edun kanssa yhtäpitävä.

Itse asiassa tuollaiset luokkajaot, suoden toisille saman säädyn vaaleihin osanottajista kymmen- tai satakertaisen suuremman äänivallan kuin toisille, peitetystä muodossa tuottavat varallisuudelle sellaisen etuoikeuden, että, jos se olisi asteikkona alastomuudessaan näkyvissä, niin ei kukaan sitä nykyaikaan menisi puoltamaan. Niissä vaaleissa, jotka tarvitaan yleiseen kansalaisten tasa-arvoisuuteen perustavana kansantahdon ilmauksena, ovat puheenalaiset luokkajaot kaikin puolin sopimattomia. Se mikä noissa jaoissa saattaa olla jonkun verran oikeutettua, erittäinkin erityinen kunnallisyhdyskuntain edustus, olisi sentähden meillä, samaten kuin sivistysmaissa yleensä, toteutettava Aatelis- ja Pappissäätyjen kokoonpanossa eli tulevassa ensi kammarissa.

Kannattaen Valiokunnan ehdotusta niissä periaatteellisissa kohdissa, joita edellä olemme kosketelleet, täytyy allekirjoittaneiden sitä vastoin esiintuoda eroava käsityksemme siitä Valiokunnan enemmistön ehdotuksesta, että äänioikeus maassamme edelleenkin olisi pysytettävä varallisuussensuksella rajoitettuna.

Niinkuin mietinnöstäkin näkyy, on yleinen kehitys johtanut siihen, että eduskuntakokousten kokoonpanossa nykyaikana tavallisesti noudatetaan sitä periaatetta, että niiden jäsenet tai, jos eduskunta työskentelee kahtena

osastona eli kamarina, ainakin toisen kamarin jäsenet valitaan *yleisten vaalien* kautta. Niistäkin mietinnössä 16 sivulla mainituista maista, joissa nykyisin ei vielä ole yleinen, vaan rajoitettu äänioikeus, on huomattava, että esim. Suur-Britanniassa ja Alankomaissa äänioikeuden rajana ei ole, niinkuin Valiokunnan esityksestä ehkä voisi luulla, varsinaista varallisuussensusta. Ensinmainitussa maassa voi nimittäin saada äänioikeuden varsin monen muunkin perusteen nojalla, joista yleisin ja tärkein on se, että äänioikeus on suotu kaikille niille, joilla on erityisenä asuntona talo tai osa taloa taikka 10 puntaa vuosivuokraa maksava yksityinen huone. Siten äänioikeus lähenee yleistä äänikeutta ja suuri osa työväestöäkin pääsee sen osallisuuteen. Alankomaissa tuottaa niinikään äänioikeuden muun muassa oma asunto, jolla on määrätty tilavuus taikka määrätty, eri paikkakunnilla eri suuri vuokra-arvo. Ruotsissakin ovat vihdoin jo viime vuonna sekä hallitus että valtiopäivät asettuneet sille kannalle, että varallisuussensus on kokonaan poistettava ja yleinen äänioikeus toimeenpantava. Tämä äänioikeuden uudistus, joka muista syistä silloin raukesi, on taas Ruotsin valtiopäivillä käsiteltävänä ja varmaankin Ruotsi, samaten kuin muut Skandinaavian maat jo ennen ovat tehneet, aivan piakkoin siirtyy niiden maiden joukkoon, joilla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Siten varallisuussensuksella rajoitettu äänioikeus supistuu yhä harvinaisemmaksi poikkeukseksi, jäaden Valiokunnan mainitsemissa valtioissa voimaan ainoastaan Unkarissa ja Rumaniassa sekä niiden ohella joissakin Saksan yksityisvaltioissa ja Itävallan maakunnissa, joissa molemmissa kuitenkin yleinen äänioikeuskin on toteutettuna koko valtakunnan valtiopäivävaaleissa.

Ne syyt, jotka nykyajan sivistysvaltioissa ovat saattaneet yleisen äänioikeuden voitolle ja jotka sitä vielä jällelle jääneissä maissakin vaativat, on Ruotsin hallitus selvästi lausunut oikeusministerin kautta perus-

telleksaan 1904 vuoden äänioikeusesitystä. Näistä perusteluista, jotka pääasiallisesti ovat meilläkin paikkansa pitävät, mainittakoon tässä seuraavaa:

»Siitä kansansivistyksestä, jonka maamme suopi pojillensa, on kaikilla oikeus päästä yhtäläisesti osalliseksi. Tältä kannalta näyttää olevan oikeudenmukaista, että kaikki valtiolliseen täysi-ikäisyyteen päässeet miehet yhtäläisesti saavat vaikuttaa niihin vaaleihin, joista valtiopäiväin kansanvalitsema osa käy esiin. Oikeudenmukaiselta minusta myöskin näyttää, että kaikilla niillä, jotka kukin paikallansa ovat hyödyllisiä yhteiskunnan jäseniä, jotka suorittavat osansa sen työstä ja kantavat osansa niistä rasituksista, mitä yhteiskunnan täytyy heille sälyttää, myöskin on oikeus, varallisuusasemaan katsomatta, päästä osalliseksi tärkeimmästä oikeudesta, minkä yhteiskunta suopi, siitä että saavat vaikuttaa maansa lainsäädäntöön. Se erotus, joka tässä kohden on olemassa eri kansankerrosten välillä maassamme, on synnyttänyt jonkun verran väärinkäsitystä näiden kerrosten kesken ja saattaa epäilemättä tuottaa vaaraa rauhalliselle edistykselle sivistyksellisellä ja taloudellisella alalla.»

»Näistä syistä sellainen toimenpide, joka vain tarcoittaisi nyt säädetyn sensusmäärän alentamista, ei voi olla riittävä. Se asettaisi vain toisen mielivaltaisuuden toisen sijaan; se ei synnyttäisi sitä yhdenvertaisuutta, joka on sen ehtona, että kaikki kansalaiset vapaassa maassa tuntisivat itsensä solidaarisiksi, yhteenkuuluviksi. Niillä, jotka nyt ovat valtiollisesta äänioikeudesta poisuljettuja, on tietysti, samaten kuin kaikilla muillakin, erityiset etunsa ja harrastuksensa yhteiskunnassa. Näitä eivät mitenkään voi tehokkaasti valvoa muiden yhteiskuntaluokkain edusmiehet, semminkin kun näillä useinkin on aivan päinvastaiset edut ja he sentähden lienevät taipuvaisia, jos kohta tietämättään, laiminlyömään sitä, mikä nyt äänioikeutta vailla oleville voi olla hyödyllistä. Jos sitä vastoin kaikki edut yhteiskunnassa

ovat kansanvalitsemassa kamarissa asianmukaisesti edustettuina, niin sen täytyy olla omansa antamaan valtiolle sisällistä lujuutta ja voimaa, joka, edellyttäen että on vastapainoa väärinkäytöksien varalta, poistaa sisällisten mullistusten vaaran. Näyttää sentähden olevan oikein ja myöskin poliittisesti viisasta, että äänioikeusasiaa koetetaan saada ratkaistuksi yleisen äänioikeuden pohjalla. Epäviisasta on sitä vastoin pitkän päälle sellaisessa maassa, kuin meidän, sulkea pois äänioikeudesta laajoja kansankerroksia.»

»Kun on otettava huomioon uskonnollisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen eroavaisuudet, niin se kokemus, joka ulkomailla on saatu yleisen äänioikeuden vaikutuksista, ei tarjonne suoranaista johtoa asian arvostelulle. Mutta sen kokemuksen muiden maitten valtiollinen historia kuitenkin antanee, että valtiollista äänioikeutta ei pitkän päälle voida pidättää niiltä kansankerroksilta, jotka on asetettu mielivaltaisesti määrätyn varallisuusrajan ulkopuolelle.»

»Luonnollista on, että yleinen äänioikeus on vaikuttava yhteiskunnan ja sen ajatussuuntain kansanvaltaisemmiksi saattamiseen. Siinä ei voi olla mitään vaaraa valtion menestykselle. Päinvastoin käy edellyttäminen, että yleinen äänioikeus on melkoisesti helppottava tärkeäin yhteiskuntareformien toimeenpanemista yhteiskunnan eduksi. Usein on kuitenkin huomautettu, että kansan suurella joukolla ei voi olla asianmukaisia valtiollisia tietoja ja että yleinen äänioikeus saattaa luoda joukkojen vallan, joka asettaa omat etunsa etusijaan, ja tehdä erittäinkin taloudellisen kehityksen vaaran alaiseksi. Edellinen näistä muistutuksista mielestäni ei ansaitse paljon huomiota. Joukot eivät suorastaan määrää; ne valitsevat ainoastaan edustajansa, eikä syystä voitane väittää, että näillä yleensä olisi vähemmän tietoja kuin muidenkaan luokkain edustajilla. Sitä usein kuultua puhetta taas, että yleinen äänioikeus muissa maissa on osottautunut yhteiskunnalle vaaralli-

seksi, ei kokemus näistä maista, mikäli tunnen, ole todeksi vahvistanut. Yleinen äänioikeus ei ole synnyttänyt mitään jyrkkiä mullistuksia; se on pikemmin ehkäisyt niitä. — — Mitä erityisesti meidän maahamme tulee, niin meidän suurimmaksi osaksi maaseudulla asuvan väestömme rauhalliseen ja maltilliseen luonteeseen katsoen vaara yleisen äänioikeuden väärinkäyttämisestä lieenee paljoa pienempi kuin useimmissa muissa maissa.»

Nämä todistukset sellaisesta maasta, joka ei suinkaan liene tunnettu taipuvaiseksi ajattelemattomiin uutuuksiin, ja vastuunalaisen hallituksen puolesta, joka toimitettuaan perinpohjaisen tutkimuksen äänioikeusasiasta esitti siitä laajan reformiehdotuksen, riittänevät pääasiassa kumoamaan ne epäilykset ja väitteet, jotka sekä Valiokunnan mietinnössä että muualla on yleistä äänioikeutta vastaan esiintuotu.

Erytyisesti kosketeltakoon kuitenkin vielä eräitä tähän kuuluvia seikkoja.

Varallisuussensusta ei käy puoltaminen sillä usein kuullulla väitteellä, että se muka vastaa vaatimusta, että oikeuksien ja velvollisuuksien tulee vastata toisiansa. Puhumattakaan siitä, että nyt puheena olevassa ehdotuksessa *kunnallinen* verovelvollisuus pannaan *valtiollisen* äänioikeuden ehdoksi, niin onhan yleensä jokaisen hengille kirjoitetun ja siis yleisen äänioikeuden saajainkin maksettava valtiolle henkirahaa, joka kaupungeissa onkin miltei ainoa välitön valtiovero. Mutta sen ohessa jokaisen kansalaisen täytyy valtiolle suorittaa tullimaksua ynnä muuta välillistä veroa monin verroin enemmän kuin mihin se kunnallisvero nousee, josta Valiokunta tahtoisii äänioikeuden myönnettäväksi. Ruotsissa on laskettu, että välilliset verot niistä tavaroista, joita hyvin toimeentuleva perheellinen työmies, jolla on noin 900 kruunun eli 1,260 markan vuositulo, vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa kuluttaa, nousevat alhaisen laskun mukaan 133 kruunuun eli 186 markkaan vuodessa. Tämä on epäilemättä siksi soveltuva meikäläisiin oloihinkin,

ettei suinkaan voi väittää niiden, jotka jäävät pois kunnallistaksoituksesta, olevan yhteiskunnallisesta verorasituksesta vapaita. Ja kun ottaa huomioon, että raskaita yhteiskuntavelvollisuuksia vielä on muitakin kuin verona suoritettavia, niin ei voi olla ensinkään paikallansa tehdä valtiollista äänioikeutta kunnallisverolla ostettavaksi.

Yhtä vähän päteväksi voi myöntää sitä käsitystä, että osallisuutta valtiopäivävaaleihin ei kävisi myöntäminen muille kuin niille, joilla on myöskin äänioikeus kunnallisasioissa. Muissakaan maissa ei ole tavatonta, että yleisen valtiollisen äänioikeuden rinnalla on, kunnallistaloutta silmälläpitäen, säilytetty varallisuussensuksella rajoitettu, jopa varallisuusasteikollakin luokiteltu kunnallinen äänioikeus.

Ne syyt, joilla Valiokunta puolestaan yleisen edun kannalta vastustaa yleistä äänioikeutta, eivät nekään ole paikkaansa pitäviä. Niinpä otaksuminen, että se itsenäisyys ja yleisten asiain harrastus, jotka ovat välttämättöminä edellytyksinä valtiollisen äänioikeuden oikein käyttämiselle, olisi olemassa yläpuolella, mutta kerrassaan puuttuisi alapuolella jotakin veroviivaa, on aivan mielivaltainen. Suurempi varallisuus on yhtä vähän toisen kuin toisenkaan takeena. Myöntäähän Valiokuntakin ääniasteikosta puhuessaan (siv. 27), »että eri suuri varallisuus on aivan liian puutteellinen mitta valitsijoiden suhteellisen valtiollisen kypsyyden määrittämiseksi» ja edelleen »että ansiokyky riippuu monestikin ominaisuuksista, joilla on hyvin vähän yhteyttä valtiollisen kypsyyden ja valtiollisten luonteenominaisuuksien kanssa». Tältä kannalta on vielä vähemmän oikeutettua äänioikeuden kokonaan kieltäminen varattomuuden tähden, kuin sen luokittelu. Kunnallistaksoituksesta poisjätetty työmies saattaa useinkin olla sekä toisten tahdosta ja johdosta riippumattomampi että yleisiä asioita harrastavampi kuin velkaantunut käsityöläinen ja pikkukauppias taikka joku taksoitettu tyhjän-

toimittaja. Mikäli yleisten asiain tunteminen ja harrastus laajoissa kansankerroksissa vielä on puutteellinen, tulee ja voi sitä herättää ja edistää juuri päästämällä heidät valtiollisen elämän yhteyteen sekä yleistä ja erittäinkin valtiollista kansalaissivistystä levittämällä.

Ratkaisevata merkitystä ei käy myöntäminen myöskään niille epäilyksille, joita Valiokunnalla on yleisen äänioikeuden vaikutuksista. Omain luokkaetujen yksipuolisen silmälläpitämisen vaara lienee vähintäänkin yhtä lähellä rajoitetulle pohjalle, keinotekoisten etuoikeuksien varaan rakennetussa, kuin kaikkiin kansankerrokseen nojautuvassa kansaneduskunnassa. Aivan liioiteltu on epäilemättä myöskin Valiokunnan pelko, että ne tiedot ja se kokemus eri aloilla, jotka ovat olleet edustettuina kolmannessa ja neljännessä säädysssä, voisivat suureksi osaksi tulla puuttumaan valtiopäiviltä (siv. 19). Se asianhaara, josta eräissä maissa valitetaan, että yleinen äänioikeus muka on poistanut etevät kyvyt valtiopäiviltä ja saattanut sinne keskinkertaisia ammattipolitiikoitsijoita, saattanee johtua ainakin suureksi osaksi muistakin syistä, erittäinkin siitä, että vuosittain suurimman osan vuotta koossa olevilla valtiopäivillä kansanedustajan toimi valmistuksineen vaatii miehensä miltei yksinomaan siihen antautumaan. Mutta vaikkapa eduskunta mainitussa suhteessa jotakin menettäisikin, niin se tulee varmaankin hyvin korvatuksi sen, mietinnössäkkin tärkeäksi tunnustetun seikan kautta, että tieto laajojen kansankerrosten oloista, tarpeista ja toivomuksista saadaan entistä täydellisemmin edustetuksi.

Siihen luuloon, että yleinen äänioikeus tuottaisi pahoja mullistuksia eduskunnan kokoonpanoon, saattaisi sen sivistymättömäin työmiesten käsiin, ei myöskään ole riittävätä aihetta, vaan päinvastoin kokemus erittäinkin sellaisista maista, joiden olot ovat lähinnä meikäläisiin verrattavia, todistaa aivan toista. Tanskassa on yleinen äänioikeus ollut voimassa vuodesta 1867 ja Norjassa vuodesta 1898, mutta Ruotsissa on vielä ollut 800

kruunun eli 1,120 markan tulosensuksella rajoitettu äänioikeus. Mutta vaalien tulokset ovat siitä huolimatta olleet niin yhtäläiset, että Porvaris- ja Talonpoikaissäätijemme jäseniä vastaavista kansanedustajista on ollut itsenäisiä maanviljelijöitä ja maanvuokramiehiä Tanskassa 49 %, Norjassa 36 %, Ruotsissa 48 %, valtion- ja kunnallismieskuntien taas samoissa maissa 24 %, 31 % ja 30 %, liikemiehiä 23 %, 28 % ja 21 % sekä työmiehiä Tanskassa 4 %, Norjassa 5 % ja Ruotsissa 1 %. Siinä siis todellisuuden valossa koko se yleisestä äänioikeudesta johtuva muutos eduskunnan kokoonpanoon nähden, jota Valiokunnassa on niin suuresti pelätty.

Yleistä äänioikeutta ei käy pitäminen niin arveluttavana ja vaarallisena, että olisi pätevää syytä pidättää sitä kansaltamme, vaan päinvastoin juuri tämä voisikin käydä todella arveluttavaksi. Kansan syvissä kerroksissa valtiollisen äänioikeuden tarve on jo saavuttanut sen voiman, että sen tyydyttäminen vastaa todellista yhteiskunta-tarvetta. Epäämättömät ilmiöt osottavat jokaiselle, joka ei tahdo olla niitä huomaamatta, että tässä kohden olot eivät enää siedä viivyttelystä. Varmaankin yleinen äänioikeus monessa maassa on toimeenpantu kansan syvien rivien olematta hetikään niin selvillä sen tarpeellisuudesta, kuin meidän maassamme, jossa vanha, aivan yleinen lukutaito, nopeasti kohoava kansansivistys sekä ikivanha kansalaisvapaus tarjoavat hyvän pohjan laajan äänioikeuden käyttämiselle.

Mutta jos valtiollisen äänioikeuden tarve vähäraisten keskuudessa ei olisi niinkään tunnettu kuin se todellisuudessa on, niin koko kansan ja yhteiskunnan kannalta se sittenkin olisi tarpeen. Jos laajat kansankerrokset edelleenkin pidetään valtiollisen äänioikeuden osallisuudesta suljettuina, niin siitä syntyvä tyytymättömyys, katkeruus ja luokkaviha voi tuottaa varsin arveluttavia yhteiskunnallisia ja valtiollisia seurauksia. Oikea varovaisuus sekä huolenpito terveestä

yhteiskuntakehityksestä ja koko kansamme elinehdoista vaatii siis, että ajoissa ryhdytään korjaamaan epäkohtia ja siten torjumaan vaaraa, ennenkuin sen ehkäiseminen käy kovin vaikeaksi.

Myöntäähän Valiokunta itsekkin, että ei ainoastaan vähävararaisten kansanryhmiin etujen valvominen, vaan myöskin koko kansan onni vaatii, että olevain olojen herättämän tyytymättömyyden syyt poistetaan. Edelleen mietinnössä aivan oikein esitetään, kuinka »oleellinen edellytys, jotta kansaneduskunta voisi täyttää tehtävänsä on, että siinä ovat edustettuina ne eri kansalaisryhmät, jotka muodostavat kansakunnan. Ainoastaan sen kautta, että ne eri harrastukset ja toiveet, jotka kansassa liikkuvat, kuvastuvat eduskunnassa, voi se olla kansantahdon todellisena ilmaisijana». »Kansallisen olemassaolomme säilyttämiseksi on välttämätöntä, että keskinäiseen luottamukseen perustuva yhteyden tunne vallitsee kansan eri kerrosten kesken. Kuta suuremmassa määrässä maamme valtiopäiville kokoon-tuneet edustajat ovat lavealla pohjalla toimitettujen vaalien kautta määrätyt, sitä täydellisimmin kykenevät Valtiosäädyt vastaamaan tarkoitustaan edustaa Suomen kansaa, kuten V. J:n 1 §:ssä sanotaan. Mutta ei ainoastaan kansan tahdon tarkemman ilmaisun saavuttamiseksi, vaan myöskin kansan eduskunnan työn arvoon nähden on tärkeätä, että siihen liittyy se suurempi kansan syvien kerrosten olojen tuntemus, joka tähän asti ainoastaan vähässä määrin on voinut saada äänensä kuuluville valtiopäivillä».

Mainittujen perin tärkeäin tarkoituserien saavuttamisesta, jota varten johdonmukaisesti olisi tullut puoltaa yleistä äänioikeutta, on Valiokunta kuitenkin melkoiseksi osaksi luopunut pysyttämällä varallisuussuksen, nimittäin kunnallisverotuksen alaiset tulot valtiollisen äänioikeuden ehtona.

Jos tulosensus kerran säilytetään, niin sen järjestäminen sillä tavoin, kuin Valiokunta on ehdottanut,

epäilemättä tarjoaa eräitä etuja. Ensiksikin ei tässä kohden ainakaan lakiin tule mitään taka-askelta, vaan olot jäävät entiselleen, niin että Valtiopäiväjärjestys ei, kuten esityksessä ehdotetulla 800:n ja 500 markan sensuksella tehtäisiin, ehdottomasti korota äänioikeuden rajaa missään kaupungissa eikä maaseudullakaan aseta sitä kunnallisen verovelvollisuuden rajaa ylemmäksi. Toiseksi sensus silloin tulee aina perustumaan todella verotettuihin tuloihin eikä yksistään äänioikeutta varten toimitettavaan, aivan mielivaltaiseksi jäävään erityiseen taksoitukseen. Näistä syistä ja koska kunnalliseen verovelvollisuuteen perustuva äänioikeus jossakin määrin tulee mukautumaan eri paikkakuntain olojen mukaan, lieneekin Valiokunnan ehdotukselle annettava etusija niiden vaatimusten edellä, joita Valiokunnassa on tehty Valtiopäiväjärjestyksessä määrättävistä kiinteistä tulosensuksista.

Mutta toiselta puolen kunnallisverosensuksella on erikoisia heikkouksiakin. Kunnallisverotukseen kytketynä se tulee synnyttämään hankaluuksia kieltämättä tarvittavalle ja ehkä piakkoin alkavalle kunnallisverotusta koskevan lainsäädännön uudistukselle. Kussakin erityisessä kunnassakin sensukseen voidaan vaikuttaa muuttamalla veroäyrin suuruutta sille säädetyissä rajoissa. Kaikissa kaupungeissa, joissa kunnallisverotus alkaa 800 markan tuloja alemmalla, ja kaikissa maalaiskunnissa, joissa tuon verotuksen raja ei nouse 600 markkaan, on aina se vaara tarjona, että koetetaan rahavaltaisemman kunnallisen ääniasteikon avulla korottaa veroäyrin suuruutta ja siten, suurta tyytymättömyyttä herättäen, riistää valtiollinen äänioikeus, toisinaan hyvinkin suurelta osalta niitä kuntalaisia, joilla tuo oikeus ennestään on. Tästä luonnollisesti saattaa, varsinkin kaupungeissa, syntyä kiivaita taisteluja ja kunnallisverotus tulla muodostumaan enemmän tai vähemmän valtiollisten näkökohtain eikä varsinaisen tarkoituksensa ja paikallisten olojen mukaan.

Mutta tärkein vika mietinnön ehdotuksessa kuitenkin on se, että sitä haittaavat varallisuussensuksen yleiset epäkohdat ja kohtuuttomuudet, ennen kaikkea se, että varallisuuden nojalla suljetaan pois valtiollisesta äänioikeudesta laajat kansankerrokset vähävaraisia ja erittäinkin työväestöä. Valiokunta sanoo ainoastaan tahtovansa varovaisuudesta toistaiseksi sulkea vaalioikeuden osallisuudesta sellaiset henkilöt, joiden taloudellinen tila on siksi heikko, että se ei vastaa perhe-elättäjän alinta toimeentulon mahdollisuutta; ja Valiokunnassa on tämän tueksi väitetty, että jokaisella kunnallisella työmiehelläkin nykyisin on sen verran tuloja, kuin kunnallisverotukseen vaaditaan, ja että hän siis taksoitettavaksi ilmoittautumalla voi saada valtiollisen äänioikeuden.

Se käsitys, että syyttäkööt itseänsä ne vähävaraiset, jotka eivät verotukseen ilmoita tulojansa ja niistä veroa suorita, ei ota tosioloja huomioon ja on aivan kohtuuton, kun varakkaan tuloista saattaa jäädä tuhansia, jopa kymmentuhansiakin verottamatta eikä häntäkään rangaista valtiollisen äänioikeuden menettämisellä siitä, että on jättänyt todelliset tulonsa ilmoittamatta. Vähävaraisellekaan äänioikeutta eivät tuota todelliset, vaan taksoitetut tulot ja niistä suoritettavat verot, ja senkautta koko yllämainittu todistelu tulee aivan harhaan vieväksi. Nykyisellä kannallaan on kunnallisverotus vähävaraisille niin rasittava, niin välttämättömän tarpeiden tyydyttämistä riistävä, että kalliiden elantokustannusten tähden heitä joko ei voida taksoittaa taikka, jos taksoitetaan, ei ainakaan voida saada veroja perityksi. Ainakin siellä, missä korkein luvallinen veroäyri on käytännössä, suljetaan siten äänioikeudesta osattomiksi suurin osa työväestöä ja muita vähävaraisia kansalaisia, esim. Helsingissä noin 86 % käsityöläis- ja teollisuustyöväestä.

Näille kaikille valiokunnan ehdotus ei tuottaisi äänioikeutta, vaikka he todellisuudessa enimmäkseen

täyttävätkin Valiokunnan vaatiman ehdon, heillä on perheenelättäjän alin toimeentulon mahdollisuus, koskapa eivät elä vaivashoitolaisina yhteiskunnan rasituksena. Johdonmukaisesti olisivat Valiokunnankin kannalta ainostaan vaivaisavun saajat olleet äänioikeudesta pois suljettavat, ja sellainen poikkeus kyllä olisikin paikallansa meillä, samaten kuin varsin yleisesti muissakin maissa.

Jos varallisuussensus poistettaisiin, olisi myöskin syytä Valiokunnan ehdottamaan äänioikeuden ikärajan korottamiseen 21:sta vuodesta, joka sitä vastoin on aivan aiheeton, jos varallisuussensus säilytetään. Sillä jos kerran asetutaan sille kannalle, että kunnallisverotuksen alaiset tulot pidetään valtiollisen kypsyyn osotteena, niin se kai olisi niidenkin verrattain harvojen laita, joilla jo 21 ja 25 ikävuoden välillä on hankittuna taksoitettuja tuloja.

Yhdeltä kannalta voisi ehkä tavallisissa oloissa vielä vastustaa täydellistä yleiseen äänioikeuteen siirtymistä, nimittäin siltä, että lainsäädännössä tavallisesti asteittainen kehitys on pidettävä kovin äkillisiä ja jyrkkiä muutoksia parempana. Mutta viimeiset ajat ovat tehneet yleisen äänioikeuden tarpeen polttavaksi, selventäneet käsitykset tuon tarpeen tyydyttämisen välttämättömydestä. Nykyisissä oloissa ja nykyisessä asemassamme Suomen kansalla ei ole varaa tyytyä puheenalaisen epäkohdan lieventelemiseen ja osittaiseen korjailemiseen, varaa siirtää kuitenkin kerran otettavata askelta toistaiseksi, sillä ei ole varaa jättää laajoja kansankerroksia välinpitämättömiksi, kylmiksi, ehkäpä vihamielisiksi yhteiskuntakokonaisuudelle ja valtiolaitoksellemme. Onhan yleinen äänioikeus, mitä mieltä sen vaikutuksista muuten lieneekin, näyttäytynyt erittäin tehokkaaksi kansain valtiollisen ja kansallisen eheyden lujittajaksi ja edistäjäksi. Yksistään tästäkin syystä on yleinen äänioikeus juuri nyt meillä todellisen yhteiskuntatarpeen vaatima. Ja sentähden valtiosäädötykin

parhaiten valvovat kansan turvallisuutta ja tulevaisuutta, jos ennakkoluulottomasti ja luokkaetujen säilyttämistä katsomatta yleisen äänioikeuden kautta saattavat Suomenkin muitten sivistysmaitten rinnalle.

Edellä on puhuttu yleisestä äänioikeudesta siinä merkityksessä, joka sillä yleensä vielä nykyisin on, että, eräiden muitten tarpeellisiksi nähtyjen poikkeuksien ohella, myöskin *naiset* ovat valtiollista äänioikeutta vailla. Jos Valiokunnan ehdotuksen mukaan valtiollinen äänioikeus edelleenkin jätetään varallisuussensuksesta riippuvaksi, niin siten rajoitetun äänioikeuden myöntäminen niille naisillekin, jotka hallitsevat itsensä ja omaisuutensa ja joilla jo ennestäänkin on kunnallinen äänioikeus, ei kohdanne sanottavia vaikeuksia. Mutta jos sensus kokonaan poistetaan ja asetetaan yleisen äänioikeuden kannalle, niin tämän sellaisenaankin suuren uudistuksen jyrkkyyttä varsin suuresti lisättäisiin, jos samalla kertaa tuo yleinen äänioikeus ulotettaisiin myöskin kaikille naimattomille naisille, niillekin, jotka eivät maksa mitään kunnallisveroa. Esim. kaupungeissa tulisi yksistään 25 vuotta täyttäneistä naimattomista naisista arviolta noin 30,000 uutta äänioikeutetta, kun nykyisin äänioikeutettuja kaikkiaan on ainoastaan 23,469. Kaikkien neljän säädyn ja hallituksen hyväksymistä yleisen äänioikeuden ynnä noin laajan naisten äänioikeuden toimeenpanemiseen yhdellä kertaa ei liene ajateltavissa. Eikä myöskään voine tulla kysymykseen sen suuntainen, nähtävästi vallanjaon laskelmiin perustuva hätäkeino, johon Norjassa on ryhtytty, kun vuonna 1901 kunnallisasioissa myönnettiin miehille yleinen äänioikeus, mutta naisille sensuksella rajoitettu äänioikeus sikäli, että äänioikeutetuiksi ja vaalikelpoisiksi tehtiin ainoastaan nainen, joka itse taikka jonka aviomies maksaa veroa vähintään 400 kruunun

vuositulosta kaupungissa ja 300 kruunun vuositulosta maalla.

Asiain yllämainitulla kannalla ollen perinpohjaisen äänioikeusuudistuksen kannattajilta tällä kertaa pakotakin on ainoastaan valittavana joko yleisen äänioikeuden vaatiminen ilman naisten äänioikeutta taikka kaiken äänioikeuden jättäminen edelleenkin varallisuussensuksella rajoitetuksi, mutta sellaisen myöntäminen myöskin naisille, siten vieläkin vahvistaen varakkaampain kansankerrosten vaikutusvaltaa. Naisten äänioikeuden syvää merkitystä ja oikeutusta kieltämättä täytyy kuitenkin myöntää, että yleisen äänioikeuden aikaansaaminen nykyhetkellä on yhteiskunnallisten ja valtiollisten vaarain välttämiseksi, kansamme sisällisen eheyden turvaamiseksi sekä kansaneduskunnan aseman ja vaikutuksen vahvistamiseksi paljon kipeämmän ja laajemmalti tunnetun sekä tunnustetun tarpeen vaatima. Aivan äänioikeusolojen yleisen kehityskulun mukaista myöskin olisi, jos meilläkin nyt saataisiin aikaan yleinen äänioikeus, niinkuin useimmissa muissakin sivistysmaissa on, vaikka vielä täytyisikin jättää toistaiseksi naisten valtiollinen äänioikeus, jota ei vielä missään muussakaan Euroopan valtiossa ole saatu toteutetuksi. Erityisesti ansaitsee huomauttamista, että Ruotsissakin tekeillä olevassa äänioikeuden uudistuksessa sekä hallitus että valtiopäivät ovat miltei aivan yksimielisesti asettuneet sille kannalle, että koska kysymyksen ulottaminen naisten äänioikeuteenkin olisi omansa vaikeuttamaan yleisen äänioikeuden aikaansaamista, niin ensinmainittu on tällä kertaa syrjään jätettävä. Jos äänioikeusolot maassamme yleisen äänioikeuden kautta saatettaisiin kansanvaltaisemmalle kannalle, tulisi kansaneduskunnassa naistenkin äänioikeusvaatimus arvatavasti saavuttamaan yhä voimakkaampaa kannatusta

Valiokunnan mietinnön 47 sivulla mainituista syistä on nyt puheena olevan äänioikeuden laajennuk-

sen johdosta täysi syy meilläkin asettaa Porvaris- ja Talonpoikaissäätöyn kuuluvain *valtiopäivämiesten palkkaus* samalle kannalle kuin muissakin maissa, nimittäin valtiovaroista suoritettavaksi. Koska sekä Porvarissäätö että myöskin Talonpoikaissäätö tästedes Valiokunnankin ehdotuksen mukaan tulevat kaupunkilaisten ja maaseutulaisten yleensä valittaviksi, niin on asianmukaista, että niiden palkkaus suoritetaan valtion varoista. Sen kautta myöskin vältettäisiin ne hankaluudet, joita kustannusten keräileminen monilukuisilta äänioikeutetuilta tuottaisi, ja niinkään poistettaisiin se pikkukaupungeissa toisinaan huomattu epäkohta, että suuremman tai pienemmän palkkion vaatimus saattaa vaikuttaa edustajan valitsemiseen. Jos taas, niinkuin edellä on ehdotettu, yleinen äänioikeus otettaisiin käytäntöön, käyvät edellämainitut syyt luonnollisesti vieläkin enemmän painaviksi ja muutos puheenalaisen kansanedustajain palkkauksessa vieläkin enemmän tarpeelliseksi.

Itse vaalikustannukset, niihin luettuina myöskin maaseudun valitsijamiesten matkakulut, voisivat silloin, niinkuin monessa muussakin maassa, olla kuntain suoritettavina yleisistä kunnallisvaroista: ja jokaisessa tuomiokunnassa voitaisiin nämä menot jakaa eri kuntain kesken kussakin kunnassa taksoitettujen tulojen koko määrän mukaan.

Valtiopäivämiesten palkkaus, joka Valiokunnassa on jokseenkin yleisesti katsottu olevan soveliaimmin määrättävä kaikille yhtä suureksi, 15 markaksi päivältä menisi taas, samaten kuin nyt jo toimitus- ja tarkastusvaliokuntain jäsenten palkkaus, Valtiosäätöjen valtiopäiväkustannuksiin osottamista varoista. Edustajain nykyisen lukumäärän mukaan laskettuna tulisi siten noihin kustannuksiin, jotka tulevaisuuden rahanhoitokaudeksi on ehdotettu 520,000 markaksi, neljän kuukauden valtiopäiväajalta lisäksi 243,000 markkaa, sekä vielä päivärahat matkapäiviltä.

Puheenalaista asian järjestämistä ei olisi ulotettava Aatelis- ja Pappissäätyihin. Sillä niin kauan kuin kaksi ensimmäistä säätyä pysytetään etuoikeutettujen kansalaisryhmäin suljettuna edustuksena, voi sekin olla entisellään, että asianomaiset itse suorittavat siitä johtuvat kustannukset.

Sen nojalla, mitä edellä on esiintuotu, saamme täten kunnioittaen ehdottaa seuraavat muutokset Valiokunnan puoltamaan sanamuotoon

12 § 2 mom.

Oikeutetut olemaan osallisina Porvarissäädyn edusmiehen vaalissa ovat kaupungissa hengille kirjoitetut kunnan jäsenet.

Vaalioikeutta ei ole:
naisella, naidulla tahi naimattomalla;
sillä, joka on vapaasukuinen j. n. e.

13 § 3 ja 4 mom.

Oikeutetut olemaan osallisina valitsijamiesten vaalissa ovat kunnassa hengille kirjoitetut kunnan jäsenet.

Vaalioikeutta ei ole:
naisella, naidulla tahi naimattomalla;
sillä, joka on vapaasukuinen j. n. e.

14 § 3 ja 6 mom.

Älköön kuitenkaan vaalioikeutettuna pidettäkö sitä:

joka ei kolmena viimeksikuluneena vuotena ole ollut maassa hengille kirjoitettuna;
joka on edusmiehen tahi holhoojan alainen;

joka on luovuttanut omaisuutensa velkojainsa tyydyttämiseksi, niin kauan kuin konkurssia kestää;

jolla on takaisinmaksamatta apua, minkä hän itse, hänen vaimonsa taikka alaikäinen lapsensa on vaivashoitoyhdyskunnalta saanut kuluvana tahi viimekuluneena kalenterivuonna; joka laillisen tuomion nojalla j. n. e.

Valtiopäivämieheksi ei saa hyväksyä:
sitä joka ei ole kristinuskoa j. n. e.

20 § 1 mom.

Porvaris- ja Talonpoikaissäätöyn valittu valtiopäivämies saakoon valtiovaroista palkkion, joka lasketaan viidentoista markan mukaan päivältä. Sanottujen säätyjen vaalikustannukset ovat asianomaisten kuntain suoritettavat sekä maalla jaettavat kaikkien tuomiokuntaan kuuluvien kuntain kesken samassa suhteessa, kuin taksoituksenalaisten tulojen yhteenlaskettu määrä kussakin kunnassa on. Palkkion, joka on valitsijamiehelle tuleva ruokoista vaalitoimitukseen ja sieltä pois, määrätköön kihlakunnanoikeus ja sen jaosta olkoon sama laki, kuin yllä on sanottu; asianomaiset Maistraatit ja Kruununvuodit olkoot velvolliset edelliset Porvarissäädyn edusmiehille ja jälkimmäiset Talonpoikaissäädyn edusmiehille ja valitsijamiehille, ilman eri palkkiota, nämä rahat ylöskantamaan ja niistä tekemään tilin. Pappissäätöyn valittu edusmies saakoon riittävän ja soveliaan ylöspidon sekä palkkion matkakuluistansa valtiopäiville ja sieltä pois niiltä, jotka ovat vaalioikeutetut siinä piirikunnassa, joka hänen on valinnut.

Tarpeelliset määräykset tästä tehdään ennen vaaleja; ja näiden edusmiesten kustannusten suorittamisesta sekä ylöskannosta on sovittava samassa kuin vaalijärjestyksestä sopimusta tehdään.

Jos vastoin edellä olevaa ehdotustamme Valiokunnan puoltama tulosensus tulisi edelleenkin säilytettäväksi, olisi mielestämme

myöskin naisille myönnettävä äänioikeus Valiokunnan ehdotuksen mukaan ja äänioikeusikä pysytettävä nykyisellään 21 vuotena.

K. J. Ståhlberg.

Antti Mikkola.

Edellä olevaan vastalauseeseen, mikäli se koskee Porvaris- ja Talonpoikaissäätäjien äänioikeuden järjestämistä, yhtyvät

J. R. Danielson.

K. V. Koskelin.

Arno Reuter.

Joh. Schwartzberg.

A. Serlachius.

Edellä olevassa vastalauseessa esitettyä ehdotusta Porvaris- ja Talonpoikaissäätäjien kuulumain valtiopäivämiesten palkkauksesta ja vaalikustannuksista kannattaa allekirjoittanutkin.

Oskár Nissin.

Yhteiskunnallisia kysymyksiä

on ilmestynyt m. m. seuraavat huomattavat kirjaset:

- N:o 6. *Valfrid Vasenius*, **Suhteellisesta edustuksesta.** 1: 25
- N:o 7. *K. J. Ståhlberg*, **Aänioikeusliikkeitä ulkomailla.** 1: 25.
- N:o 8. *Martti Ruuth*, **Kirkko ja yhteiskunnallinen kysymys.**
Kuvaus Saksan evankeelissosiaalisesta liikkeestä. 1: 25.
- N:o 9. *E. G. Palmén*, **Vastaisesta rautatiepolitiikastamme.**
Rautatiekartan kanssa. 1: 50.
- N:o 10. **Lain kannalta.** Suomennoksia »Nya Pressenistä»
keväällä 1899. 50 p.
- N:o 11. *Hannes Gebhard*, **Torpparikysymyksessä.** Tutkimuk-
sia ja ehdotuksia. —: 50.
- N:o 12. *Mikael Johnsson*, **Kansanvalistustyön järjestämi-
sestä.** —: 50.
- N:o 13. *Hannes Gebhard*, **Omaa maata tilattomalle väestölle.**
Periaatteellisia näkökohtia asutuspolitiikkimme alalta.
Hinta 1: 50.
- N:o 14. *Rakhetov*, **Venäjän työväestön nykyinen asema.**
Tekijän käsikirjoituksesta suom. *Arvid Järnefelt*. 1: 75.
- N:o 15. *Heikki Renvall*, **Työvälipuheen vapaus ja elinkeino-
lakikomitean työlakko-pykälä.** —: 50.
- N:o 16. *G. H. von Koch*, **Työmiesten kulutusyhdistyksistä
Englannissa.** Suomentanut *Taavi Tainio*. —: 50.
- N:o 17. *Valfrid Vasenius*, **Yhteistunto ja sen ilmaukset Suo-
messä.** 1: 50.
- N:o 18. *Nemo*, **Kaikki mukaan.** Suom. *Juhani Aho*. 75 p.
- N:o 20. *N. B. af Ursin*, **Työväenkysymys Suomessa.** 1: 25.
- N:o 21. *G. G. Rosenqvist*, **Ehtoollispakko**, historiallisesti ja
kriittillisesti valaistua. Hintaa 1: 50.
- N:o 22. *K. J. Ståhlberg*, **Työttömyysvakuutuksesta.** —: 50.
- N:o 23. *K. J. Ståhlberg*, **Työriitain sovittaminen ja ratkaise-
minen.** 50 p.
- N:o 24. **Aänioikeusasia perustuslakivaliokunnassa valtiopäi-
villä 1904—05.** 50 p.

Sarjaa jatketaan!

Hinta 50 penniä.